

**Η πορεία
της Ελληνικής Οικονομίας
στην Ευρωπαϊκή Ένωση**

**ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΜΠΑΚΑΛΗ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΠΟΛΙΤΗ**

Επιβλέπων Καθηγητής: ΝΤΟΥΣΚΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	1
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1° Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗ	7
1.1 ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΟΠΙΟΗΣΗΣ	7
1.2 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΝΘΡΑΚΑ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑ (ΕΚΑΧ)	8
1.3 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ	8
1.4 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (ΕΟΚ)	9
1.5 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΕΥΡΑΤΟΜ)	9
1.6 Η ΕΝΙΑΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΞΗ (1986)	10
1.7 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ (1992)	10
1.8 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ (1997)	11
1.9 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ (2001)	12
1.10 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ	12
1.11 ΟΙ ΔΙΕΥΡΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2° ΤΑ ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	15
2.1 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ	15
2.2 ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ	15
2.3 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ	16
2.4 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	17
2.5 ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ	18
2.6 ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ	19
2.7 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	19
2.8 ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ	20
2.9 ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ	20
2.10 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	21
2.11 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	22
2.12 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	23
2.13 ΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3° Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΠΙΟΗΣΗ	25
3.1 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ (1978-1999)	27

3.2 ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ MAASTRICHT	32
3.3 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ: «ΤΑ ΤΡΙΑ ΣΤΑΔΙΑ»	33
3.4 ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ	35
3.5 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	35
3.6 ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	36
3.7 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ	37
3.8 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΗΜΕΡΑ	38
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4° Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	40
4.1 Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ	40
4.2 Η ΠΡΟΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	41
4.3 Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5° Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Η ΟΝΕ	45
5.1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ	46
5.2 Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΘΑΡΟΣ ΛΗΠΤΗΣ	49
5.3 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΗΜΕΡΑ	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6° ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	58
6.1 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	59
6.2 Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΩΦΕΛΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε.	63
6.3 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΩΦΕΛΕΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ	70
6.4 ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΗΜΕΡΑ: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 2007- 2008	76
6.4.1 ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 2007-2008	76
6.4.2 ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	91
6.5 Η ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	99
6.6 ΕΠΙΛΟΓΟΣ	100
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ	101

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΟΚ: Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.
ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση.
Κ.Α.Π.: Κοινή Αγροτική Πολιτική
ΟΝΕ: Οικονομική Νομισματική Ένωση.
ΕΚΑΧ: Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα.
ΕΥΡΑΤΟΜ- ΕΚΑΕ: Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας
ΕΕΠ: Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη.
Κ.Τ.Δ.: Κοινό Τελωνιακό Δασμολόγιο
ΕΚ: Ευρωπαϊκή Κοινότητα.
ΚΕΠΠΑ: Κοινή Εξωτερική Πολιτική & Πολιτική Ασφαλείας.
ΠΓΔΜ: Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.
Ε.Μ.Ε.: Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων
Ε.Ο.Κ.Ε.: Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Πολιτική
Ε.Π.: Ευρωπαϊκή Επιτροπή
ΕΚΤ: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΝΣ: Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα.
ΜΣΙ: Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών.
ΕΣΚΤ: Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών.
ΜΟΠ: Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα.
ΟΕΟΣ: Οργανισμός Ευρωπαϊκής Οικονομικής Εργασίας.
ΟΟΣΑ: Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης.
ΣΔΕΥ: Συνεργασία Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων.
ΕΤΝΣ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας.
ΕΝΙ: Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο.
ΣΕΕ: Συμφωνία Ευρωπαϊκής Ένωσης.
ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.
ΗΠΑ: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.
ΞΑΕ: Ξένη Άμεση Επένδυση.
ΣΣΑ: Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Έχουν περάσει 28 περίπου χρόνια από την είσοδο της Ελλάδας στην τότε Ε.Ο.Κ. και σημερινή Ε.Ε. και πολλά έχουν αλλάξει από τότε.

Η Κοινότητα αριθμούσε εννέα (9) μέλη, με την Ελλάδα να γίνεται το 10^ο, σηματοδοτώντας την διεύρυνση προς τον ευρωπαϊκό νότο. Μια Κοινότητα που σαν βασικό της στοιχείο είχε την «Κοινή Αγορά» και την «Κοινή Αγροτική Πολιτική». Με την πολιτική συνεργασία να βρίσκεται στα σπάργανα και την ιδέα της οικονομικής και νομισματικής Ένωσης σαν ένα μακρινό σχέδιο για το μέλλον.

Η Ελλάδα μετρούσε επτά χρόνια μεταπολίτευσης και προσπαθούσε ακόμη να κλείσει τις πληγές της στρατιωτικής χούντας στο εσωτερικό αλλά και στην Κύπρο, αναζητώντας τις εναλλακτικές που θα ενδυνάμωναν τους δημοκρατικούς θεσμούς και το αίσθημα ασφάλειας έναντι της τουρκικής επιθετικότητας.

Είναι γεγονός ότι η ένταξη της χώρας στην Ε.Ο.Κ. στόχευε στην εξυπηρέτηση πολιτικών προτεραιοτήτων, με την γρήγορη υιοθέτηση του Κοινοτικού μοντέλου, δηλαδή την ισχυροποίηση και τον εκσυγχρονισμό του δημοκρατικού πολιτεύματος κατά τα πρότυπα των δυτικοευρωπαϊκών χωρών.

Η ένταξη στην μεγάλη ευρωπαϊκή οικογένεια της Γαλλίας, της Γερμανίας και των άλλων χωρών, υποσχόταν ένα «ασφαλές λιμάνι» στην ταραχώδη και ασταθή ιστορία της Ελλάδας και την προοπτική ισχυροποίησης του νέου δημοκρατικού πολιτεύματος.

Η οικονομική πτυχή της συνέπειας ένταξης, ενδιέφερε λιγότερο τους υποστηρικτές της εισόδου στην Ε.Ο.Κ. και σε κάθε περίπτωση τα οφέλη φαινόταν μακροπρόθεσμα και έμμεσα.

Πράγματι η ένταξη μιας αδύναμης οικονομίας, με προβλήματα υποδομών, ξεπερασμένες παραγωγικές δομές και ανομοιογενή χαρακτηριστικά σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ο.Κ., σε μια κοινή αγορά, χωρίς δασμολογική προστασία, σήμαινε τον κίνδυνο παραγωγικής συρρίκνωσης, αύξησης των ελλειμμάτων, απώλειας θέσεων εργασίας, εάν η ένταξη δεν συνοδεύονταν με γενναίες μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Είναι γεγονός ότι τα πρώτα χρόνια της χώρας στην Ε.Ο.Κ. σημαδεύτηκαν από ραγδαία οικονομική ύφεση και εκτίναξη του πληθωρισμού, λόγω της μη ανταγωνιστικής οικονομίας και μέχρι σήμερα δυστυχώς παραμένει ένα από τα κυρίαρχα ερωτηματικά για το πόσο και πότε η Ελλάδα θα ξεπεράσει τις παθογένειες της οικονομίας της.

Με αφορμή το τελευταίο ζητούμενο, η παρούσα εργασία επιχειρεί να σκιαγραφήσει την πορεία της ελληνικής οικονομίας όλη αυτή την περίοδο από την εποχή της ένταξης της Ελλάδας στο σημαντικότερο ευρωπαϊκό οργανισμό, να εντοπίσει τους σημαντικότερους σταθμούς της Ε.Ε. και να αξιολογήσει τα ευρήματα.

Στο πρώτο μέρος και για την καλύτερη κατανόηση του οικοδομήματος της Ε.Ε., η έρευνα εστιάζει στην ιστορική εξέλιξη της Κοινότητας, ώστε να γίνουν κατανοητές οι διαφορετικές φάσεις που άλλαξαν το μέγεθος, τον ρόλο και το εύρος των πολιτικών της Ε.Ε.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα βασικότερα όργανα της Ε.Ε., για να εξηγηθεί η σύνθεση, ο ρόλος και οι αρμοδιότητες του κάθε οργάνου, να κατανοηθεί η δυναμική και ο τρόπος λήψης των αποφάσεων, ούτως ώστε να υπάρξει μια ολοκληρωμένη εικόνα των παραγόντων που δραστηριοποιούνται στο Κοινοτικό Επίπεδο με την συμμετοχή των κρατών-μελών διαμέσου των κυβερνήσεων και άλλων εθνικών φορέων (Τοπική Αυτοδιοίκηση, Παραγωγικοί Φορείς κ.α.), των ευρωπαϊκών πολιτικών ομάδων (φιλελεύθεροι, σοσιαλιστές κ.λ.π.), των γραφειοκρατών, των τεχνοκρατών και ειδικών και των υπόλοιπων ομάδων πίεσης (συντεχνίες, ομάδες συμφερόντων, μη κυβερνητικών ομάδων, εκκλησίες κ.α.)

Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθεται το θέμα της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης που αποτελεί το επόμενο βήμα της κοινής αγοράς, με τα κριτήρια, τις προϋποθέσεις και τους μηχανισμούς λειτουργίας της, όπως αυτή σχεδιάστηκε στις αρχές του '90 και υλοποιείται μέχρι σήμερα που έχει θεσπιστεί η «ευρωζώνη», με αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της και των ερωτηματικών που ανακύπτουν.

Στο τέταρτο κεφάλαιο καταγράφεται η συμμετοχή της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ. και οι επιπτώσεις αυτής στην οικονομία, στα πρώτα δέκα περίπου χρόνια, όπου εμφανίστηκαν ισχυρές πιέσεις στο εμπορικό ισοζύγιο, λόγω της απώλειας ανταγωνιστικότητας, αλλά ταυτόχρονα ενισχύθηκαν τα αγροτικά

εισοδήματα λόγω των γεωργικών επιδοτήσεων της Κ.Α.Π.. Είναι δε ιδιαίτερα σημαντικό να καταγραφεί η στροφή της Ελλάδας από το τέλος της δεκαετίας του '80 και τις αρχές '90 σε μια μονεταριστική πολιτική, υιοθετώντας το οικονομικό μοντέλο της Ε.Ο.Κ. για την αντιμετώπιση του στασιμοπληθωρισμού.

Το πέμπτο κεφάλαιο εξετάζει την απόδοση της ελληνικής οικονομίας κατά την διάρκεια της προσαρμογής στα κριτήρια της Ο.Ν.Ε και της μετέπειτα πορείας μέσα στην «ευρωζώνη» της οποίας η Ελλάδα είναι μέλος. Εδώ τίθενται και ερωτηματικά για την απόδοση της ελληνικής οικονομίας, τις παθογένειες που την διέπουν και την επίδραση που έχει η είσοδος του «ευρώ» στην ελληνική οικονομία, σε διάφορους τομείς όπως η ανταγωνιστικότητα, η ανεργία, η αγορά εργασίας και άλλους για την απόδοση μιας όσο το δυνατόν ολοκληρωμένης εικόνας.

Τέλος το έκτο κεφάλαιο επιχειρεί να καταλήξει σε κάποια βασικά, αλλά και ειδικά συμπεράσματα που συνδέουν την πορεία της ελληνικής οικονομίας με την ευρωπαϊκή οικονομία μέχρι σήμερα, αλλά και να απαντήσει στους προβληματισμούς και τα ερωτήματα που διατυπώθηκαν ή θίχθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια, ώστε στην συνέχεια να επιχειρηθεί η διατύπωση εκτιμήσεων για την προοπτική της ελληνικής οικονομίας, στα πλαίσια της ευρωπαϊκής και υπό το βάρος της παρούσας χρηματοοικονομικής παγκόσμιας κρίσης, που επιβεβαιώνει την αλληλεξάρτηση που έχει επιφέρει η παγκοσμιοποίηση, αλλά ταυτόχρονα επιβεβαιώνει την ωφέλεια για μια οικονομία σαν την ελληνική, να συμμετέχει σε μια ισχυρή περιφερειακή οικονομική υπερδύναμη, αρκεί να ενσωματώνει γρήγορα και αποτελεσματικά τις θετικές εμπειρίες και να αποφεύγει τις αρνητικές.

Η παρούσα εργασία εξετάζει ένα δυναμικό φαινόμενο, όπως αυτό μιας οικονομίας μιας χώρας, επομένως δεν μπορεί παρά να εξετάσει κάποιες και όχι όλες τις πτυχές που επηρεάζουν μια οικονομία και ειδικότερα στο πλαίσιο της ενσωμάτωσής της σε ένα μεγαλύτερο σύνολο το οποίο διέπεται από κανόνες και λειτουργίες (Ο.Ν.Ε).

Υπό αυτό το πρίσμα, η εργασία δεν δίνει τελικές απαντήσεις, ούτε απόλυτες λύσεις, αλλά φιλοδοξεί να συμβάλει εποικοδομητικά στον ακαδημαϊκό-επιστημονικό προβληματισμό σε σχέση με την εξέλιξη της Ο.Ν.Ε. και της ελληνικής οικονομίας μέσα σε αυτή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1°

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗ.

1.1 ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΟΠΙΟΗΣΗΣ

Η ευρωπαϊκή ενοποιητική διαδικασία άρχισε και εξελίχτηκε σταδιακά, μέσω των τριών Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ). Οι τρεις Ευρωπαϊκές Κοινότητες υπάρχουν και λειτουργούν μέχρι σήμερα και αποτελούν, τον πρώτο πυλώνα της Ένωσης.

Η πρώτη επίσημη προσπάθεια για την ίδρυση μιας Ενωμένης Ευρώπης έγινε το 1929 από τον Γάλλο Υπουργό Εξωτερικών Briand η οποία δεν είχε καμία τύχη όπως και η δεύτερη προσπάθεια που έγινε το 1946 από τον Βρετανό Πρωθυπουργό Churchill. Τα τεράστια πολιτικά και οικονομικά προβλήματα που δημιούργησε ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος προσέφερε τις κατάλληλες συνθήκες για μία ουσιαστική και οργανωμένη αλληλοπροσέγγιση των ευρωπαϊκών χωρών. Διορατικοί ευρωπαίοι πολιτικοί, αναλογιζόμενοι τη φρίκη που σκόρπισε για άλλη μια φορά ο πόλεμος στη γηραιά ήπειρο, άρχισαν από την πρώτη στιγμή να διακηρύσσουν την ανάγκη για στενή συνεργασία και σταδιακή ενοποίηση των ευρωπαϊκών κρατών, που θα απέφερε την ειρήνη και την ανάπτυξη στους λαούς της Ευρώπης.¹

Με τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ξεκίνησαν οι διεργασίες για την αναζήτηση του προσφορότερου μοντέλου συνεργασίας στο νέο γεωστρατηγικό ευρωπαϊκό περιβάλλον που διχοτομούσε την Ευρώπη σε δύο στρατόπεδα και έμελλε να καθορίσει τις εξελίξεις για τα επόμενα 40 χρόνια. Για το λόγο αυτό οι συζητήσεις για ένα συνεργατικό μοντέλο περιορίστηκε στην Δυτική Ευρώπη, καθώς οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού» τραβούσαν το δικό τους ξεχωριστό δρόμο.

¹ Νίκος Μούσης, Ευρωπαϊκή Ένωση –δίκαιο, οικονομία, πολιτικές - , Αθήνα 2003, Εκδόσεις Παπαζήση, Σελ. 9-11.

1.2 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΝΘΡΑΚΑ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑ (ΕΚΑΧ)

Στις 9 Μαΐου 1950, ο Γάλλος Υπουργός Εξωτερικών Robert Schuman υπέβαλε πρόταση για κοινή διαχείριση από την Γαλλία και τη Δυτική Γερμανία των βιομηχανιών άνθρακα και χάλυβα. Το «σχέδιο Σούμαν» όπως είναι γνωστό οδήγησε ένα χρόνο αργότερα στην υπογραφή της Συνθήκης των Παρισίων και στον σχηματισμό της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, στις 18 Απριλίου 1951, που υπογράφηκε μεταξύ της Γαλλίας, Ιταλίας, Γερμανίας, Βελγίου, Ολλανδίας και Λουξεμβούργου. Η ΕΚΑΧ έχει ως σκοπό την εξάλειψη των εμποδίων στις ανταλλαγές και την δημιουργία κοινής αγοράς, μέσα στην οποία τα προϊόντα των ανθρακωρύχων και των σιδηρουργείων θα κυκλοφορούσαν ελεύθερα. Για να επιτευχθούν αυτά προέβλεπε τη δημιουργία κοινοτικών θεσμών και ειδικά μιας Ανώτατης Αρχής και ενός Ειδικού Συμβουλίου Υπουργών, των οποίων οι αποφάσεις θα επιβάλλονταν στα κράτη-μέλη. Φιλόδοξη παρά το περιορισμένο πεδίο εφαρμογής της, η Συνθήκη ΕΚΑΧ ίδρυε ήδη μία Συνέλευση και ένα Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Η ίδρυση της ΕΚΑΧ ουσιαστικά αποτέλεσε το πείραμα για την ευρωπαϊκή ενοποιητική ιδέα. Επειδή η εξέλιξη του εγχειρήματος αυτού υπήρξε επιτυχής, ακολούθησαν τα επόμενα βήματα με την ίδρυση της ΕΟΚ και της ΕΥΡΑΤΟΜ.

1.3 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ

Η επιθυμία για οικονομική συνεργασία οδήγησε την άνοιξη του 1955 την ΕΚΑΧ σε Διάσκεψη στη Μεσσίνα της Σικελίας όπου συζητήθηκε η δυνατότητα ίδρυσης της Ενωμένης Ευρώπης. Οι διαπραγματεύσεις που ακολούθησαν οδήγησαν στην υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης τον Μάρτιο του 1957 από την οποία δημιουργήθηκαν η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ).

Με τη συνθήκη της Ρώμης δημιουργήθηκε μία νέα νομική και πολιτική οντότητα, η οποία έχει απεριόριστη διάρκεια, έχει τα δικά της όργανα, έχει νομική προσωπικότητα, ικανότητα δικαίου, ικανότητα διεθνούς εκπροσώπησης και, κυρίως, έχει πραγματικές εξουσίες απορρέουσες από τον

περιορισμό των αρμοδιοτήτων των κρατών-μελών της και τη μεταβίβαση εξουσιών τους προς αυτήν.

1.4 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ (ΕΟΚ)

Η αποστολή της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) είναι η δημιουργία μιας Κοινής Αγοράς μεταξύ των κρατών - μελών. Ως μέσα για την πραγματοποίηση του πιο πάνω στόχου, η Συνθήκη προβλέπει τα εξής²:

- την πραγματοποίηση μιας τελωνειακής ένωσης, που σημαίνει αφενός την εξάλειψη των τελωνειακών δασμών, των ποσοτικών περιορισμών και των άλλων μέτρων ισοδύναμου αποτελέσματος από το εμπόριο μεταξύ των κρατών-μελών και αφετέρου την υιοθέτηση ενός κοινού τελωνειακού δασμολογίου (ΚΤΔ) έναντι των τρίτων χωρών και
- την πραγματοποίηση των τεσσάρων ουσιαδών ελευθεριών: της ελεύθερης κυκλοφορίας των βιομηχανικών και αγροτικών προϊόντων, της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, της ελεύθερης εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών και της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων.

1.5 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΕΥΡΑΤΟΜ)

Η αποστολή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΥΡΑΤΟΜ), απέβλεπε στη δημιουργία μιας κοινής αγοράς πυρηνικών υλικών και εφοδίων, στην κατάρτιση μιας κοινής πυρηνικής νομοθεσίας, στην εγκατάσταση ενός κοινού συστήματος εφοδιασμού σε πρώτες ύλες, ενός συστήματος ελέγχου για την ειρηνική χρησιμοποίηση της πυρηνικής ενέργειας, καθώς και κοινών κανόνων ασφαλείας και υγιεινής του πληθυσμού και των εργαζομένων έναντι της ραδιενέργειας. Το κύριο στοιχείο αυτής της Συνθήκης ήταν πάντως ένα κοινό πρόγραμμα έρευνας, το οποίο θα έθετε σε εφαρμογή ένα Κοινό Κέντρο Ερευνών και το οποίο θα προωθούσε την τεχνολογία και θα παρακινούσε την παραγωγή πυρηνικής ενέργειας στην Ευρώπη.

² http://europa.eu/scadplus/treaties/eec_el.htm

1.6 Η ΕΝΙΑΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΞΗ (1986)

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη υπογράφηκε τον Φεβρουάριο του 1986 και αποτελεί την αναθεώρηση των προηγούμενων συνθηκών. Τα βασικά στοιχεία της αναθεώρησης αυτής είναι:

1. η προοδευτική εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς (μέχρι 31/12/1992), μέσα στην οποία εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων.
2. η οικονομική και κοινωνική συνοχή, για τη μείωση του χάσματος μεταξύ των διαφόρων περιοχών και η μείωση της καθυστέρησης των πλέων μειονεκτικών περιοχών.
3. η θεσμοθέτηση της συνεργασίας στον πολιτικό τομέα (Ε.Π.Σ.) και την εξωτερική πολιτική
4. Ενίσχυσε της αρμοδιότητες του Δικαστηρίου της Ε.Κ.
5. Διεύρυνε τα πεδία συνεργασίας σε τομείς όπως το περιβάλλον, η έρευνα και τεχνολογία και η περιφερειακή πολιτική³

1.7 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ (1992)

Η συνθήκη του Μάαστριχτ, υπογράφηκε στις 7 Φεβρουαρίου 1992 και ίδρυσε την Ευρωπαϊκή Ένωση, με την θέσπιση των τριών πυλώνων που την απαρτίζουν και είναι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα (πρώην ΕΟΚ) η εξωτερική πολιτική και ασφάλεια (ΚΕΠΠΑ) και ο τομέας της δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων, που λειτουργούν έως σήμερα. Σκοπός της συνθήκης αυτής ήταν η εμβάθυνση της οικονομικής και πολιτικής ολοκλήρωσης

Ειδικότερα η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει σαν στόχους⁴:

³ Από το βιβλίο του John McCormick «Understanding the European Union – A concise Introduction», σελ 75, εκδόσεις Palgrave, 2002, καθώς και στην ιστοσελίδα της Ε.Ε. στα δνση http://europa.eu/scadplus/treaties/singleact_el.htm

⁴ Ολόκληρη η Συνθήκη βρίσκεται σε ηλεκτρονική μορφή στα ελληνικά στην ιστοσελίδα της Ε.Ε και ειδικότερα στην δνση <http://eur-lex.europa.eu/el/treaties/dat/11992M/htm/11992M.html>, ενώ μια ολοκληρωμένη παρουσίαση της Συνθήκης καταγράφεται στην δνση http://europa.eu/scadplus/treaties/maastricht_el.htm

- να προωθήσει την ισόρροπη και σταθερή οικονομική πρόοδο με την δημιουργία ενός χώρου χωρίς εσωτερικά σύνορα, με την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και με την ίδρυση μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης
- να επιβεβαιώσει την ταυτότητα της στη διεθνή σκηνή με την εφαρμογή μιας κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ)
- να ενισχύσει την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών της με την θέσπιση ιθαγένειας της Ένωσης
- να καθιερώσει συνεργασία στους τομείς δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων (ΣΔΕΥ)
- να διατηρήσει και να αναπτύξει το κοινοτικό κεκτημένο, για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των μηχανισμών και των οργάνων της κοινότητας.

1.8 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ (1997)

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ υπογράφηκε στις 2 Οκτωβρίου 1997 στο Άμστερνταμ της Ολλανδίας. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ καθιερώνει μια πιο δημοκρατική Ευρώπη που εξασφαλίζει τον σεβασμό των δικαιωμάτων και των δημοκρατικών αρχών από τα κράτη μέλη.

Η συνθήκη του Άμστερνταμ έχει τους εξής τέσσερις βασικούς στόχους⁵:

- Να θέσει την απασχόληση και τα δικαιώματα των πολιτών στην καρδιά της Ένωσης
- Την συνεργασία των κρατών μελών στα πεδία της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων
- Να δώσει στην Ευρώπη μια ισχυρότερη φωνή στις παγκόσμιες υποθέσεις
- Να καταστήσει πιο αποτελεσματική τη θεσμική δομή της Ένωσης

⁵ Για το ιστορικό και τις αλλαγές που επήλθαν με την υιοθέτηση της Συνθήκης του Άμστερνταμ, υπάρχει στην ιστοσελίδα της Ε.Ε. σχετική παρουσίαση στη δνση <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/a09000.htm>

1.9 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΝΙΚΑΙΑΣ (2001)

Η Συνθήκη της Νίκαιας υπογράφηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2001. Κεντρικό ζήτημα της Συνθήκης αυτής ήταν η αντιμετώπιση της επικείμενης διεύρυνσης με την υιοθέτηση των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων για την υποδοχή των νέων χωρών, χωρίς να επηρεαστεί η ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία της Ε.Ε. και η πορεία της προς την ολοκλήρωση. Τα κράτη-μέλη συμφώνησαν ειδικότερα⁶ :

- για το μέγεθος και τη σύνθεση της Επιτροπής,
- αντικατάσταση της ομοφωνίας από την ειδική πλειοψηφία
- ενισχυμένες συνεργασίες
- μεταρρυθμίσεις που αφορούν το κοινοτικό νομικό σύστημα

Η Συνθήκη της Νίκαιας, παραμένει σε ισχύ, καθώς η διαδικασία θέσπισης του «Ευρωπαϊκού Συντάγματος δεν ευδοκίμησε μετά τα αρνητικά δημοψηφίσματα σε Γαλλία και Ολλανδία το 2005, γεγονός που ενέτεινε τον προβληματισμό καθώς η διεύρυνση της ΕΕ με 12 νέα κράτη, δεν συνοδεύτηκε από την αναμενόμενη «εμβάθυνση», δηλαδή την αναθεώρηση του θεσμικού και λειτουργικού μοντέλου της Ένωσης και την προσαρμογή του στο διπλασιασμό της που σχεδόν επέφερε η διεύρυνση.

1.10 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ

Μετά το «άδοξο» τέλος της «Συνταγματικής Συνθήκης», η προσπάθεια κατέληξε στις 13 Δεκεμβρίου 2007 στην υπογραφή της Συνθήκης της Λισσαβόνας από τους ηγέτες των 27 κρατών – μελών.

Η «μεταρρυθμιστική Συνθήκη» όπως καθιερώθηκε να ονομάζεται έχει εγκριθεί από τα 26 κράτη και αναμένεται η φόρμουλα για την Ιρλανδία που το καλοκαίρι του 2008 είχε απορρίψει το σχέδιο με δημοψήφισμα⁷.

Τα βασικά σημεία των αλλαγών που επιφέρει η Συνθήκη είναι⁸:

⁶ Ανάλογη έγκυρη παρουσίαση της Συνθήκης της Νίκαιας γίνεται στην ιστοσελίδα της Ε.Ε, και συγκεκριμένα στην δνση http://europa.eu/scadplus/nice_treaty/introduction_el.htm

⁷ Η Ιρλανδική κυβέρνηση προσανατολίζεται σε νέο δημοψήφισμα έως τα τέλη Οκτώβριου του 2009, σύμφωνα με άρθρο της εφημερίδας «Καθημερινή» http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_18/05/2009_280186

- Περαιτέρω ενίσχυση των αρμοδιοτήτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και μεγαλύτερη συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων
- Απλούστευση του μηχανισμού λήψης αποφάσεων, με την μείωση των περιπτώσεων που απαιτείται ομοφωνία υπέρ της ειδικής πλειοψηφίας.
- Ενσωμάτωση του Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου στο Κοινοτικό δίκαιο.
- Πιο συνεκτική και μόνιμη παρουσία της ΕΕ στο διεθνές προσκήνιο.

1.11 ΟΙ ΔΙΕΥΡΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ⁹

- 1952: ιδρύεται η ΕΚΑΧ από το Βέλγιο, την Γαλλία, την Γερμανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και την Ολλανδία
- 1973: προσχωρούν η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο
- 1981: προσχώρηση της Ελλάδας
- 1986: προσχώρηση της Ισπανίας και της Πορτογαλίας
- 1995: προσχώρηση της Αυστρίας, Φιλανδίας και Σουηδίας
- 2004: προσχώρηση της Κύπρου, Τσεχίας, Σλοβακίας, Εσθονίας, Λετονίας, Λιθουανίας, Πολωνίας, Ουγγαρίας, Μάλτας και Σλοβενίας
- 2007: προσχώρηση της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας

Υπάρχουν χώρες όπως το Μονακό, το Βατικανό και η Ανδόρα που δεν είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά έχουν συνάψει ειδικές συμφωνίες συνεργασίας με αυτήν.

Αυτή την περίοδο υπάρχουν τρεις επίσημα υποψήφιες χώρες προς ένταξη, η Κροατία, η Τουρκία και η ΠΓΔΜ.

Προκειμένου να εισχωρήσει μια χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να τηρήσει κάποιους οικονομικούς και πολιτικούς όρους τους οποίους θα εξετάσουμε στην συνέχεια, γνωστά ως τα «Κριτήρια της Κοπεγχάγης».

⁸ Μια αναλυτική παρουσίαση της Συνθήκης γίνεται στην ιστοσελίδα της ΕΕ, πάντα στα ελληνικά στη δνση http://europa.eu/lisbon_treaty/index_el.htm

⁹ <http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/el-GR/European+Policy/Expansion/Enlargement/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΤΑ ΘΕΣΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ¹¹

2.1 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο απαρτίζεται από τους Αρχηγούς Κρατών ή κυβερνήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τον Πρόεδρο της Επιτροπής. Οι συνεδριάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου λαμβάνουν συνήθως χώρα στις Βρυξέλλες ανά τρίμηνο, συγκαλούμενο από τον Πρόεδρό του, όταν απαιτείται, ο τελευταίος μπορεί να συγκαλέσει έκτακτη συνεδρίαση.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χαράσσει τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι αποφάσεις που λαμβάνονται κατά τις συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου δίνουν σημαντική ώθηση στον καθορισμό των γενικών πολιτικών προσανατολισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.2 ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΩΝ ΥΠΟΥΡΓΩΝ

Το Συμβούλιο είναι το κύριο όργανο λήψης αποφάσεων. Εκπροσωπεί τα κράτη – μέλη και στις συνεδριάσεις του παρευρίσκεται ένας Υπουργός από κάθε κυβέρνηση κράτους μέλους της Ένωσης ο οποίος είναι εξουσιοδοτημένος να αναλαμβάνει δεσμεύσεις εξ ονόματος της Κυβέρνησης του. Το ποιος Υπουργός θα παρευρίσκεται εξαρτάται από το υπό συζήτηση θέμα και οι συνεδριάσεις συνήθως γίνονται στις Βρυξέλλες.

Το Συμβούλιο αποφασίζει με απλή πλειοψηφία, με ειδική πλειοψηφία ή με ομοφωνία. Οι πράξεις του Συμβουλίου μπορούν να λάβουν τη μορφή κανονισμών, οδηγιών, αποφάσεων, συστάσεων ή γνωμών.

Οι εργασίες του Συμβουλίου προετοιμάζονται από την Επιτροπή των Μονίμων Αντιπροσώπων (ΕΜΑ), η οποία αποτελείται από τους Μονίμους

¹¹ Μια ολοκληρωμένη παρουσίαση των θεσμικών οργάνων της Ε.Ε. γίνεται στο βιβλίο που επιμελήθηκαν οι Ναπ. Μαραβέγιας και Μιχ. Τσινισιτελης «Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση – οργάνωση και πολιτικές» στο κεφ. 3 του Κων. Στεφανου «Το θεσμικό Σύστημα της Ε.Ε.» εκδ. Θεμέλιο 2007

Αντιπροσώπους των Κρατών – μελών και τους αναπληρωτές τους. Την Προεδρία ασκεί εκ περιτροπής κάθε Κράτος – μέλος για ένα εξάμηνο σύμφωνα με την προκαθορισμένη σειρά, αναλαμβάνει τη διοργάνωση και προεδρεύει σε όλες τις συνεδριάσεις, είναι αρμόδια για τη διαπραγμάτευση συμβιβαστικών λύσεων και προσπαθεί να εξασφαλίσει συνέπεια και συνέχεια στη λήψη αποφάσεων

Το Συμβούλιο συνεδριάζει υπό εννέα διαφορετικές συνθέσεις:

1. Γενικές Υποθέσεις και Εξωτερικές Σχέσεις
2. Οικονομικές και Δημοσιονομικές Υποθέσεις
3. Δικαιοσύνη και Εσωτερικές Υποθέσεις
4. Απασχόληση, Κοινωνική Πολιτική, Υγεία και Καταναλωτές
5. Ανταγωνιστικότητα
6. Μεταφορές, Τηλεπικοινωνίες και Ενέργεια
7. Γεωργία και Αλιεία
8. Περιβάλλον
9. Παιδεία, Νεολαία και Πολιτισμός

Οι κύριες αρμοδιότητες του Συμβουλίου είναι οι εξής:

1. Θεσπίζει (μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο) νομοθεσία
2. Συντονίζει τη γενική οικονομική πολιτική των κρατών μελών
3. Συνομολογεί διεθνείς συμφωνίες μεταξύ της Ένωσης και ενός ή περισσοτέρων κρατών ή διεθνών οργανισμών
4. Εγκρίνει τον Προϋπολογισμό της Ένωσης(μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο)
5. Αναπτύσσει την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της Ένωσης
6. Συντονίζει τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών δικαστικών και αστυνομικών αρχών σε ποινικές υποθέσεις.

2.3 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είναι το εκλεγόμενο όργανο που αντιπροσωπεύει τους πολίτες της Ε.Ε. και αποτελεί το μεγαλύτερο πολυεθνικό κοινοβούλιο στον κόσμο. Ιδρύθηκε το 1950 και από το 1979 οι εκλογές διεξάγονται κάθε πέντε χρόνια με καθολική ψηφοφορία.

Τα μέλη του Κοινοβουλίου ανήκουν σε επτά πολιτικές ομάδες:

1. Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα (Χριστιανοδημοκράτες)
2. Κόμμα των Ευρωπαίων Σοσιαλιστών
3. Ευρωπαϊκό Κόμμα των Φιλελεύθερων, Δημοκρατών και Μεταρρυθμιστών
4. Ευρωπαϊκή Ενωτική Αριστερά/ Αριστερά των Πρασίνων των Βορείων Χωρών
5. Πράσινη / Ευρωπαϊκή Ελεύθερη Συμμαχία
6. Ένωση για την Ευρώπη των Εθνών
7. Ευρώπη της Δημοκρατίας και της Διαφοράς

Το σημερινό Κοινοβούλιο το οποίο εκλέχθηκε το 2004 με Πρόεδρο τον Josep Borrell Fontelles αριθμεί στα 732 μέλη. Οι σύνοδοι ολομέλειας του Κοινοβουλίου πραγματοποιούνται συνήθως στο Στρασβούργο και οι έκτακτες σύνοδοι στις Βρυξέλες.

Οι εργασίες του Κοινοβουλίου διαιρούνται σε δύο στάδια:

1. Προετοιμασία για την σύνοδο της ολομελείας, η οποία πραγματοποιείτε από τους Βουλευτές
2. Η σύνοδος ολομέλειας, στις οποίες παραβρίσκονται όλοι οι Βουλευτές. Σ' αυτές στις συνόδους εξετάζεται από το Κοινοβούλιο η προτεινόμενη Νομοθεσία και ψηφίζονται οι διάφορες τροπολογίες.

Οι κυριότερες εξουσίες του Κοινοβουλίου είναι:

1. Ασκή από κοινού με το Συμβούλιο τη Νομοθετική εξουσία
2. Ασκή Δημοκρατικό έλεγχο σε όλα τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε.
3. Ασκή από κοινού με το Συμβούλιο αρμοδιότητες σχετικά με τον Π/Υ της Ε.Ε.
4. Επικυρώνει διάφορες διεθνείς συμφωνίες.

2.4 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η Επιτροπή είναι αυτοτελές ιδιότυπο κοινοτικό όργανο που λόγω της πλήρους ανεξαρτησίας του από τα κράτη – μέλη θεωρείται το υπερεθνικό όργανο της Κοινότητας, έχει την πρωτοβουλία της κοινοτικής πολιτικής και εκφράζει το γενικό συμφέρον της Ε.Ε. Αποστολή της είναι να προασπίζει τα συμφέροντα της. Ως θεματοφύλακας των Συνθηκών οφείλει να διασφαλίζει

την εφαρμογή των κανονισμών και οδηγιών που εκδίδουν το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο. Είναι το μοναδικό θεσμικό όργανο που έχει το δικαίωμα να προτείνει νέες νομοθετικές πράξεις. Ως εκτελεστικό όργανο της Ένωσης εκτελεί τις αποφάσεις που λαμβάνει το Συμβούλιο, είναι υπεύθυνη για την άσκηση των κοινών πολιτικών της Ε.Ε. και διαχειρίζεται επίσης τον Προϋπολογισμό για την άσκηση αυτών των πολιτικών.

Η Επιτροπή εδρεύει στις Βρυξέλες αλλά διατηρεί γραφεία και στο Λουξεμβούργο. Τα μέλη της Επιτροπής διορίζονται για περίοδο πέντε ετών, ασκούν τα καθήκοντα τους προς το γενικό συμφέρον της Ένωσης και δεν δέχονται υποδείξεις από της εθνικές Κυβερνήσεις. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής επιλέγεται από τους αρχηγούς Κρατών ή Κυβερνήσεων της Ε.Ε. Η Επιτροπή συνέρχεται μια φορά την εβδομάδα για να εγκρίνει προτάσεις, να οριστικοποιήσει έγγραφα γενικής πολιτικής και να λάβει άλλες αποφάσεις.

Οι κύριες αρμοδιότητες της Επιτροπής είναι:

1. προτείνει νομοθεσία στο Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο
2. διαχειρίζεται και υλοποιεί τις πολιτικές και τον Προϋπολογισμό της Ένωσης
3. επιβάλλει το Ευρωπαϊκό δίκαιο
4. εκπροσωπεί την Ε.Ε. στη διεθνή σκηνή

2.5 ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

Το Δικαστήριο συστήθηκε το 1952 και αποστολή του είναι να εξασφαλίζει την τήρηση του δικαίου της Ε.Ε. κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των Συνθηκών. Έδρα του Δικαστηρίου είναι το Λουξεμβούργο, αποτελείται από ένα δικαστή ανά κράτος – μέλος με θητεία έξι ετών με δικαίωμα ανανέωσης οι οποίοι διορίζονται με κοινή συμφωνία από τις Κυβερνήσεις των κρατών – μελών.

Στο Δικαστήριο μπορεί να καταδικάσει κάθε κράτος – μέλος της Ένωσης που δεν εκπληρώνει της υποχρεώσεις του βάση των Συνθηκών, ελέγχει την σωστή εφαρμογή των νομοθετικών πράξεων, δίνει αποφάσεις σχετικά με την ερμηνεία των συνθηκών και την εγκυρότητα και την ερμηνεία των νομοθετικών πράξεων της.

Οι τέσσερις τύποι υποθέσεων για τις οποίες το Δικαστήριο εκδίδει συνήθως αποφάσεις είναι:

1. Αιτήσεις έκδοσης προδικαστικών αποφάσεων
2. διαδικασίες επί παραβάσει
3. ακυρωτικές διαδικασίες
4. διαδικασίες επί παραλείπει

Το Πρωτοδικείο: συστήθηκε το 1989 για να βοηθήσει το Δικαστήριο στην διεκπεραίωση των υποθέσεων και να προσφέρει καλύτερη προστασία στους πολίτες της Ε.Ε., εκδικάζει κυρίως προσφυγές που ασκούνται από ιδιώτες και υποθέσεις αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρήσεων.

2.6 ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Το Ελεγκτικό Συνέδριο θεσπίστηκε το 1975 και βασικό του έργο είναι να ελέγχει κανονική εκτέλεση του Προϋπολογισμού. Εδρεύει στο Λουξεμβούργο και αποτελείται από ένα μέλος από κάθε χώρα της Ε.Ε. που διορίζεται για διάστημα έξι ετών, τον Πρόεδρο των εκλέγουν μεταξύ τους τα μέλη και η θητεία του είναι τρία έτη.

Σκοπός του Ελεγκτικού Συνεδρίου είναι να ελέγχει την νομιμότητα και κανονικότητα των εσόδων και των δαπανών του Προϋπολογισμού της Ε.Ε. και αν η διαχείριση του είναι σωστή. Έχει δικαίωμα να ελέγχει τους λογαριασμούς κάθε οργανισμού ο οποίος διαχειρίζεται κεφάλαια της Ε.Ε..

Οι παρατηρήσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου δημοσιεύονται στην ετήσια έκθεση του, η οποία επισημαίνει τους τομείς που μπορεί να γίνουν βελτιώσεις.

2.7 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ιδρύθηκε το 1957 με σκοπό να εκφράσει τις γνώμες της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών για οικονομικά και κοινωνικά θέματα.

Τα μέλη της Ε.Ο.Κ.Ε. είναι 317, προτείνονται από τις Εθνικές Κυβερνήσεις και διορίζονται από το Συμβούλιο της Ε.Ε. για τέσσερα έτη με δυνατότητα ανανέωσης. Σχηματίζουν τρεις ομάδες: α) τους Εργοδότες, β) τους

εργαζόμενους, γ) διάφορες δραστηριότητες. Αποστολή της είναι να εκδίδει γνωμοδοτήσεις συμβουλευτικού χαρακτήρα που απευθύνονται προς την Επιτροπή και το Συμβούλιο, να ενθαρρύνει τη μεγαλύτερη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην Ε.Ε., να ενισχύει το ρόλο της κοινωνίας των πολιτών σε χώρες που δεν είναι μέλη της Ε.Ε..

2.8 ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Η Επιτροπή των Περιφερειών ιδρύθηκε το 1994 με σκοπό να εκφράζει τις γνώμες των περιφερειακών και τοπικών αρχών για την περιφερειακή πολιτική, το περιβάλλον και την εκπαίδευση.

Τα μέλη της Επιτροπής των Περιφερειών είναι 317 και είναι αντιπρόσωποι της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης, προτείνονται από τα κράτη μέλη και διορίζονται από το Συμβούλιο για τέσσερα έτη. Τα μέλη συμμετέχουν σε έξι επιτροπές, αποστολή των οποίων είναι η προετοιμασία των συνόδων ολομέλειας, κατά τις οποίες διαμορφώνεται η γενική πολιτική και εγκρίνονται οι γνωμοδοτήσεις της. Οι επιτροπές αυτές είναι:

1. Πολιτικής εδαφικής συνοχής
2. Οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής
3. Αειφόρου ανάπτυξης
4. Πολιτισμού και παιδείας
5. Συνταγματικών υποθέσεων και Ευρωπαϊκής διακυβέρνησης
6. Εξωτερικών σχέσεων

2.9 ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ

Ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής δημιουργήθηκε το 1992 και ασχολείται με τις καταγγελίες πολιτών για περιπτώσεις κακοδιοίκησης από κάποιο θεσμικό όργανο και υπηρεσία της Ε.Ε.

Ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για πενταετή θητεία με δικαίωμα ανανέωσης. Ο Διαμεσολαβητής μπορεί να διεξάγει έρευνες με δικής του πρωτοβουλία ή με βάση κάποια καταγγελία που έγινε. Τα θεσμικά όργανα υποχρεούνται να παρέχουν στο Διαμεσολαβητή

κάθε πληροφορία που ζητά και να του επιτρέπουν την πρόσβαση στους σχετικούς φακέλους, αν ο Διαμεσολαβητής διαπιστώσει κακή διαχείριση ενημερώνει το αρμόδιο όργανο και του απευθύνει συστάσεις, παραπέμπει τις υποθέσεις στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και παράλληλα ενημερώνει τον καταγγέλλοντα για τα αποτελέσματα των ερευνών.

Για να υποβάλει κάποιος καταγγελία πρέπει να απευθύνει επιστολή στον Διαμεσολαβητή, εκθέτοντας τα στοιχεία ταυτότητας του καταταγγέλλοντος, το θεσμικό όργανο ή υπηρεσία της Ε.Ε. που καταγγέλλει καθώς και τους λόγους για τους οποίους προβαίνει στην καταγγελία. Η καταγγελία πρέπει να γίνει εντός διετίας από την ημέρα που υπέπεσαν στην αντίληψη του τα γεγονότα στα οποία βασίζεται η καταγγελία. Μετά την παραλαβή της καταγγελίας ο Διαμεσολαβητής θα εξετάσει την καταγγελία και θα ενημερώσει τον καταγγέλλοντα σχετικά με τα αποτελέσματα της έρευνας.

2.10 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ιδρύθηκε το 1958 με σκοπό την χρηματοδότηση μακροπρόθεσμων δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων αποτελεί το μεγαλύτερο διεθνές χρηματοδοτικό ίδρυμα στον κόσμο.

Τα όργανα λήψης αποφάσεων της Τράπεζας είναι τα εξής:

1. Το Συμβούλιο Διοικητών αποτελείται από τους Υπουργούς Οικονομικών) όλων των κρατών μελών. Ορίζει τις γενικές κατευθύνσεις σχετικά με την πιστωτική πολιτική, εγκρίνει τον ετήσιο ισολογισμό και την ετήσια έκθεση, εγκρίνει τη χρηματοδότηση επενδύσεων εκτός της Ένωσης και αποφασίζει για την αύξηση του κεφαλαίου.
2. Το Διοικητικό Συμβούλιο αποφασίζει για την παροχή πιστώσεων και τη σύναψη δανείων. Αποτελείται από 26 μέλη, ένα οριζόμενο από κάθε κράτος μέλος της Ένωσης και ένα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
3. Η Διευθύνουσα Επιτροπή ασκεί την καθημερινή διαχείριση της Τράπεζας και έχει εννέα μέλη.

Οι επενδύσεις που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα πρέπει να συμβάλλουν στην υλοποίηση ενός ή και περισσότερων στόχων από τους παρακάτω:

1. Οικονομική ανάπτυξη των λιγότερο ευνοημένων περιοχών
2. Βελτίωση των ευρωπαϊκών υποδομών σε τομείς όπως οι μεταφορές και επικοινωνίες
3. Προστασία του περιβάλλοντος και τις ποιότητας ζωής
4. Πραγματοποίηση των κοινοτικών στόχων στον τομέα της ενέργειας
5. Ενίσχυση τις διεθνούς ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας
6. Επέκταση και εκσυγχρονισμός των υποδομών στους τομείς της υγείας και της εκπαίδευσης
7. Στήριξη των δραστηριοτήτων των μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Οι μεγάλες επενδύσεις χρηματοδοτούνται άμεσα με ατομικά δάνεια προς τον ανάδοχο ή μπρος έναν ενδιάμεσο χρηματοδότη. Οι μικρές και μεσαίες επενδύσεις χρηματοδοτούνται έμμεσα μέσω δανείων προς τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα. Πριν τη λήψη χρηματοδοτικής απόφασης εξετάζεται η βιωσιμότητα της επένδυσης σε οικονομικό, τεχνικό, περιβαλλοντικό και χρηματοδοτικό επίπεδο. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων παρακολουθεί από κοντά την εξέλιξη των χρηματοδοτούμενων επενδύσεων με τακτικούς ελέγχους έχοντας τη δυνατότητα κάλυψης συμπληρωματικών αναγκών του έργου.

2.11 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η έδρα της οποίας βρίσκεται στην γερμανική πόλη της Φρανκφούρτης, συστάθηκε το 1998 και κύριος στόχος της είναι η εξασφάλιση της σταθερότητας των τιμών και η νομισματική πολιτική.

Βασικά καθήκοντα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας είναι:

1. η χάραξη και η εφαρμογή νομισματικής πολιτικής για τη ζώνη του ευρώ
2. η διενέργεια πράξεων συναλλάγματος
3. η κατοχή και η διαχείριση των επίσημων συναλλαγματικών διαθεσίμων

- των χωρών της ζώνης του ευρώ
4. η προώθηση της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών

2.12 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο συμμετέχουν διάφορα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, και ιδίως

1. η Ευρωπαϊκή Ένωση,
2. το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (ΕΚ),
3. το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Γενικά, η Επιτροπή είναι εκείνη που *προτείνει* νέα νομοθεσία, αλλά το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο είναι εκείνα που εγκρίνουν τους νόμους. Στη διαδικασία συμμετέχουν και άλλα θεσμικά όργανα και οργανισμοί.

Οι κανόνες και οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων στην Ένωση θεσπίζονται από τις συνθήκες. Κάθε πρόταση νέου ευρωπαϊκού νόμου βασίζεται σε συγκεκριμένο άρθρο της συνθήκης, που αναφέρεται ως η «νομική βάση» της πρότασης. Αυτό καθορίζει ποια νομοθετική διαδικασία πρέπει να εφαρμοσθεί. Οι τρεις κύριες διαδικασίες είναι:

1. Διαβούλευση: το Συμβούλιο ζητά τη γνώμη του Κοινοβουλίου καθώς και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΟΚΕ) και της Επιτροπής των Περιφερειών (ΕΠ).

Το Κοινοβούλιο μπορεί

να εγκρίνει την πρόταση της Επιτροπής, να την απορρίψει ή να ζητήσει τροποποιήσεις.

Αν το Κοινοβούλιο ζητήσει τροποποιήσεις, η Επιτροπή οφείλει να εξετάσει όλες τις αλλαγές που εισηγείται το Κοινοβούλιο. Εάν δεχθεί κάποιες από αυτές, υποβάλλει στο Συμβούλιο ανάλογα τροποποιημένη πρόταση.

Το Συμβούλιο εξετάζει την τροποποιημένη πρόταση και ή την εγκρίνει ως έχει ή την τροποποιεί περαιτέρω. Στην παρούσα διαδικασία, όπως και σε όλες τις άλλες, αν το Συμβούλιο τροποποιήσει πρόταση της Επιτροπής, αυτό πρέπει να γίνει με ομόφωνη απόφαση.

2. Σύμφωνη Γνώμη: το Συμβούλιο οφείλει να λάβει τη σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου πριν τη λήψη ορισμένων πολύ σημαντικών αποφάσεων.
3. Συναπόφαση: είναι η διαδικασία που χρησιμοποιείται για τη θέσπιση των περισσότερων νόμων της Ένωσης. Στο πλαίσιο της διαδικασίας συναπόφασης, το Κοινοβούλιο δεν γνωμοδοτεί απλώς: μοιράζεται τη νομοθετική εξουσία εξίσου με το Συμβούλιο. Εάν το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο δεν συμφωνούν όσον αφορά προτεινόμενη νομοθετική πράξη, η πράξη αυτή υποβάλλεται σε επιτροπή συνδιαλλαγής, που αποτελείται από ίσο αριθμό εκπροσώπων του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου. Όταν η εν λόγω επιτροπή συμφωνήσει, το κείμενο επιστρέφει στο Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο, προκειμένου αυτά να εκδώσουν την πράξη ως νόμο.

2.13 ΟΙ ΠΥΛΩΝΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ στήριξε την Ευρωπαϊκή Ένωση σε τρεις πυλώνες:

Ο πρώτος πυλώνας αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) και Euratom αφορά τους τομείς στους οποίους τα κράτη μέλη ασκούν από κοινού την ηγεμονία τους μέσω των κοινοτικών οργάνων.

Ο δεύτερος πυλώνας καθιερώνει την κοινή εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ). Η πολιτική αυτή επιτρέπει στα κράτη μέλη να αναλαμβάνουν από κοινού δράσεις στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής. Στον πυλώνα αυτό η διαδικασία λήψης αποφάσεων είναι διακυβερνητική και στηρίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στην ομοφωνία.

Ο τρίτος πυλώνας αφορά τη συνεργασία στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων. Εννοείται ότι η Ένωση αναλαμβάνει κοινή δράση για να παρέχει στους πολίτες υψηλό επίπεδο προστασίας σε ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ

Στην μεταπολεμική παγκόσμια οικονομία, στην οποία κυρίαρχο πολιτικό και οικονομικό ρόλο διαδραμάτιζαν οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, ο στόχος της νομισματικής και συναλλαγματικής σταθερότητας σε διεθνές επίπεδο ήταν (και εξακολουθεί να είναι) εξόχως σημαντικός. Το Σύστημα Συναλλαγματικών Ισοτιμιών του Bretton - Woods (1944) ήταν το διεθνώς συμφωνημένο «εργαλείο» που εγγυάτο την επίτευξη του στόχο αυτού και που, βέβαια, εγκαθίδρυε την αποκλειστική και αδιαμφισβήτητη κυριαρχία του δολαρίου ως «άγκυρας», δηλαδή ως σημείου αναφοράς, των διεθνών συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Όταν, δώδεκα χρόνια αργότερα, άρχισε να μορφοποιείται θεσμικά η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση (Συνθήκης της Ρώμης, 1956), η επιτυχώς συνεχιζόμενη παγκόσμια κυριαρχία του δολαρίου ως σημείο αναφοράς των συναλλαγματικών ισοτιμιών απέτρεψε τους εμπνευστές της Συνθήκης από το να προβλέψουν μια πραγματική νομισματική συνεργασία των Κρατών - Μελών. Στην ίδια την Συνθήκη προβλέφθηκε απλώς μια συγκεκριμένη διαβούλευση σε γενικά ζητήματα της οικονομικής πολιτικής των Κρατών Μελών, χωρίς οποιαδήποτε αναφορά στις συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Το Σύστημα των Συναλλαγματικών Ισοτιμιών του Bretton - Woods πράγματι λειτούργησε ικανοποιητικά πάνω από τριάντα χρόνια (1944-1968), διάστημα της κυριαρχίας του. Όμως, στην περίοδο 1968-1970, σημειώθηκαν αναταραχές στις παγκόσμιες αγορές οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα την υποτίμηση του γαλλικού φράγκου και την ανατίμηση του γερμανικού μάρκου, απειλώντας έτσι τη σταθερότητα των άλλων ευρωπαϊκών νομισμάτων, καθώς και το σύστημα κοινών αγροτικών τιμών που είχε ήδη καθιερωθεί στο πλαίσιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Στις συνθήκες αυτές η έκθεση Barre, του Φεβρουαρίου 1969, προτείνει τον αυξημένο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και για πρώτη φορά, την εντατικοποίηση της νομισματικής συνεργασίας των κρατών - μελών, δίνοντας μια αποφασιστική ώθηση στη διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Στη

διάσκεψη κορυφής της Χάγης, του Δεκεμβρίου 1969, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων αποφασίζουν ότι η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) αποτελεί επίσημο στόχο της ευρωπαϊκής οικοδόμησης. Μια επιτροπή, υπό την προεδρία του Pierre Werner, πρωθυπουργού του Λουξεμβούργου, επιφορτίζεται με τη σύνταξη έκθεσης για τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος πριν από το 1980.¹²

Η επιτροπή Warner υποβάλλει την τελική της έκθεση τον Οκτώβριο του 1970. Στην έκθεση προβλέπεται η καθιέρωση σε δέκα έτη, σύμφωνα με ένα σχέδιο τριών σταδίων, πλήρους Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης μεταξύ των κρατών-μελών. Τελικός στόχος είναι πλήρης απελευθέρωση των κινήσεων κεφαλαίων και ο αμετάκλητος καθορισμός των ισοτιμιών μεταξύ των κοινοτικών νομισμάτων, ακόμη και η αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων από ένα «ενιαίο νόμισμα». Η έκθεση συστήνει, εξάλλου, να ενισχυθεί ο συντονισμός των οικονομικών πολιτικών και να καθοριστούν κατευθυντήριες γραμμές όσον αφορά στις εθνικές δημοσιονομικές πολιτικές.

Τον Μάρτιο του 1971, παρά τις διαφωνίες τους για ορισμένες βασικές συστάσεις της έκθεσης, τα 6, τότε, Κράτη-Μέλη συμφώνησαν κατ' αρχήν για τη θέσπιση μιας Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης σε τρία στάδια. Η έναρξη του πρώτου σταδίου, η οποία αντιστοιχούσε στη μείωση των περιθωρίων νομισματικής διακύμανσης, επρόκειτο να πραγματοποιηθεί σε πειραματική βάση, χωρίς να συνεπάγεται καμιά δέσμευση ως προς τη συνέχεια της πορείας. Η κατάρρευση, όμως, του συστήματος Bretton – Woods και η επακολουθήσασα αμερικανική απόφαση για ελεύθερη διακύμανση του δολαρίου, το Αύγουστο του 1971, προκάλεσαν ένα κύμα αστάθειας στις παγκόσμιες αγορές συναλλάγματος και αποτέλεσαν σοβαρή τροχοπέδη (ουσιαστικά επέφεραν επ' αόριστο αναβολή) στην περαιτέρω πορεία της ΟΝΕ, όπως τουλάχιστο αυτή είχε αρχικά σχεδιαστεί.¹³

Τον Μάρτιο του 1972, τα κράτη –μέλη προσπάθησαν να προωθήσουν τη νομισματική ολοκλήρωση δημιουργώντας ένα σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών και συνεπακόλουθης κοινής νομισματικής πολιτικής που ονομάστηκε «φίδι μέσα στο τούνελ». Επρόκειτο για ένα μηχανισμό

¹² <http://www.eu2003.gr>.

¹³ Καζάκος Παναγιώτης, Η Ελλάδα στη μεταβαλλόμενη Ευρώπη, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000, σελ 8.

συντονισμένης διακύμανσης των ευρωπαϊκών νομισμάτων (το «νομισματικό φίδι») εντός στενών περιθωρίων διακύμανσης σε σχέση με το δολάριο (που ήταν το «τούνελ»). Αποσταθεροποιημένο, όμως από τις πετρελαϊκές κρίσεις, την αδυναμία του δολαρίου και τις αποκλίσεις μεταξύ των άλλων εθνικών οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών, το «φίδι» χάνει σε λιγότερο από δύο έτη τα περισσότερα μέλη του για να συρρικνωθεί τελικά σε μια ζώνη «μάρκου» που περιελάμβανε τη Γερμανία, την Ολλανδία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και τη Δανία.

Οι προσπάθειες για δημιουργία μιας ζώνης ουσιαστικής νομισματικής σταθερότητας επαναλαμβάνονται τον Μάρτιο του 1978, με πρωτοβουλία της Γαλλίας και της Γερμανίας, μέσω της θέσπισης του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος (ΕΝΣ), το οποίο βασίζεται στις σταθερές, αλλά προσαρμόσιμες συναλλαγματικές ισοτιμίες των κοινοτικών νομισμάτων. Αυτή τη φορά, το αποφασισμένο σύστημα θα έχει καλύτερη μοίρα και θα λειτουργήσει, όχι χωρίς προβλήματα αλλά σε μια συνέχεια χρόνου για πάνω από είκοσι χρόνια.

Το ΕΝΣ άρχισε τη λειτουργία του από το 1979 και για μια 20ετία (μέχρι το 1999, που αντικαταστάθηκε από τις σταθερές και αμετάκλητες ισοτιμίες της «Ζώνης του Euro») αποτέλεσε έναν από τους πιο σημαντικούς προσδιοριστικούς παράγοντες της διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και της πορείας προς την Οικονομική και Νομισματική Ενοποίηση της Ε.Ε.

3.1 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ (1978-1999)

Όπως τονίστηκε προηγουμένως, η δημιουργία μιας ζώνης νομισματικής σταθερότητας στην Κοινότητα ήταν αυτονόητα, βασική προϋπόθεση για την ομαλή ροή του ενδοκοινοτικού εμπορίου, για εγκαθίδρυση και λειτουργία της «ενιαίας αγοράς» αλλά και για το συντονισμό της οικονομικής πολιτικής των κρατών – μελών. Με αφετηρία αυτή τη διαπίστωση, τα κράτη μέλη της Ε.Ε θέσπισαν το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΣ), η λειτουργία του οποίου άρχισε τον Μάρτιο του 1979. Βασικός σκοπός του ΕΝΣ ήταν η μείωση και η τελική εξάλειψη της αστάθειας των συναλλαγματικών ισοτιμιών των ευρωπαϊκών νομισμάτων, με κύριο «εργαλείο» της προσπάθειας αυτής, τη

προσαρμογή της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής πολιτικής των κρατών – μελών. Το ECU (Ευρωπαϊκή Νομισματική Μονάδα) και ο Μηχανισμός των Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ), που ακριβώς «ρύθμιζε» τη διατήρηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών, ήταν τα δύο κύρια συστατικά στοιχεία του ΕΝΣ.¹⁴

Στα είκοσι χρόνια της ζωής του, το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα γνώρισε αρκετές «νομισματικές αναπροσαρμογές», που εκφράστηκαν, κυρίως με τις ανατιμήσεις του γερμανικού μάρκου, παράλληλα με αρκετές υποτιμήσεις άλλων κοινοτικών νομισμάτων (κυρίως της Λίρας και της Λιρέτας). Εντούτοις, το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα φαίνεται πως άντεξε στις εκτεταμένες νομισματικές κρίσεις της 20χρονης ζωής του, όπως αποδεικνύει η συνέχιση της λειτουργίας του , μετά τα δραματικά νομισματικά και συναλλαγματικά γεγονότα του Σεπτεμβρίου και του Οκτωβρίου του 1992 αλλά και μετά την ριζική αναθεώρησή του τον Αύγουστο του 1993, όταν σημειώθηκε η μεγαλύτερη, συναλλαγματική κρίση που γνώρισε η Ε.Ε

1. Το ECU

Το ECU ήταν για όλη την εικοσαετία λειτουργίας του ΕΝΣ, το σύμβολο και το «εργαλείο» της συνεργασίας των κρατών – μελών στον τομέα της νομισματικής συνεργασίας τους. Επρόκειτο για ένα «εικονικό» νόμισμα που αποτελούνταν από ένα «καλάθι» των νομισμάτων όλων των κρατών – μελών. Το ποσοστό συμμετοχής κάθε νομίσματος στο «καλάθι» του ECU ήταν πολιτικά συμφωνημένο από το Συμβούλιο της Ε.Ε και εξέφραζε την οικονομική και χρηματοπιστωτική σπουδαιότητα του κάθε νομίσματος μέσα στην Κοινότητα των δώδεκα, τότε, κρατών – μελών. Για παράδειγμα, το Γερμανικό Μάρκο, είχε μία στάθμιση γύρω στο 30% μέσα στο «καλάθι» αλλά η βρετανική λίρα είχε στάθμιση μόνο γύρω στο 12%, ενώ η δραχμή είχε στάθμιση περίπου 0,8%. Η στάθμιση κάθε νομίσματος μέσα στο συνολικό «καλάθι» ελάμβανε υπ' όψη τους τρεις κύριους παράγοντες:

Το ποσοστό του ΑΕΠ κάθε χώρας – μέλους στο σύνολο του Κοινοτικού ΑΕΠ.

Το ποσοστό όγκου του διεθνούς εμπορίου κάθε χώρας – μέλους στο συνολικό ενδοκοινοτικό εμπόριο .

¹⁴<http://www.ecb.int/pub/pdf/annrep/ar1997el.pdf>

Το ποσοστό συμμετοχής κάθε χώρας – μέλους στους μηχανισμούς της κοινοτικής χρηματοδοτικής αλληλεγγύης.

Η αξία του ECU υπολογιζόταν ως εξής: κάθε μέρα οι Κεντρικές Τράπεζες ανακοίνωναν αντιπροσωπευτικές τιμές των νομισμάτων τους σε σχέση με το δολάριο των ΗΠΑ. Οι τιμές αυτές επέτρεπαν τον υπολογισμό του «ισόποσου σε δολάρια» για τον όγκο των συναλλαγμάτων που ήταν κατατεθειμένα στο «καλάθι» του ECU, σε σχέση με το δολάριο σε μια δεδομένη ημερομηνία. Στη συνέχεια μπορούσαν να υπολογιστούν όλες οι άλλες τιμές συναλλάγματος με βάση την τιμή αυτή.

Κατά συνέπεια η πρώτη λειτουργία του ECU ήταν ότι ακριβώς χρησίμευε ως «κοινός παρονομαστής», ως «κοινό σημείο αναφοράς» για τον καθορισμό των διμερών συναλλαγματικών ισοτιμιών όλων των κοινοτικών νομισμάτων. Το ECU ήταν επίσης η νομισματική μονάδα στην οποία εκφραζόταν κάθε κοινοτικό οικονομικό μέγεθος (από τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό μέχρι τον καθορισμό της τιμής ασφαλείας για την σταφίδα, από τα δάνεια της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων μέχρι τον καθορισμό της επιδότησης στην κατανάλωση λαδιού κ.λπ.). Το ECU ήταν, τέλος, το μοναδικό μέσο με το οποίο πραγματοποιούνται οι συναλλαγές όχι μόνο των Κοινοτικών Ταμείων με τα κράτη – μέλη αλλά και όλων των Κεντρικών Τραπεζών των κρατών - μελών μεταξύ τους.¹⁵

Αλλά βέβαια, η κυρίαρχη λειτουργία και η συνεπακόλουθη τεράστια συμβολή του ECU ήταν ότι αποτέλεσε το σημείο αναφοράς και τον καταλύτη του Μηχανισμού των Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ) μέσα στην τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

2. Ενώ και οι 12, τότε, χώρες – μέλη της Κοινότητας συμμετείχαν, με τα νομίσματα τους στο «καλάθι» του ECU, μόνο οι 11 συμμετείχαν στο δεύτερο ακρογωνιαίο λίθο του ΕΝΣ, στο Μηχανισμό των Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (ΜΣΙ), αφού με την είσοδο, το 1992, και της Πορτογαλίας στον ΜΣΙ, η Ελλάδα παρέμεινε η μόνη κοινοτική χώρα που δεν είχε ποτέ μέχρι τότε συμμετάσχει στον ΜΣΙ.

Τα κοινοτικά νομίσματα που συμμετείχαν στον ΜΣΙ είχαν τη δυνατότητα να κυμαίνονται μέσα σε μία ζώνη (band) που ορίζονται στο $\pm 2,25\%$ της

¹⁵ Τσούκαλης Λ., Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση (Πολιτική και Οικονομική Θεώρηση), εκδόσεις Παπαζήση, σελ30.

συμφωνημένης κεντρικής ισοτιμίας τους. Θα πρέπει να αναφερθεί πως υπήρχε και η ευρύτερη ζώνη του $\pm 6\%$ (για τα νεοεισερχόμενα κυρίως κοινοτικά νομίσματα. Το πορτογαλικό εσκούδο, εισήλθε στις αρχές του 1992, σε αυτή τη ζώνη. Η ιταλική λιρέτα παρέμεινε για αρκετά χρόνια επίσης, σε αυτή την ευρεία ζώνη του $\pm 6\%$).

Οι Κεντρικές Τράπεζες των χωρών που μετείχαν στο ΜΣΙ όφειλαν να παρεμβαίνουν στις αγορές συναλλάγματος μόλις η τρέχουσα συναλλαγματική ισοτιμία ενός νομίσματος πλησίαζε το $+2,25\%$ (ή στο $+6\%$) ή στο $-2,25\%$ (ή στο -6%), με στόχο την επαναφορά της ισοτιμίας σε ασφαλέστερα επίπεδα μέσα στη ζώνη. Για να μην πλησιάζουν στις κόκκινες περιοχές της ζώνης τους τα αντίστοιχα νομίσματα, υπήρχε ένας πρόσθετος προειδοποιητικός μηχανισμός. Μόλις η απόκλιση από την κεντρική ισοτιμία ξεπέρανε το 75% του $\pm 2,25\%$ (ή του $\pm 6\%$) - δηλαδή μόλις έφτανε στο κατώφλι του $\pm 1,6875\%$ (ή του $\pm 4,5\%$)- η Νομισματική Επιτροπή της Κοινότητας (στην οποία μετείχαν εκπρόσωποι και των 12 Κρατών - Μελών) συνέρχονταν εκτάκτως και αποφάσιζε κατά πόσο απαιτείται μια επανευθυγράμμιση του νομίσματος παράλληλα, βέβαια με άλλα μέτρα νομισματικής πολιτικής που πιθανόν να ήταν αναγκαία να ληφθούν από την αντίστοιχη χώρα.

Η υποχρέωση των 11 Κεντρικών Τραπεζών των χωρών – μελών που μετείχαν στο ΜΣΙ να παρεμβαίνουν στις αγορές συναλλάγματος συνεπαγόταν συχνά – ιδιαίτερα όταν πλέον είχε προσεγγίσει το κατώφλι της απόκλισης (το 75% του $\pm 2,25\%$ ή το 75% του $\pm 6\%$, ανάλογα με το αν η χώρα – μέλος μετείχε στη στενή ή στην ευρεία ζώνη)- την ανάγκη ύπαρξης πολύ μεγάλων ποσοτήτων κοινοτικών νομισμάτων τα οποία όμως ήταν πιθανόν να μην διαθέτουν στα συναλλαγματικά τους αποθέματα οι Κεντρικές Τράπεζες. Γι' αυτόν το λόγο θεσπίστηκαν οι βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες κοινοτικές διευκολύνσεις, στα πλαίσια της αρχής της κοινοτικής Χρηματοδοτικής αλληλεγγύης, που ακριβώς διασφάλιζαν τον εφοδιασμό των Κεντρικών Τραπεζών των χωρών – μελών με αρκετά σημαντικά ποσά άλλων κοινοτικών νομισμάτων. Οι έκτακτες αυτές μεταγγίσεις πολύτιμου ξένου συναλλάγματος στα διαθέσιμα των Κεντρικών Τραπεζών των χωρών – μελών που βρίσκονταν κοντά στο κόκκινο, τους επέτρεπαν να ανταπεξέλθουν και στις πτωτικές τάσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας του νομίσματός τους και στις άμεσες υποχρεώσεις τους, που προερχόταν από την ανάγκη εξόφλησης

κάποιων από τις τοκοχρεωλυτικές δόσεις παλαιότερων δανείων που έχουν συναφθεί.

Σημειώνεται ότι τον Αύγουστο του 1993, μετά από τη μεγαλύτερη συναλλαγματική και νομισματική κρίση στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο και όχι μόνο στο στενό κοινοτικό χώρο των 12, αποφασίστηκε η διεύρυνση της ζώνης διακύμανσης, από το $\pm 2,25\%$ στο $\pm 15\%$. Η σοβαρή αυτή τροποποίηση του πυρήνα του ΜΣΙ, που έγινε για πρώτη φορά στην ιστορία του ΕΝΣ, θεωρήθηκε προσωρινή μεν αλλά πάντως σοβαρή ένδειξη ότι το ΕΝΣ και ιδιαίτερα ο ΜΣΙ είχε εξαντλήσει τις δυνατότητές του.

Πάντως το ΕΝΣ συνέβαλε στην ουσιαστική μείωση της μεταβλητότητας των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Η ευελιξία του συστήματος, σε συνδυασμό με την πολιτική βούληση για σύγκλιση των οικονομικών πολιτικών των κρατών – μελών, επέτρεψε την επίτευξη μιας ικανοποιητικής διαχρονικής σταθερότητας των εθνικών νομισμάτων των κρατών – μελών.¹⁶

Με την έγκριση από την έναρξη του προγράμματος ενιαίας αγοράς, το 1985, έγινε γρήγορα σαφές ότι η πλήρης αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η εσωτερική αγορά δεν θα ήταν εφικτή εφόσον θα συνέχιζε να υφίσταται το σχετικά υψηλό κόστος συναλλαγών που οφειλόταν στη μετατροπή των νομισμάτων και εφόσον θα παρέμεναν οι αβεβαιότητες που συνδέονταν με τις έστω και μικρές συναλλαγματικές διακυμάνσεις. Εξάλλου, αρκετοί οικονομολόγοι είχαν ήδη από καιρό επισημάνει αυτό το οποίο ονόμαζαν «αδύνατο τρίγωνο», δηλαδή η ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων, η σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών και η άσκηση από κάθε κράτος – μέλος, της δικής του νομισματικής πολιτικής, αυτόνομης και ανεξάρτητης από τις νομισματικές πολιτικές των άλλων κρατών – μελών, δεν συμβιβάζονταν μακροπρόθεσμα, ήταν δηλαδή λειτουργίες και διαδικασίες ασύμβατες μεταξύ τους.

Τον Ιούνιο του 1998, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ανόβερου σύστησε μια επιτροπή για τα μέλη Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, υπό την προεδρία του τότε προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Jacques Delors. Στην έκθεση της επιτροπής αυτής, η οποία υποβλήθηκε τον Απρίλιο του 1989, προτείνεται η υλοποίηση της Οικονομικής και Νομισματικής σε «τρία

¹⁶ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l25007.htm>

στάδια». Παράλληλα, στην έκθεση αυτή υπογραμμίζεται με ιδιαίτερη έμφαση μια τριπλή αναγκαιότητα:

- Πρώτο, για μεγαλύτερο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών – μελών.
- Δεύτερο, για θέσπιση κανόνων όσον αφορά το μέγεθος και τη χρηματοδότηση των εθνικών, δημοσιονομικών ελλειμμάτων .
- Τρίτο , για καθιέρωση ενός νέου θεσμικού οργάνου (δηλαδή μιας Κεντρικής Τράπεζας), εντελώς ανεξαρτήτου, στο οποίο θα ανατεθεί η νομισματική πολιτική της Ε.Ε.

Τον Δεκέμβριο του 1989, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Στρασβούργου αποφάσισε τη σύγκλιση Διακυβερνητικής Διάσκεψης προκειμένου να προσδιοριστούν οι τροποποιήσεις που θα έπρεπε να επέλθουν στις Συνθήκες, ώστε να είναι δυνατή η υλοποίηση πλήρους οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Οι εργασίες αυτής της Διακυβερνητικής Διάσκεψης κατέληξαν στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή ένωση, η οποία εγκρίθηκε τυπικά από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Κορυφής του Maastricht, το Δεκέμβριο του 1991 και υπογράφηκε στις 7 Φεβρουαρίου 1992.

3.2 ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ MAASTRICHT

Ο πυρήνας των πολιτικών αποφάσεων που ελήφθησαν στο Maastricht είναι η δρομολόγηση συγκεκριμένων διαδικασιών που θα επέτρεπαν στα κράτη – μέλη της Ένωσης να προχωρήσουν σε πλήρη Νομισματική και Οικονομική Ένωση το αργότερο μέχρι την 1^η Ιανουαρίου του 1999. Στην ημερομηνία αυτή πραγματοποιήθηκε η μεταβίβαση των αρμοδιοτήτων χάραξης και εφαρμογής της νομισματικής, πιστωτικής και συναλλαγματικής πολιτικής (που μέχρι τότε άνηκαν στις κεντρικές τράπεζες των κρατών - μελών) σε κοινοτικά όργανα: στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών. Με την ίδρυση και λειτουργία των δύο αυτών κοινοτικών οργάνων, καθορίστηκαν αμετάκλητες και σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες των εθνικών νομισμάτων οι οποίες οδήγησαν στην

ουσιαστική δημιουργία ενός ενιαίου, κοινοτικής προέλευσης, έκδοσης και διαχείρισης νομίσματος : του Ευρώ.¹⁷

Αυτή η πορεία προς την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ), με καταληκτική ημερομηνία το αργότερο, την 1/1/1999, χαραχτηκε και δρομολογήθηκε σε τρία «Στάδια». Στη χρονική διάρκεια αυτών των «Σταδίων» αποφασίστηκε η ανάληψη από τα κράτη – μέλη συγκεκριμένων πρωτοβουλιών και η συμμόρφωσή τους σε συγκεκριμένες δεσμεύσεις, έτσι που η είσοδος κάθε κράτους – μέλους στ τελευταίο στάδιο αν τελεί υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

3.3 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ: «ΤΑ ΤΡΙΑ ΣΤΑΔΙΑ»

1. Το πρώτο στάδιο: 1/7/1990 έως 31/12/1993

Ήδη από το 1998 είχε αποφασιστεί πως το πρώτο στάδιο της ΟΝΕ θα άρχιζε τον Ιούλιο του 1990, με πυρήνα της προσπάθειας την ισχυροποίηση του Συμβουλίου Διοικητών των 12 Κεντρικών Τραπεζών των κρατών – μελών, όχι μόνο σε όλο το φάσμα των νομισματικών και συναλλαγματικών ζητημάτων των 12 μεταξύ τους και με τον υπόλοιπο κόσμο, αλλά και με τη γνωμοδότηση του Συμβουλίου των

Διοικητών σε γενικότερα θέματα της οικονομικής πολιτικής. Με τη σταθερή πίεση της Γερμανίας και του Διοικητή τους Bundesbank, το Συμβούλιο των Διοικητών απέκτησε ολοένα και πιο έντονο λόγο στα γενικότερα οικονομικά ζητήματα της ΕΕ, προετοιμάζοντας την είσοδο στο επόμενο στάδιο.¹⁸

2. Το δεύτερο στάδιο: 1/1/1994 έως 31/12/1998

Σε θεσμικό επίπεδο, το δεύτερο στάδιο σηματοδοτήθηκε από την κανονική έναρξη λειτουργίας του «Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ινστιτούτου» (ΕΝΙ), την 1/1/1994, που ήταν πρόδρομος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ).

Σε επίπεδο περαιτέρω σύγκλισης των οικονομικών πολιτικών των κρατών – μελών, οι συμφωνίες του Maastricht προέβλεπαν κυρίως:

➤ Την είσοδο όλων των κοινοτικών νομισμάτων στο ΜΣΙ ήδη από την 1/1/1994.

¹⁷ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l25007.htm>

¹⁸ <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l25007.htm>

➤ Την οριστική και αμετάκλητη παύση της νομισματικής χρηματοδότησης των δημοσίων ελλειμμάτων, δηλαδή το κόψιμο του «ομφάλιου λώρου» που συνέδεε τα εθνικά δημόσια ελλείμματα με πολιτικές της αντίστοιχης Κεντρικής Τράπεζας οι οποίες απορροφούσαν πιστώσεις από τον ιδιωτικό τομέα για να χρηματοδοτήσουν τις δαπάνες του δημοσίου τομέα.

➤ Την ενίσχυση των κοινοτικών πλαισίων για τον έλεγχο της δημοσιονομικής λιτότητας που όφειλαν να ακολουθούν τα κράτη – μέλη. Η δημοσιονομική πολιτική, ιδιαίτερα ως προς το σκέλος των δημοσίων δαπανών και της υπέρβασής τους πάνω από τα δημόσια έσοδα, έπαυσε να είναι στο απυρόβλητο της κοινοτικής παρέμβασης. Τυχόν υπέρβαση των γενικότερων και ειδικότερων κανόνων της δημοσιονομικής πειθαρχίας συνεπάγεται πλέον, την υποχρεωτική αποστολή και δημοσίευση αυστηρών – γνωμοδοτικών σε πρώτη φάση –εκθέσεων και προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

➤ Την οριστική κατάργηση από όλα τα κράτη – μέλη των όποιων περιορισμό διατηρούν ακόμη και στην κίνηση κεφαλαίων.

3. Το τρίτο στάδιο: 1/1/1999 και μετά

Στο τελευταίο αυτό στάδιο:

➤ Προβλέπονται πλέον, ποινές για τις χώρες – μέλη που δεν ακολουθούν τη συμφωνημένη πολιτική στον τομέα των δημοσίων ελλειμμάτων. Οι ποινές αυτές μπορεί να είναι άτοκες δεσμεύσεις σε κεφάλαια που το κράτος μέλος δικαιούται να εισπράξει από τα κοινοτικά ταμεία ή και πρόστιμα, καθυστέρηση ή και άρνηση χρηματοδότησης επενδυτικών προγραμμάτων του κράτους – μέλους από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων κλπ.

➤ Εγκαθίστανται αμετάκλητες ισοτιμίες για τα εθνικά νομίσματα των κρατών – μελών που τους επέτρεπαν να μετέχουν στο τρίτο στάδιο και ξεκινούν οι διαδικασίες και οι συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για την εγκαθίδρυση του ενιαίου κοινοτικού νομίσματος του Ευρώ.

➤ Καταργείται το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ινστιτούτο (ENI) και αρχίζει τη λειτουργία της η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) που μαζί με τις κεντρικές τράπεζες των κρατών – μελών, συγκροτεί το «Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ)».

3.4 ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ

Οι συμφωνίες του Maastricht θέτουν πάνω από τα όρια σε ορισμένους κρίσιμους μακροοικονομικούς δείκτες των κρατών – μελών για να συμμετάσχουν στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ. Τα όρια αυτά είναι¹⁹:

- Το ετήσιο ποσοστό πληθωρισμού του κράτους – μέλους να μην είναι μεγαλύτερο από μιάμιση ποσοστιαία μονάδα (1,5%) των τριών καλύτερων της κοινότητας.
- Το νόμισμα του κράτους – μέλους πρέπει να μετέχει στο ΜΣΙ, και μάλιστα στη στενή διακύμανση του $\pm 2,25\%$ και τα δύο τελευταία, πριν την έναρξη εφαρμογής του τρίτου σταδίου, χρόνια.
- Το συνολικό δημοσιονομικό έλλειμμα του κράτους - μέλους δεν θα πρέπει να ξεπερνά το 3% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ).
- Το συνολικό δημόσιο χρέος του κράτους – μέλους πρέπει να είναι μικρότερο από 60% του ΑΕΠ ή να έχει σαφή τάση προσέγγισης του ορίου αυτού.
- Τα μακροχρόνια επιτόκια χορηγήσεων στο κράτος – μέλος δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν πάνω από δύο ποσοστιαίες μονάδες το μέσο όρο των τριών μικρότερων επιτοκίων της Κοινότητας.

3.5 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Στο Maastricht συμφωνήθηκαν πολύ συγκεκριμένες κατευθυντήριες αρχές για τη λειτουργία της ΕΚΤ, στο πρότυπο, περίπου, του τρόπου συγκρότησης της Κεντρικής Τράπεζας των ΗΠΑ, του Federal Reserve, που βασικό οργανωτικό του χαρακτηριστικό είναι η αποκεντρωμένη αλλά πανίσχυρη, μέσα στην αμερικανική οικονομική πολιτική, λειτουργία του.

Τις βασικές κατευθυντήριες αρχές της δημιουργούμενης Κεντρικής Τράπεζας μπορούμε να τις συνοψίσουμε στα ακόλουθα:

- Σταθερότητα των τιμών στην ΕΕ ως αποκλειστικός στόχος της ΕΚΤ (και του ΕΣΚΤ).
- Ο έλεγχος και η εποπτεία ολόκληρου του χρηματοπιστωτικού συστήματος της ΕΕ, κυρίως όχι αποκλειστικά, με την εγκαθίδρυση του

¹⁹ http://europa.eu/scadplus/glossary/convergence_criteria_el.htm

εκδοτικού προνομίου της ΕΚΤ (δηλαδή της έκδοσης κυκλοφορίας του νομίσματος του ευρώ).

➤ Η διαχείριση των συναλλαγματικών διαθεσίμων των κρατών – μελών από την ΕΚΤ (μέχρι ένα ορισμένο ποσό, ίσως στην αρχή της λειτουργίας της).

➤ Η υποβάθμιση κατά κάποιον τρόπο, των οικονομικών πολιτικών των κρατών – μελών, που ουσιαστικά σημαίνει την άσκηση εποπτείας και ελέγχου από την ΕΚΤ στη δημοσιονομική πολιτική των κρατών - μελών.

➤ Η ανεξαρτησία όλων των μελών των οργάνων της ΕΚΤ από τις όποιες εθνικές τους διοικήσεις.

3.6 ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης εντάσσεται στο πλαίσιο του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ που ξεκίνησε την 1^η Ιανουαρίου του 1999. Αποκλειστικός του στόχος είναι διασφαλίσει ότι η δέσμευση των κρατών – μελών για εφαρμογή της δημοσιονομικής πειθαρχίας στις εθνικές τους οικονομικές πολιτικές θα συνεχίζεται και μετά την εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος, του ευρώ.

Το θεσμικό υπόβαθρο για το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης είναι ένα ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, που εγκρίθηκε στο Άμστερνταμ στις 17 Ιουνίου 1997, και δύο κανονισμοί του Συμβουλίου της 7^{ης} Ιουλίου 1997 που προσδιορίζουν τις τεχνικές λεπτομέρειες εφαρμογής του (επίβλεψη των δημοσιονομικών μεγεθών κάθε κράτους – μέλους, συνεχής συντονισμός των οικονομικών πολιτικών των κρατών – μελών και διαδικασίες εφαρμογής των ελέγχων και των ποινών για τυχόν υπερβολικά ελλείμματα των κρατών - μελών).²⁰

Πιο συγκεκριμένα τα κράτη – μέλη δεσμεύτηκαν να τηρήσουν τον στόχο της δημοσιονομικής ισορροπίας, να παρουσιάσουν στο Συμβούλιο και στην Επιτροπή ένα πρόγραμμα σταθερότητας πριν από την 1^η Ιανουαρίου 1999 και το πρόγραμμα αυτό να ενημερώνεται και να υποβάλλεται κάθε χρόνο, μέχρι την ημερομηνία εισόδου τους στο τρίτο στάδιο, οπότε θα υποβάλλουν πλέον το πρόγραμμα σταθερότητας.

²⁰ http://europa.eu/scadplus/glossary/stability_growth_pact_el.htm

Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης παρέχει τη δυνατότητα επιβολής κυρώσεων εκ μέρους του Συμβουλίου σε συμμετέχον κράτος – μέλος που δεν λαμβάνει τα απαιτούμενα μέτρα ώστε να αντιμετωπισθεί η τυχόν εμφάνιση υπερβολικού ελλείμματος. Σε πρώτη φάση η κύρωση θα λαμβάνει τη μορφή κατάθεσης ποσού χωρίς τόκους προς όφελος της ΕΕ αλλά και μπορεί να μετατραπεί σε πρόστιμο εάν το υπερβολικό έλλειμμα δε διορθωθεί εντός των δύο επομένων ετών.

3.7 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ

Συστατικό στοιχείο της πορείας της Ε.Ε προς την Οικονομική και Νομισματική Ενοποίηση ήταν ανέκαθεν η διακήρυξη της μείωσης των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων τόσο μεταξύ των κρατών – μελών όσο και μεταξύ των επί μέρους περιφερειών είτε μέσα στο ίδιο κράτος – μέλος είτε μεταξύ περιφερειών των κρατών – μελών.

Η αφητηρία της Οικονομικής και Κοινωνικής Συνοχής ανάγεται στη Συνθήκη της Ρώμης στο προοίμιο της οποίας γίνεται αναφορά στη μείωση των αναπτυξιακών διαφορών μεταξύ των περιφερειών. Ωστόσο, οι κοινοτικές ενέργειες για τον συντονισμό και τη χρηματοδοτική κάλυψη των εθνικών μέσων στον εν λόγω τομέα ξεκίνησαν τη δεκαετία του '70. Τα μέτρα αυτά αποδείχτηκαν εκ των υστέρων ανεπαρκή σε ένα κοινοτικό πλαίσιο όπου η δημιουργία της εσωτερικής αγοράς, αντίθετα από τις προβλέψεις, δε μείωσε αλλά αντίθετα, πολλές φορές αύξησε τις διαφορές μεταξύ των περιφερειών.

Το 1986, η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη θέσπισε πέραν της ενιαίας αγοράς το στόχο της Οικονομικής Ένωσης, η νομική αυτή βάση επέτρεψε στη κοινοτική δράση να καταστεί ο κεντρικός άξονας μιας συνολικής αναπτυξιακής πολιτικής από το 1988.

Η Οικονομική και Νομισματική Συνοχή εκφράζει την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών – μελών και των περιφερειών της Ε.Ε. Προωθεί την ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη, τη μείωση των διαρθρωτικών αποκλίσεων μεταξύ των ανθρώπων. Συγκεκριμενοποιείται μέσω διαφόρων δημοσιονομικών παρεμβάσεων, ιδίως με τη χρησιμοποίηση μέρους των κονδυλίων των διαρθρωτικών ταμείων.

Κάθε τρία χρόνια, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να υποβάλλει έκθεση για τη σημειωθείσα πρόοδο στην υλοποίηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Συνοχής και για τον τρόπο αυτό με τον οποίο τα προβλεπόμενα στη συνθήκη μέσα συνέβαλαν στην πρόοδο αυτή.

Το μέλλον της αποτέλεσε μια από τις μεγάλες προκλήσεις που συζητήθηκαν στο Πρόγραμμα Δράσης Agenda 2000, που παρουσιάστηκε από την επιτροπή το 1997, κυρίως λόγω των δημοσιονομικών του προεκτάσεων. Πάντως η πολιτική για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή κατείχε, μετά την Κοινή Αγροτική Πολιτική, τη δεύτερη σημαντικότερη θέση στον προϋπολογισμό της Ε.Ε κατά την περίοδο 1994 – 1999.

3.8 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΗΜΕΡΑ

➤ Η ΟΝΕ το 2009

Από τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ σήμερα, 15 έχουν υιοθετήσει το ευρώ, δηλαδή συμμετέχουν πλήρως στο Τρίτο Στάδιο της ΟΝΕ: η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Ελλάδα, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Αυστρία, η Πορτογαλία, η Φιλανδία, η Σλοβενία, η Κύπρος και η Μάλτα. Δύο –η Δανία και το Ηνωμένο Βασίλειο– θεωρούνται κράτη μέλη με ειδικό καθεστώς, γεγονός που σημαίνει ότι σε αυτές τις χώρες παραχωρήθηκε κατ' εξαίρεση, με πρωτόκολλα που προσαρτήθηκαν στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το δικαίωμα να επιλέξουν εάν θα συμμετέχουν ή όχι στο Τρίτο Στάδιο της ΟΝΕ. Και οι δύο κοινοποίησαν στο Συμβούλιο της ΕΕ (η Δανία το 1992 και το Ηνωμένο Βασίλειο το 1997) ότι δεν σκόπευαν να προχωρήσουν στο Τρίτο Στάδιο, δηλαδή ότι δεν επιθυμούσαν επί του παρόντος να συμμετάσχουν στη ζώνη του ευρώ. Οι άλλες χώρες της ΕΕ θεωρούνται σήμερα χώρες με “παρέκκλιση”. Ο όρος “παρέκκλιση” σημαίνει ότι ένα κράτος μέλος δεν πληροί ακόμη τις προϋποθέσεις για την υιοθέτηση του ευρώ και, κατά συνέπεια, εξαιρείται από ορισμένες, αλλά όχι όλες τις διατάξεις που κανονικά ισχύουν από την έναρξη του Τρίτου Σταδίου της ΟΝΕ. Πρόκειται, μεταξύ άλλων, για όλες τις διατάξεις με τις οποίες

μεταβιβάζεται η αρμοδιότητα για την άσκηση νομισματικής πολιτικής στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ.²¹

➤ Κριτήρια σύγκλισης

Οι χώρες που επιθυμούν να υιοθετήσουν το ευρώ ως νόμισμά τους πρέπει να επιτύχουν υψηλό βαθμό “διατηρήσιμης σύγκλισης”. Ο βαθμός σύγκλισης αξιολογείται με βάση συγκεκριμένα κριτήρια που ορίζονται στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

➤ Υποβολή εκθέσεων για τη σύγκλιση

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η ΕΚΤ υποβάλλουν στο Συμβούλιο της ΕΕ έκθεση σχετικά με την πρόοδο που έχουν επιτελέσει τα “κράτη μέλη με παρέκκλιση” τουλάχιστον κάθε δυο χρόνια ή όποτε το ζητήσει το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος. Οι εκθέσεις αυτές εξετάζουν κατά πόσο έχει επιτευχθεί υψηλός βαθμός διατηρήσιμης σύγκλισης, ο οποίος καθορίζεται με βάση την εκπλήρωση από κάθε κράτος μέλος των κριτηρίων σύγκλισης.

Στις εκθέσεις αυτές εξετάζεται επίσης κατά πόσο η εθνική νομοθεσία κάθε κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένου του καταστατικού της οικείας εθνικής κεντρικής τράπεζας, είναι συμβατή με τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας όσον αφορά την ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών.

Επιπλέον, στις “εκθέσεις για τη σύγκλιση” λαμβάνονται υπόψη η ενοποίηση των αγορών, η κατάσταση και η εξέλιξη των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών, καθώς και η εξέλιξη του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος και άλλων δεικτών τιμών.

Κατόπιν πρότασης της Επιτροπής και αφού ζητηθεί η γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το Συμβούλιο της ΕΕ, συνεργάζόμενο σε επίπεδο αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία ποια κράτη μέλη με παρέκκλιση πληρούν τα κριτήρια σύγκλισης. Σε μια τέτοια περίπτωση, αποφασίζει την κατάργηση της παρέκκλισης, δηλαδή τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη συμμετέχουν στη ζώνη του ευρώ.

²¹ http://www.ecb.int/ecb/educational/facts/euint/html/ei_006.el.html

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ²²

4.1 Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ

Η Ελλάδα ήταν το πρώτο κράτος που ανέπτυξε συμβατικούς δεσμούς με την Κοινότητα, υποβάλλοντας αίτηση σύνδεσης την 09/06/1959, περίοδο που η Κοινότητα είχε ανάγκη από υποστήριξη. Η σύνδεση είχε μεγάλη σημασία για την Κοινότητα αφού η ελληνική αγορά ήταν σημαντική και επιπλέον η Κοινότητα αποκτούσε δυναμικές προϋποθέσεις για την έντονη παρουσία της στον Μεσογειακό και Αραβικό χώρο. Για την χώρα μας η απόφαση ένταξης υπήρξε κυρίως πράξη πολιτικής επιλογής και πολιικού προσανατολισμού προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Η Σύνδεση αυτή υπήρξε και η αρχή για την πλήρη ένταξη της Ελλάδας το 1981.

Η συμφωνία σύνδεσης προέβλεπε:

1. Την εγκαθίδρυση τελωνιακής ένωσης ανάμεσα στην Ελλάδα και την Κοινότητα με την πρόβλεψη 22ετούς μεταβατικής περιόδου σε δύο στάδια.
 - α) 1962-1974, προέβλεπε τη σταδιακή κατάργηση των ελληνικών δασμών για εισαγωγές κοινοτικών προϊόντων που δεν παράγονται στην Ελλάδα
 - β) 1974-1984, κατάργηση δασμών για εισαγωγές προϊόντων που παράγονται στην Ελλάδα.
2. την ανάληψη κοινών ενεργειών και την εναρμόνιση των πολιτικών Ελλάδος – Κοινότητας σε διάφορους τομείς και ιδιαίτερα στη γεωργία
3. τη διάθεση οικονομικών πόρων στη χώρα μας για να επιτευχθεί επιτάχυνση της οικονομικής ανάπτυξης.

Παρόλο που η συμφωνία σύνδεσης έγινε κάτω από ευνοϊκές προϋποθέσεις η εφαρμογή της δεν ήταν ομαλή, υπήρξαν προβλήματα τόσο από την Κοινότητα όσο και από τη χώρα μας. Το 1967 είχε αρχίσει να επέρχεται κάποια συμφωνία στους τομείς που υπήρχαν διαφορές, όμως το

²² Μια ολοκληρωμένη ιστορική αναδρομή των σχέσεων της Ελλάδας με την Ε.Ο.Κ. γίνεται στο βιβλίο από την επικ. Του Παν. Ιωακειμίδα «Greece in the European Union: The New Role and the New Agenda», εκδ. Υπουργ. Τύπου και ΜΜΕ, 2002 και ειδικότερα στο άρθρο της Κ. Μπότσιου «Greece in the European Union: A Historical Account», σελ 17-36

πραξικόπημα ανάγκασε την ΕΟΚ να παγώσει την συμφωνία περιορίζοντας την ισχύ της στις ρυθμίσεις που αφορούσαν την τελωνιακή ένωση.

Οι συνέπειες ήταν:

1. διακόπηκαν οι συνομιλίες για την εναρμόνιση των αγροτικών πολιτικών
2. σταμάτησε η χρηματοδοτική ενίσχυση
3. σταμάτησαν οι διαδικασίες για την ελεύθερη διακίνηση εργατών
4. έγινε επέκταση των κοινοτικών δασμολογικών προτιμήσεων προς άλλες χώρες με αποτέλεσμα να περιορίσει τα πλεονεκτήματα της Ελλάδας στον Γεωργικό τομέα
5. εκμηδενίστηκε η δυνατότητα της Ελλάδας για γρήγορη ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα

4.2 Η ΠΡΟΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Μετά την πτώση της δικτατορίας (1974), άρχισαν ξανά οι προσπάθειες από την ελληνική κυβέρνηση αναθέρμανσης των σχέσεων με την Κοινότητα, που είχαν σαν συνέπεια την επαναδραστηριοποίηση της συμφωνίας ώστε να διευκολυνθεί η μελλοντική ένταξη της χώρας.

Αμέσως μετά από την αποκατάσταση της Δημοκρατίας η κυβέρνηση δήλωσε την επιθυμία της για πλήρη ένταξη στην Ευρωπαϊκή κοινότητα, αφού

1. θεωρούσε την κοινότητα ως το θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα μπορούσε να σταθεροποιήσει το δημοκρατικό πολίτευμα
2. επεδίωκε την ενίσχυση της γεωπολιτικής της θέσης στο περιφερειακό και διεθνές σύστημα
3. θεωρούσε πως η ένταξη θα συνέβαλε στην ανάπτυξη της Ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας
4. ήθελε να είναι παρούσα στις διεργασίες για την ευρωπαϊκή ενοποίηση

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα απάντησε καταφατικά στην αίτηση της Ελλάδας αλλά πρότεινε ένα στάδιο προένταξης, το οποίο αποσκοπούσε στην επίτευξη ορισμένων πολιτικών και οικονομικών στόχων. Με τον τρόπο αυτό η πλήρης προσχώρηση θα πραγματοποιούνταν, όταν θα ολοκληρωνόταν οι στόχοι της προενταξιακής περιόδου.

Η στρατηγική της ελληνικής πλευράς αρθρωνόταν γύρω από τέσσερις βασικούς στόχους: α)την γρήγορη ολοκλήρωση της διαδικασίας ένταξης,

β)την επίτευξη όρων αντίστοιχων με εκείνους των τριών κρατών της πρώτης διεύρυνσης, γ)την αποσύνδεση της ελληνικής υποψηφιότητας από εκείνες της Ισπανίας και της Πορτογαλίας και δ)τον παραμερισμό οποιασδήποτε σύνδεσης με τα ελληνοτουρκικά προβλήματα.

Η Ελληνική Κυβέρνηση ήταν αντίθετη στην πρόταση της κοινότητας και μετά από διπλωματικές διαμάχες η πρόταση αυτή απορρίφθηκε. Έτσι τον Ιούλιο του 1976 άρχισαν στις Βρυξέλες οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

4.3 Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

Στις 28 Μαΐου 1979 ολοκληρώθηκαν οι διαπραγματεύσεις ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και υπογράφηκε η συνθήκη προσχώρησης, η οποία κυρώθηκε από την Ελληνική Βουλή στις 28 Ιουνίου 1979 και άρχισε να ισχύει από την 1 Ιανουαρίου 1981.

Η πράξη προσχώρησης αποτέλεσε το πλαίσιο που προδιέγραφε τα στάδια εναρμόνισης της ελληνικής οικονομίας με τα κοινοτικά πρότυπα. Η εναρμόνιση αυτή απαιτούσε τη σύγκλιση των πολιτικών με απαραίτητη προϋπόθεση τη σταδιακή μεταβολή του πλαισίου ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα βασίστηκε στους όρους των που συμφωνήθηκαν κατά τις διαπραγματεύσεις: στην προϋπόθεση της αποδοχής της εφαρμογής του κοινοτικού κεκτημένου, στην εφαρμογή πολιτικής που θα οδηγούσε σε σημαντικές θεσμικές αλλαγές στη δομή της οικονομίας και της λειτουργίας του δημόσιου τομέα, στην απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων, στην εξασφάλιση των πλεονεκτημάτων που παρείχε η ΚΑΠ στον γεωργικό τομέα, στην εφαρμογή των κανόνων περί ανταγωνισμού που προϋπόθετε τον εκσυγχρονισμό της λειτουργίας των ιδιωτικών και δημόσιων επιχειρήσεων έτσι ώστε τα ελληνικά προϊόντα να καταφέρουν να επιβιώσουν στην κοινοτική αγορά, στην εξασφάλιση κεφαλαιακών πόρων για την προώθηση της οικονομικής – κοινωνικής ανάπτυξης και ειδικότερα της περιφερειακής – γεωργικής – κοινωνικής ανάπτυξης, προσχώρηση της Ελλάδας στην ΕΚΑΧ και συμμετοχή στην EURATOM, και τέλος το ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα θα αποτελούσε και για την Ελλάδα κοινοτικό κεκτημένο.

Η ουσιαστική ένταξη της Ελλάδας το 1981 στην Ε.Ο.Κ. συνέπεσε με την αλλαγή Κυβέρνησης τον Οκτώβριο του 1981 και την αναρρίχηση του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, που είχε υιοθετήσει μια ρητορική ενάντια στην Ε.Ο.Κ. και την Ελληνική ένταξη.

Βεβαίως η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ δεν προχώρησε στην αποχώρηση της Ελλάδας από την Ε.Ο.Κ. όπως προεκλογικά είχε λεχθεί, αλλά αντιμετώπισε με σοβαρό σκεπτικισμό την απελευθέρωση της αγοράς και την γενικότερη υιοθέτηση κοινοτικού κεκτημένου, με αποτέλεσμα να επαναδιαπραγματευθούν τα δύο μέρη (Ελλάδα – Επιτροπή της Ε.Ο.Κ.) κάποια ζητήματα εναρμονισμού χρονοδιαγράμματος της ελληνικής οικονομίας έναντι των κανόνων της Ε.Ο.Κ.

Περισσότερες τριβές σημειώθηκαν στην πολιτική σφαίρα και ειδικότερα την συνεργασία των κρατών – μελών της Ε.Ο.Κ. σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, όπου η σοσιαλιστική κυβέρνηση της Ελλάδας, το πρώτο μισό της δεκαετίας του '80, έφτασε στο σημείο να μπλοκάρει αποφάσεις καθώς ακύρωσε ότι ερχόταν σε αντίθεση με τα συμφέροντα της Ελληνικής Εξωτερικής Πολιτικής.

Από το 1985 και μετά, στην δεύτερη κυβερνητική του θητεία, η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ μετασχημάτισε την αρνητική έως ουδέτερη στάση της στο Κοινοτικό γίνεσθαι και υιοθέτησε μια πιο ενεργεί και θετική στάση στη συμμετοχή της Ελλάδας ως μέλος της Ε.Ο.Κ. , αναγνωρίζοντας ότι τα οικονομικά και πολιτικά οφέλη από τη συμμετοχή της είναι πολλαπλάσια σε σχέση με τις αρνητικές εκφάνσεις.

Η Ελλάδα επωφελείται από την θέσπιση των πόρων των Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων (ΜΟΠ) και την ενίσχυση στα αγροτικά εισοδήματα μέσω της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και παγιώνεται ουσιαστικά η αίσθηση στον δημόσιο πολιτικό κόσμο της χώρας πως η μετεξέλιξη της Ε.Ο.Κ. σε ένα ισχυρό περιφερειακό οικονομικό και πολιτικό «παίκτη» εξυπηρετεί τα ελληνικά συμφέροντα.

Στο οικονομικό πεδίο, η εξαιρετικά προστατευτική, με έντονο κρατικό παρεμβατισμό ελληνική οικονομία, έδειξε ιδιαίτερη απροθυμία να εναρμονιστεί με το ανοιχτό, ανταγωνιστικό μοντέλο της Ε.Ο.Κ., που απαιτούσε την κατάργηση των κρατικών μονοπωλίων, την κατάργηση άμεσων και έμμεσων κρατικών ενισχύσεων υπέρ εγχώριων παραγωγών και γενικότερα την απελευθέρωση των αγορών.

Κατά την δεκαετία του '80, η αποφυγή μεταρρυθμίσεων που θα είχαν πολιτικό κόστος, με την ταυτόχρονη αύξηση των δημοσίων ελλειμμάτων, επέτεινε την απόκλιση της Ελλάδας στους μακροοικονομικούς δείκτες σε σχέση με το ευρωπαϊκό (Κοινοτικό_ μέσο όρο και τελικά οδήγησε στην ανάγκη αναθεώρησης των οικονομικών πολιτικών της χώρας που ήρθαν αντιμέτωπες με τα μεγάλα ελλείμματα και το τεράστιο δημόσιο χρέος στα τέλη του '80 και τις αρχές του '90²³.

Συμπερασματικά η πρώτη περίοδος της Ελλάδας που σηματοδοτείται από τη δεκαετία του '80, χαρακτηρίζεται ως μια εποχή δύσκολης προσαρμογής με «επιτυχή» κατάληξη. Από την αμοιβαία καχυποψία, λόγω της πολιτικής αλλαγής που συνέπεσε στην Ελλάδα με την είσοδο της στην Ε.Ο.Κ., οδηγηθήκαμε στην σταδιακή «υιοθέτηση και κατανόηση των δυνατοτήτων και ευκαιριών που παρουσιάζονταν για την ελληνική πολιτική και δημόσια «ελίτ», από την συμμετοχή της στο «κλαμπ» της Ε.Ο.Κ. και την δυναμική θεσμική της μετεξέλιξη στην σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση.

²³ Μια αναλυτική παρουσίαση στο βιβλίο «Greece in the European Union: The new role & the new agenda» εκδ. Του Υπουργείου Τύπου & ΜΜΕ, 2002, στο κείμενο του Λ. Τσούκαλη με τίτλο «Greece in the E.U.: Political and Economic Aspects», σελ. 37-45.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5°

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ Η ΟΝΕ

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η Ελλάδα ήταν η χώρα με τις χειρότερες οικονομικές επιδόσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο πληθωρισμός ήταν γύρω στο 20%, η αύξηση του ΑΕΠ σχεδόν μηδενική, το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης περί το 16% του ΑΕΠ και το ισοζύγιο πληρωμών σε πολύ εύθραυστη κατάσταση, με το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών να είναι περί το 4,5% του ΑΕΠ.

Είναι σαφές ότι με αυτές τις επιδόσεις, οι οικονομικές προοπτικές της χώρας ήταν πολύ δυσμενείς και η απαισιοδοξία κυριαρχούσε παντού. Την εποχή εκείνη παίρνονται οι μεγάλες αποφάσεις για την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, με σημαντικότερο βήμα τη δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης και του ενιαίου νομίσματος, του ευρώ. Το πλαίσιο για τη δημιουργία του ευρώ, η Συνθήκη του Άμστερνταμ και το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, έθεταν προϋποθέσεις για την ένταξη μιας χώρας στην ΟΝΕ, που έμοιαζαν όνειρο θερινής νύχτας για την Ελλάδα. Για να μπορέσει η χώρα να μειώσει τα υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα σε επίπεδο κάτω από το όριο του 3%, τον πληθωρισμό γύρω στο 2% περίπου και τα επιτόκια στο μέσο όρο των χωρών με τα χαμηλότερα επιτόκια, απαιτείτο μια γιγάντια προσπάθεια που δεν φαινόταν εφικτή, με τα πολιτικά δεδομένα της εποχής εκείνης.

Είναι αλήθεια οι περισσότερες πολιτικές δυνάμεις της χώρας είχαν ταχθεί υπέρ της ένταξης στην ΟΝΕ, αλλά η επίτευξη του στόχου απαιτούσε σχεδιασμό και θυσίες κάτι που δεν ήταν πολιτικά εύκολο. Εξετάζοντας εκ των υστέρων την πορεία της ελληνικής οικονομίας στη δεκαετία του 1990, τη βήμα προς βήμα προσέγγιση των στόχων της ΟΝΕ και την τελική ένταξη στην Ευρωζώνη, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η επιτυχία αυτή ήταν από τις πιο σημαντικές της χώρας τη μεταπολεμική περίοδο.²⁴

²⁴ Σαρρής Νίκος, Ευρωπαϊκή Ενοποίηση, Αθήνα 1999, εκδόσεις Έλλην, σελ. 251

5.1 Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

Η επιτυχημένη οικονομική επίδοση της Ελλάδας στη δεκαετία του 1990 ήταν αποτέλεσμα μιας θεμελιώδους αλλαγής στην κατεύθυνση και την υλοποίηση της οικονομικής πολιτικής. Πρώτον, έγινε κατανοητό από τους κυβερνώντες αλλά και την κοινή γνώμη, ότι η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική που εφαρμόστηκε τα προηγούμενα χρόνια δεν απέδωσε. Αντί για οικονομική ανάκαμψη επήλθε η στασιμότητα, ο υψηλός πληθωρισμός, η αυξανόμενη ανεργία, τα τεράστια δημοσιονομικά ελλείμματα, τα προβλήματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και τη δραχμή να είναι ένα ιδιαίτερα ευάλωτο νόμισμα. Το δεύτερο σημαντικό στοιχείο πολιτικής αυτής της περιόδου είναι ότι η συμμετοχή της χώρας μας στο ευρώ έγινε ο πρωταρχικός στόχος όχι μόνο της οικονομικής πολιτικής αλλά και της ελληνικής κοινωνίας γενικότερα.

Η υλοποίηση όμως του εθνικού πλέον στόχου της ΟΝΕ απαιτούσε συγκροτημένη πολιτική, υπομονή και μακροχρόνια εμμονή σε μια σειρά από επί μέρους στόχους. Πιο συγκεκριμένα σε αυτή την περίοδο παρατηρούμε τα εξής:

1. Σαφής στοχοθέτηση για την ονομαστική σύγκλιση και επιλογή των κατάλληλων εργαλείων.

Με δεδομένες τις σημαντικές μακροοικονομικές ανισορροπίες της ελληνικής οικονομίας, η επιλογή των στόχων και των εργαλείων για την επίτευξη τους έπαιξε σημαντικό ρόλο. Χαρακτηριστική είναι η προσπάθεια μείωσης του πληθωρισμού, των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του χρέους, η σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας και η σύγκλιση των επιτοκίων

2. Δημοσιονομική προσαρμογή

Στο πεδίο της δημοσιονομικής πολιτικής, η προσαρμογή ήταν μάλλον μη «ορθόδοξη», με την έννοια ότι η προσαρμογή αυτή προήλθε κυρίως από την πλευρά των εσόδων και λιγότερο από την πλευρά των δαπανών. Με δεδομένο το μεγάλο ποσοστό δαπανών που απορροφούσε η εξυπηρέτηση του χρέους και τις μεγάλες αμυντικές δαπάνες, τα περιθώρια ελιγμών στο χώρο των δαπανών ήταν περιορισμένα. Γι' αυτό και η μεγάλη προσπάθεια έγινε προς την κατεύθυνση της αύξησης των φορολογικών εσόδων, χωρίς αύξηση των φορολογικών συντελεστών, αλλά με βασικό άξονα τον

περιορισμό της φοροδιαφυγής. Παράλληλα, η αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας και η αυξημένη κερδοφορία των ελληνικών επιχειρήσεων, ιδιαίτερα μετά τα μέσα της δεκαετίας, συντέλεσαν σημαντικά στην αύξηση των εσόδων. Στο τέλος αυτής της περιόδου η Ελλάδα ήταν η χώρα της ΟΝΕ που έκανε την πιο μεγάλη δημοσιονομική προσαρμογή, αφού μπόρεσε να μειώσει το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης, από το 16% του ΑΕΠ στις αρχές του 1990 στο 2% περίπου το 1999.²⁵

Άξιο αναφοράς είναι ότι το δημόσιο χρέος αποκλιμακώθηκε πολύ πιο αργά απ' ό τι το έλλειμμα, αλλά αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι σε όλη σχεδόν την περίοδο σύγκλισης το Ελληνικό Δημόσιο ανέλαβε σημαντικά χρέη δημόσιων επιχειρήσεων και οργανισμών στην προσπάθεια αναδιάρθρωσης και εξυγίανσης τους.

3. Νομισματική πολιτική

Η πολιτική της «σκληρής δραχμής» έπαιξε το ρόλο της ονομαστικής άγκυρας και ήταν στο κέντρο της αντιπληθωριστικής πολιτικής. Στο νομισματικό πεδίο, η Τράπεζα της Ελλάδος διατηρούσε πάντα ένα περιθώριο ασφαλείας μειώνοντας τα επιτόκια, διατηρώντας την ελκυστικότητα των ελληνικών χρεογράφων από τους ξένους και έλληνες επενδυτές. Η απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων έγινε σταδιακά και μεθοδικά, με απελευθέρωση πρώτα της κίνησης κεφαλαίων που αφορούσαν μακροχρόνιες κινήσεις και το εμπόριο και τελευταία τις κινήσεις που αφορούσαν χρηματοοικονομικές συναλλαγές. Η πολιτική αυτή σε συνδυασμό με τη μείωση των επιτοκίων βοήθησε στο να αποφευχθούν απότομες μεταβολές στις χρηματαγορές και την αγορά συναλλάγματος, πράγμα που θα είχε δυσμενέστατες συνέπειες στην αξιοπιστία της οικονομικής πολιτικής.²⁶

Τον Μάρτιο του 1988 η Ελλάδα μπαίνει στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών, μετά από σημαντική πρόοδο προς την ονομαστική σύγκλιση. Με τη είσοδο γίνεται υποτίμηση της δραχμής κατά 12,3% έναντι του ECU. Με την κίνηση αυτή διορθώθηκε η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων που είχε επηρεαστεί αρνητικά από την πολιτική της σκληρής δραχμής.

²⁵ <http://www.mfa.gr>, Ιστοσελίδα του Ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών.

²⁶ <http://www.ekem.gr>

4. Διαρθρωτικές αλλαγές

Στην ίδια περίοδο επιτεύχθηκαν σημαντικές αλλαγές για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Ελληνικής οικονομίας, τόσο στο χώρο του ευρύτερου δημόσιου τομέα όσο και τον ιδιωτικό και κυρίως τον τραπεζικό τομέα.

Στον τραπεζικό τομέα η απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων έγινε παράλληλα με μια σημαντική αναδιάρθρωση και εξυγίανση του τραπεζικού συστήματος της χώρας. Πέρα από την υιοθέτηση της Κοινοτικής νομοθεσίας, έγινε μια ριζική αλλαγή πολιτικής στον τομέα της λειτουργίας και εποπτείας των τραπεζών και οι μεγάλες τράπεζες που ελέγχονταν από το κράτος προχώρησαν γρήγορα σε αναδιάρθρωση του χαρτοφυλακίου τους και σε εκσυγχρονισμό των δραστηριοτήτων τους. Για πρώτη φορά στη μεταπολεμική περίοδο, παρατηρούμε σημαντικές συγχωνεύσεις τραπεζών και την ιδιωτικοποίηση τραπεζών που ελέγχονται από το Δημόσιο.

Στο χώρο του Δημοσίου, διακηρύσσεται η αρχή της σταδιακής υποχώρησης του κράτους από το χώρο της παραγωγής, η σταδιακή απελευθέρωση των μονοπωλιακών αγορών στις τηλεπικοινωνίες και τον ηλεκτρισμό, η μερική ιδιωτικοποίηση κρατικών μονοπωλιακών επιχειρήσεων. Ταυτόχρονα δημιουργούνται οι αντίστοιχες ρυθμιστικές αρχές. Ο ΟΤΕ, η ΔΕΗ, η Αγροτική Τράπεζα, η ΕΥΔΑΠ. ΟΠΑΠ και άλλες δημόσιες επιχειρήσεις μπήκαν στο Χρηματιστήριο και η κερδοφορία αλλά και η παραγωγικότητα τους αυξήθηκαν σημαντικά.

5. Συγκρατημένες μισθολογικές αυξήσεις

Μέσα σ' ένα περιβάλλον αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού και ανάκαμψης της οικονομικής δραστηριότητας και με στόχο την είσοδο στην ΟΝΕ, γίνεται δυνατή η συνεννόηση των κοινωνικών εταίρων, τόσο για τη συγκράτηση των μισθολογικών αυξήσεων όσο και τη συγκρατημένη αύξηση των τιμών από τη βιομηχανία και το εμπόριο. Αυτό γίνεται δυνατό και από ένα άλλο λόγο: τη σημαντική μείωση των επιτοκίων που συμβάλλει σημαντικά στη μείωση του κόστους εξυπηρέτησης των δανείων από τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά.²⁷

²⁷ <http://www.ecb.int>.

6. Ευρύτατη πολιτική στήριξη

Παρά τις έντονες πολιτικές αντιπαραθέσεις που χαρακτηρίζουν κάθε Κοινοβουλευτικό καθεστώς, η ευρύτατη στήριξη των περισσότερων κομμάτων και της μεγάλης πλειοψηφίας του ελληνικού λαού ήταν καταλύτης για την πρόοδο που έγινε. Θα πρέπει να αναφέρουμε ότι η περίοδος της ονομαστικής σύγκλισης δεν ήταν ανέφελη. Πολλές διεκδικήσεις, κυρίως στον αγροτικό χώρο, αλλά και στο χώρο της Παιδείας και στο Δημόσιο γενικότερα αλλά και η αντίθεση σε πολλές διαρθρωτικές αλλαγές δημιούργησαν αντιπαραθέσεις και μεγάλες περιόδους κοινωνικών εντάσεων.

5.2 Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΘΑΡΟΣ ΛΗΠΤΗΣ

Το θέμα των χρηματικών δοσοληψιών κάθε κράτους – μέλους με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, αν και δεν αποτελεί παρά μέρος του ευρύτερου πλέγματος των οικονομικών σχέσεων που διαμορφώνονται στα πλαίσια της διαδικασίας ολοκλήρωσης, αποκτά ευρύτερη πολιτική σημασία ιδιαίτερα για τις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες που ως καθαροί λήπτες, ενδιαφέρονται άμεσα για ολοένα και μεγαλύτερη εισροή κοινοτικών πόρων στην προσπάθεια τους για οικονομική ανάπτυξη. Η Ελλάδα, η οποία εντάσσεται στις τέσσερις φτωχότερες χώρες της Κοινότητας και Κ.Κ εισόδημα μικρότερο του 75% του μέσου κοινοτικού όρου, το συνολικό ποσό που εισέπραξε για την περίοδο από το 1981-1995 ανέρχεται σε 39.587,9 MECUs ενώ κατέβαλε συνολικά 8.769,6 MECUs. Εισέπραξε δηλαδή 4,5 φορές περισσότερα απ' όσα κατέβαλε διαμορφώνοντας ένα καθαρό αποτέλεσμα των 30.818,3 MECUs. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι το 1981 οι καθαρές εισπράξεις της Ελλάδας αντιπροσώπευαν το 0,4 του ΑΕΠ ενώ το 1993 το ποσό αυτό έφτανε το 5% και το 1995 το 4,1%.

Οι εισπράξεις από την Κοινότητα αποτελούν σημαντικές εισροές συναλλαγματικών πόρων για τη χώρα και το μεγάλο μέρος τους σταθερή και σημαντική πηγή εσόδων για τον κρατικό προϋπολογισμό. Ενδεικτικό είναι ότι για το 1995 οι εισροές από την κοινότητα καλύπτουν το 15,8 % των συνολικών εσόδων του Γενικού Κρατικού Προϋπολογισμού. Τέλος θα πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων χρηματοδοτείται σχεδόν εξ ολοκλήρου (93,3%), από τους κοινοτικούς πόρους

των διαρθρωτικών ταμείων. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το Α΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης ανερχόταν περίπου σε 15 δις ECU ενώ το Β΄ ΚΠΣ προσέγγιζε τα 30 δις ECU με συγχρηματοδότηση 50% και 25% αντίστοιχα, δηλαδή στο Α΄ ΚΠΣ η Ελλάδα συμμετείχε στις δαπάνες με το 50% ενώ στο Β΄ ΚΠΣ μόνο με το 25%.

Παρόλο το δημοσιονομικό όφελος που προέκυπτε από τις δοσοληψίες Ελλάδας-Κοινότητας, οι προσδοκίες για διαρθρωτική αναπροσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στα κοινοτικά δεδομένα δεν φαινόταν να εκπληρώνονται. Από το 1995 και μετά, και υπό την προοπτική της συμμετοχής στην ΟΝΕ, άρχισε η ελληνική οικονομία να εμφανίζει σαφώς θετικά αποτελέσματα, αν και απόκλιση από του μέσους κοινοτικούς δείκτες παρέμενε. Η εν λόγω απόκλιση απεικονίζει τη διαιώνιση των διαρθρωτικών αδυναμιών της χώρας, στην αντιμετώπιση των οποίων θα μπορούσε κατά ένα μεγάλο ποσοστό να είχε συμβάλει μια αρχικά ορθολογικότερη αξιοποίηση των κοινοτικών πόρων. Ένα κοινό νόμισμα απαιτεί κοινή στάση απέναντι στο μεγάλο πρόβλημα του πληθωρισμού που ανατάραξε από τις αρχές της δεκαετίας του 70 τις μεγάλες οικονομίες όλου του κόσμου. Η Ελλάδα συντάχθηκε αργά με αυτό το δόγμα, προχώρησε ωστόσο με αξιόλογα βήματα από τη στιγμή που οι μεγάλες πολιτικές δυνάμεις του τόπου συμφώνησαν πως δεν υπάρχει άλλη διέξοδος. Τελικά οι διαρθρωτικές αλλαγές που έπρεπε να γίνουν δεν ξεκίνησαν παρά το 1994 και με μεγαλύτερη ένταση το 1996. Μέχρι τότε υπήρξε μια απόλυτη κυριαρχία του πολιτικού στοιχείου έναντι του οικονομικού, την επέκταση του κράτους, την συντήρηση παραγωγικών δομών που μόνο βιώσιμοι δεν ήταν και των οποίων η ύπαρξη συνέβαλλε στην αύξηση ελλείμματος.

Όπως αναφέραμε αναλυτικότερα και πιο πάνω, ο πρώτος μεγάλος σταθμός υπήρξε η πραγματοποίηση της απόφασης τήρησης του προγράμματος αναδιάρθρωσης και σταθεροποίησης της Ελληνικής οικονομίας. Τα κριτήρια σύγκλισης και το χρονοδιάγραμμα που είχε ήδη αποφασιστεί απαιτούσαν από την Ελλάδα να επιτύχει σε σύντομο χρονικό διάστημα μια πολύ σημαντική βελτίωση των οικονομικών μεγεθών της. Τυχόν καθυστέρηση θα μπορούσε να οδηγήσει σε διαφορετικές ταχύτητες και τόσο τα αναμενόμενα οφέλη θα καθυστερούσαν όσο και η μελλοντική είσοδός της θα διακυβεύονταν.

Τελικά η Ελλάδα παρά της προσπάθειές και την υλοποίηση του σταθεροποιητικού προγράμματος της δεν κατόρθωσε να ενταχθεί από την αρχή , το 1999 στην Τρίτη φάση της ΟΝΕ.

Ο δεύτερος μεγάλος σταθμός υπήρξε η είσοδος της δραχμής στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών, το 1998. Η ανακοίνωση της κεντρικής ισοτιμίας της δραχμής (340,75 δρχ.) και η αποδοχή της Ελλάδας στη ζώνη του Ευρώ το 2000, έκλεισαν την αυλαία των ελληνικών προσπαθειών για ένταξη και άνοιξαν μια νέα, αυτή της σταθερότητας και της διατήρησης της χώρας στη νέα πραγματικότητα.

Πολλές φορές υπήρξε η ανησυχία γύρω από τα ενδεχόμενα κόστη και οφέλη από την είσοδο της Ελλάδας στην ΟΝΕ. Σε γενικές γραμμές θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι κοινά.

Τα σημαντικότερα οφέλη είναι:

1. Η μείωση των συναλλαγματικών διακυμάνσεων και της συναλλαγματικής αβεβαιότητας η οποία είχε θετικές επιπτώσεις στο εμπόριο και τις επενδύσεις.
2. Η μείωση του κόστους των διακρατικών συναλλαγών.
3. Η σταθερότητα των τιμών. Παράλληλα με το κοινό νόμισμα η Ελλάδα απέκτησε διεθνές κύρος λόγω της κοινής νομισματικής πολιτικής έναντι τρίτων κρατών.
4. Η απώλεια της ανεξαρτησίας της νομισματικής πολιτικής. Τα κράτη χάνουν τα κλασσικά εργαλεία άσκησης της νομισματικής πολιτικής, επιτόκια, υποτίμηση. Για τα υπόλοιπα κράτη μέλη αυτό το στοιχείο συγκαταλέγεται στα κόστη ενώ για την Ελλάδα σύμφωνα πολλούς οικονομολόγους και μη, ανήκει στα οφέλη και αυτό γιατί με την εκχώρηση της άσκησης νομισματικής πολιτικής, αποκτά μεγαλύτερη σταθερότητα και αξιοπιστία η νομισματική πολιτική της Ελλάδας.

Στα κόστη εκτός από το παραπάνω που θεωρείται και το βασικότερο εντάσσονται:

Οι περιορισμοί άσκησης της δημοσιονομικής πολιτικής, καθώς στα πλαίσια της ευρωζώνης η οικονομική σταθερότητα είναι βασική προϋπόθεση για τα κράτη-μέλη θα πρέπει να υπακούν σε κάποιους κανόνες πειθαρχίας.

Η ΟΝΕ μέσα από τη λειτουργία της αποδείχθηκε πολύ πιο επωφελής για χώρες όπως η Ελλάδα. Το κέρδος της νομισματικής σταθερότητας για την

Ελλάδα με το τεράστιο δημόσιο χρέος, θα σημαίνει ριζική μείωση της διαχείρισής του, καθώς η μείωση έστω και για μονάδα του επιτοκίου μεταφράζεται σε πολύ μεγάλη μείωση του χρέους.

5.3 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

Η Ελλάδα που εδώ και καιρό νοικοκυρεύει τα οικονομικά της και η εμπειρία της μπορεί να κρίνει μαθήματα για άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που παλεύουν να ενισχύσουν την ανάπτυξη και να περιορίσουν τα ελλείμματα.

Στο διάστημα των πέντε τελευταίων ετών, οι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι πιέζουν τα κράτη - μέλη να κλείσουν τις τρύπες στους προϋπολογισμούς και να εκπληρώσουν τις δεσμεύσεις τους σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ελλάδα ήταν κάποτε μία από τις πιο παραβατικές χώρες, έδινε λανθασμένα στοιχεία για το μέγεθος του ελλείμματος για την περίοδο πριν και μετά από την εισαγωγή του ευρώ το 2001 έως τέλος του 2004.

Έκτοτε, τα οικονομικά της Ελληνικής κυβέρνησης τέθηκαν κάτω από στενή ευρωπαϊκή επιτήρηση. Χώρες, όπως η Γερμανία, η Ιταλία και η Πορτογαλία βρίσκονται επίσης υπό επιτήρηση και η Γαλλία μόλις βγήκε ύστερα από πέντε χρόνια.

Το καλοκαίρι του 2007 η Ελλάδα κατάφερε να βγει από τη μαύρη λίστα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό που διαχωρίζει την περίπτωση της Ελλάδας είναι η ταχύτητα με την οποία περιόρισε το έλλειμμά της- κατά δύο τρίτα μέσα σε λιγότερο από δύο χρόνια- ενώ την ίδια στιγμή διατήρησε ισχυρό ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης.

Η Ελλάδα πέτυχε μια σαφή ανατροπή της κατάστασης. Είχε επιτυχίες συντομότερα από το αναμενόμενο σε πολλούς τομείς, συμπεριλαμβανομένης και της άμεσης επίλυσης του δημοσιονομικού προβλήματος.

Το γεγονός ότι κατόρθωσε να μειώσει ουσιαστικά το έλλειμμα σε δύο χρόνια, διατηρώντας ταυτόχρονα την οικονομική ανάπτυξη είναι μια θετική ένδειξη ότι βρίσκεται στο σωστό δρόμο.

Οι λογιστικές πρακτικές της Ελλάδας κατά το παρελθόν έχουν προκαλέσει φυσικά σκεπτικισμό, ο οποίος κορυφώθηκε όταν η ελληνική Κυβέρνηση

ανακοίνωσε την μεγάλη αναθεώρηση των εθνικών λογαριασμών κατά 25% τον Σεπτέμβριο του 2006. Για το 2007, το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν για την Ελλάδα αναμένεται να αυξηθεί κατά 3,9% σύμφωνα με κυβερνητικές προβλέψεις, ενώ το έλλειμμα του προϋπολογισμού θα περιοριστεί στο 2,4% του ΑΕΠ από 7,8% του ΑΕΠ το 2004.

Στο μεταξύ, η οικονομική ανάπτυξη, που πριν από τους Ολυμπιακούς Αγώνες είχε τροφοδοτηθεί από σχετικές δημόσιες δαπάνες, έχει σταδιακά μετατραπεί σε μια μετά-Ολυμπιακή οικονομική ανάπτυξη τροφοδοτούμενη από τις επενδύσεις και την κατανάλωση. Η ανεργία μειώθηκε από το 11,3% που ήταν πριν από τρία χρόνια στο 8,3% σήμερα, οι ξένες επενδύσεις ενδεκαπλασιάστηκαν φτάνοντας τα 4δισ ευρώ πέρυσι και το οικονομικό κλίμα βρίσκεται στο θετικότερο του σημείο για τα δύο τελευταία χρόνια.²⁸

Η Ελλάδα άλλαξε την εικόνα της οικονομίας της μειώνοντας τους φορολογικούς συντελεστές για να ενισχύσει την οικονομική ανάπτυξη και αυξάνοντας τα φορολογικά έσοδα. Τα επιπρόσθετα έσοδα προήλθαν από τον ενισχυμένο ρυθμό ανάπτυξης και την αποφασιστική πάταξη της φοροδιαφυγής.

Πρόκειται για μια προσέγγιση, την οποία άλλα κράτη - μέλη, όπως η Ιταλία, η Πορτογαλία και η Ουγγαρία- όλες χώρες με έλλειμμα που ξεπερνάει το ευρωπαϊκό όριο- μόλις συνειδητοποιούν. Η Ιταλία για παράδειγμα σχεδιάζει να συγκεντρώσει σχεδόν 8 δισ ευρώ μόνο από την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής. Πολλοί αναλυτές βέβαια πιστεύουν ότι το σχέδιο αυτό είναι υπερβολικά αισιόδοξο.

Ταυτόχρονα στην Ελλάδα ξεκίνησε καμπάνια κατά της φοροδιαφυγής, κυρίως μέσω αυξημένων ελέγχων και της χρήσης εξελιγμένης τεχνολογίας. Ο αριθμός των υποθέσεων φοροδιαφυγής που αποκαλύφθηκαν με την βοήθεια της ηλεκτρονικής διασταύρωσης στοιχείων έχει οκταπλασιαστεί φθάνοντας τις 792.000 το 2005 από 98.000 το 2003.

Τα έσοδα από το φόρο προστιθέμενης αξίας, μία κύρια πηγή εσόδων και μια πηγή όπου η φοροδιαφυγή είναι ευρεία, αυξήθηκαν κατά 12% το 2006 ξεπερνώντας κατά πολύ την ονομαστική αύξηση 7,6% του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας. Κατά κανόνα, τα έσοδα από το ΦΠΑ αυξάνονται με τον ίδιο

²⁸ http://www.mnec.gr/el/press_office/ForeignPress/fpress/fpress0012.html

ρυθμό με αυτόν του ΑΕΠ. Παρόλα αυτά, η Ελλάδα έχει ακόμα να εφαρμόσει μια σειρά από διαρθρωτικές αλλαγές, που αφορούν από τη μεγάλη γραφειοκρατία ως τις ζημιογόνες κρατικές επιχειρήσεις και το δεύτερο υψηλότερο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ευρώπη.

Ταυτόχρονα το 2008 παρουσιάστηκε μια επικίνδυνη απόκλιση τόσο στα έσοδα, όσο και στα έξοδα του κρατικού προϋπολογισμού, που σε συνδυασμό με την παγκόσμια οικονομική κρίση κατέδειξε τις δομικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας με το τεράστιο έλλειμμα, εξαιτίας του οποίου η χώρα έχει ξαναμπεί σε κατάσταση επιτήρησης, αφού το έλλειμμα κινδυνεύει να ξεπεράσει το 6%.

Βασικές ημερομηνίες της πορείας προς την ΟΝΕ	
1993	Πρώτο Πρόγραμμα Σταθεροποίησης της Ελλάδας για την περίοδο 1993-1998
1994	Αναθεώρηση του Προγράμματος Σταθεροποίησης της Ελλάδας για την περίοδο, 1994-99
1995	Ανακοίνωση της πολιτικής της «σκληρής δραχμής»
1998 Μάρτιος	Είσοδος της δραχμής στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών, με κεντρική ισοτιμία 357 δραχμές ανά ECU, μετά από υποτίμηση της δραχμής έναντι του ECU, κατά 12,3%
1998 Ιούνιος	Νέο Πρόγραμμα Σταθεροποίησης της Ελλάδας για την περίοδο, 1998-2001, με στόχο την είσοδο στο ευρώ με τα στοιχεία του 1999.
1999 Ιανουάριος	. Έναρξη του τρίτου σταδίου της ΟΝΕ, με τις ένδεκα χώρες που είχαν δεσμευτεί να υιοθετήσουν το ευρώ ως κοινό νόμισμα. Ο ΜΣΙ ΙΙ,, αντικατέστησε το ΜΣΙ του Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος. Η δραχμή μπήκε στο ΜΣΙ ΙΙ
2000 Ιανουάριος	Η κεντρική ισοτιμία της δραχμής ανατιμήθηκε κατά 3.5% και διαμορφώθηκε στις 340.75 δραχμές ανά ευρώ.
2000 Ιούνιος	Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε ότι η Ελλάδα πληρούσε τις προϋποθέσεις για την ένταξη στην Ευρωζώνη
2001 Ιανουάριος	Η Ελλάδα γίνεται το δωδέκατο μέλος της Ευρωζώνης..
2002 Ιανουάριος	Το ευρώ εισάγεται σε φυσική μορφή ως κοινό νόμισμα των 12

Πίνακας 6: Μακροοικονομικοί δείκτες Ελλάδας και χωρών Ε.Ε

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Πληθωρισμός								
Ευρωζώνη	2,2	1,6	1,1	1,1	2,1	2,3	2,3	2,1
Ελλάδα	7,9	5,4	4,5	2,1	2,9	3,7	3,9	3,6
Πορτογαλία	2,9	1,9	2,2	2,2	2,8	4,4	3,7	3,4
Ισπανία	3,6	1,9	1,8	2,2	3,5	2,8	3,6	3,1
Αύξηση ΑΕΠ								
Ευρωζώνη	1,4	2,3	2,9	2,8	3,5	1,6	0,9	0,6
Ελλάδα	2,4	3,6	3,4	3,6	4,5	4,3	3,8	4,7
Πορτογαλία	3,5	4,0	4,6	3,8	3,4	1,7	0,4	-1,1
Ισπανία	2,4	4,0	4,3	4,2	4,4	2,8	2,0	2,3
ΑΕΠ κατά κεφαλή (ΜΑΙ)*								
Ε.Ε - 15	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ελλάδα	64,9	65,7	65,4	65,5	66,2	67,2	70,9	73,5
Πορτογαλία	66,3	67,3	68,6	70,4	70,6	70,7	70,7	69,2
Ισπανία	79,6	79,9	81,2	83,8	83,6	84,2	86,1	87,3
Ανεργία								
Ε.Ε - 15	10,2	10,0	9,4	8,7	7,8	7,4	7,7	8,1
Ελλάδα	9,6	9,8	10,9	11,8	11,0	10,4	10,0	9,5
Πορτογαλία	7,3	6,8	5,1	4,5	4,1	4,1	5,1	6,6
Ισπανία	18,1	17,0	15,2	12,8	11,3	10,6	11,3	11,3

Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης								
Ευρωζώνη	-4,2	-2,6	-2,2	-1,3	0,1	-1,6	-2,2	-2,8
Ελλάδα	-7,4	-4,0	-2,5	-1,8	-1,9	-1,4	-1,2	-1,7
Πορτογαλία	-4,0	-3,0	-2,6	-2,8	-2,8	-4,2	-2,7	-2,9
Ισπανία	-4,9	-3,2	-2,7	-1,2	-0,8	-0,1	-0,1	0.0
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης								
Ευρωζώνη	74,5	74,3	73,5	72,1	69,6	69,2	69,0	70,4
Ελλάδα	111,3	108,2	105,8	105,1	106,2	107,0	104,7	100,6
Πορτογαλία	62,9	59,1	55,0	54,3	53,3	55,6	58,1	57,5
Ισπανία	68,1	66,6	64,6	63,1	60,5	56,9	53,8	51,3

*ΜΑΙ:μονάδες αγοραστικής ισοτιμίας

Πηγή: Eurostat. Για το 2003 είναι εκτιμήσεις της Ε. Επιτροπής

Αναθεώρηση δημοσιονομικών στοιχείων (Νοέμβριος 2004)							
Ποσοστό του ΑΕΠ							
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Έλλειμμα							
Πριν την αναθεώρηση	4.0	2.5	1.8	2.0	1.4	1.4	1.7
Μετά την αναθεώρηση	6.6	4.3	3.4	4.1	3.7	3.7	4.6
Διαφορά	2.6	1.8	1.6	2.1	2.3	2.3	2.9
-Κεντρική κυβέρνηση	2.4	1.6	1.6	2.2	1.3	1.8	2.1
Έσοδα	0	0	0	0	0	0	1.3
-Μεταφορά εσόδων ΦΠΑ	0	0	0	0	0	0	0.9
-Έσοδα από Ε.Ε.	0	0	0	0	0	0	0.3
-Διαρθρωτικά ταμεία							
-Αναταξινόμηση εσόδων	0	0	0	0	0	0	0.2

<i>Ταχ. Ταμιευτηρίου</i>							
Δαπάνες Στρατιωτικών εξοπλισμών	0.2	0.1	0.9	1.9	1.2	1.7	0.7
Ανάληψη χρέους	0.1	0.1	0.1	0	0	0	0
Κεφαλαιοποιήσεις τόκων	1.0	0.3	0.1	0	0	0	0
Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου	0.9	1.0	0.7	0	0	0	0
Λοιπές δαπάνες	0.2	0.2	-0.2	0.3	0.1	0.1	0.1
Μεταβολή στο πλεόνασμα ΝΠΔΔ	0.2	0.2	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Μεταβολή στο πλεόνασμα Ταμείων Κοιν. Ασφάλισης	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	0.4	0.6
Χρέος							
Πριν την αναθεώρηση	108	106	105	106	107	105	103
Μετά την αναθεώρηση	114	112	112	114	115	113	110
Διαφορά	5.8	6.6	7.1	7.9	8.1	7.9	7.3
Κεφαλαιοποιήσεις τόκων	4.9	4.7	4.5	4.5	4.2	3.9	3.4
Μεταβολές στα περιουσιακά στοιχεία Ταμ. Κοιν. Ασφάλισης	1.0	1.9	1.9	3.2	3.8	3.8	3.7
Λοιπά	0.0	0.0	0.7	0.1	0.1	0.2	0.1
Εθνικολογιστικές προσαρμογές							
Μάρτιος 2004	...	3.9	4.1	6.7	6.8	4.2	4.2
Νοέμβριος 2004	...	3.3	3.4	5.9	5.4	2.2	1.3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6°

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Θα πρέπει να αναφέρουμε , σαν γενική εκτίμηση, ότι η 1^η Ιανουαρίου 1981 αποτέλεσε ορόσημο για τη σύγχρονη Ελλάδα, καθώς τότε ξεκίνησε μια νέα περίοδος στην πολιτική της ιστορία. Η περίοδος αυτή υπήρξε δύσκολη και επίπονη, καθώς οι ελληνικές προσπάθειες πέρασαν από πολλά στάδια αβεβαιότητας και αμφιβολιών. Παρά το γεγονός ότι η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα πραγματοποιήθηκε σε μια περίοδο οικονομικής ύφεσης για την Κοινότητα και μεγάλων διαρθρωτικών προβλημάτων για την ελληνική οικονομία, οι κοινωνικές και οικονομικές δομές της χώρας άντεξαν στο νέο περιβάλλον ανταγωνισμού.

Η εμπειρία της Ελλάδας στην ΕΕ χαρακτηρίζεται από μια σειρά σημαντικών αλλαγών προς όφελος της χώρας, με κορυφαίο γεγονός την ένταξη στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και την καθιέρωση του ευρώ ως επισήμου νομίσματος.

Παρά το γεγονός ότι ο απολογισμός είναι συνολικά θετικός, υπήρξαν και δυσμενείς επιπτώσεις από την ένταξη, κυρίως στην οικονομία. Στη δεκαετία του 1980 και ιδιαίτερα μετά το 1986 σημαντικό ρόλο έπαιξαν και οι υψηλές μεταβιβάσεις από την ΕΟΚ, οι οποίες μαζί με την επεκτατική δημοσιονομική πολιτική επέτρεψαν σημαντικές αυξήσεις στη ιδιωτική κατανάλωση, παρά την κατάρρευση του ποσοστού οικονομικής μεγέθυνσης. Θα πρέπει να αναφερθεί επίσης η εισροή των κοινοτικών διαρθρωτικών πόρων στην Ελλάδα από της ένταξής της στην Ε.Ε μέχρι και σήμερα, η οποία έπαιξε μεγάλο ρόλο στην αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας, βοήθησε την αναπτυξιακή διαδικασία και άμβλυne το κόστος προσαρμογής. Η Ελλάδα από το 1996 έως και σήμερα γνωρίζει μια οικονομική αύξηση μεγαλύτερη σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, οποία έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην ένταξή της στην ζώνη του ευρώ από την 1^η Ιανουαρίου του 2001.

6.1 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών²⁹ η Ελληνική οικονομία κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 αναπτύχθηκε με μέσο ρυθμό 0,7% έναντι του 2,4 της Ε.Ε των 15 με αποτέλεσμα να υπάρξει απόκλιση του κατά κεφαλήν εισοδήματος από το μέσο εισόδημα των χωρών αυτών (σε Μονάδες Σταθερής Αγοραστικής Δύναμης).

Η πρώτη δεκαετία στην ΕΟΚ ήταν μια δεκαετία δύσκολης προσαρμογής για την Ελλάδα. Η οικονομική υποδομή της χώρας, η οποία είχε ήδη καταπονηθεί από τις επιπτώσεις της διεθνούς κρίσης στο τέλος της δεκαετίας του 70, βρισκόταν, χωρίς προστατευτικούς μηχανισμούς, αντιμέτωπη με τον κοινοτικό ανταγωνισμό, ενώ στο εσωτερικό της χώρας πραγματοποιείτο βαθιά αλλαγή στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα.

Από τη δεκαετία του 1990 όμως ο ρυθμός ανάπτυξης επιταχύνεται. Μια σειρά παραγόντων συντέλεσαν στην ανάκαμψη αυτή, όπως τα διάφορα σταθεροποιητικά προγράμματα που εφαρμόστηκαν για τη δημοσιονομική εξυγίανση και την προετοιμασία της Ελλάδας για την ένταξη στην ΟΝΕ, η εισροή σημαντικών πόρων από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (ΚΠΣ), η δημοσιονομική επέκταση κυρίως λόγω της προετοιμασίας για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, η πιστωτική επέκταση ως αποτέλεσμα της πορείας ονομαστικής σύγκλισης και πιο πρόσφατα, η συνεισφορά τομέων, όπως η ναυτιλία και τουρισμός που οδήγησαν σε υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, κατά μέσο όρο υψηλότερους από τον αντίστοιχο ρυθμό της Ε.Ε των 15 (3% για την περίοδο 1991-2004 έναντι 2% για την Ε.Ε των 15).

Το 2005 ο ρυθμός ανάπτυξης διαμορφώθηκε στο 3,7%, ενώ για το 2006 στο 3,8%.

Το μακροοικονομικό περιβάλλον βελτιώθηκε σημαντικά το κατά κεφαλήν ΑΕΠ ανήλθε στο 81,6 % του μέσου κοινοτικού όρου το 2003, με ετήσιο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ να υπερβαίνει εμφανώς το μέσο κοινοτικό όρο.

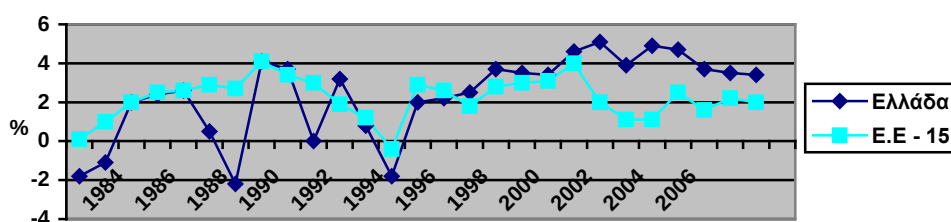
Αντίθετα με το ΑΕΠ, η απασχόληση αυξήθηκε με αργούς ρυθμούς, ενώ θα πρέπει να αναφέρουμε πως σε ορισμένα έτη σημειώθηκε μείωση, αγγίζοντας κατά το 2003 το 57.8% επί του συνολικού ποσού απασχόλησης, το οποίο

²⁹ Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Νοέμβριος 2006

εξακολουθεί να υπολείπεται από το μέσο όρο της Ε.Ε των 25 (63%) και να είναι ένα από τα χαμηλότερα της Ε.Ε.

Τα διαρθρωτικά προβλήματα συνεχίζονται, με ένα πολύ υψηλό ποσοστό μακροχρόνια ανέργων (58,3% των ανέργων, κατά το 2^ο εξάμηνο του 2003). Επιπλέον ενώ μειώνεται το χάσμα των φύλων ως προς την απασχόληση, το ποσοστό ανεργίας των γυναικών (15% το 2003) είναι υπερδιπλάσιο αυτού των ανδρών (6,2% το 2003).³⁰

Διάγραμμα 6.1: Ο ρυθμός ανάπτυξης της Ελλάδας και της Ε.Ε – 15 (Ε.Ε-15=100)

Η αυξημένη μετανάστευση προς τη χώρα μετά το 1990, από γειτονικές χώρες κυρίως αλλά και από ασιατικές και αφρικανικές, είχε πολλά θετικά αλλά και πολλά αρνητικά αποτελέσματα.

Οι τομείς της παραγωγής ενισχύθηκαν από την αθρόα προσφορά εργασίας, ειδικότερα σε ανειδίκευτους και με χαμηλά ημερομίσθια. Ωστόσο η προσφορά φθηνής εργασίας από τους μετανάστες επηρέασε σ' ένα μεγάλο βαθμό την ανεργία των ελλήνων εργαζομένων.

Το εμπορικό ισοζύγιο, όπως προκύπτει από το σχεδιάγραμμα 6.2, τόσο προς την Ε.Ε όσο και συνολικά προς όλες τις χώρες παραμένει ανησυχητικά αρνητικό και καταβάλλονται τα τελευταία χρόνια σημαντικές προσπάθειες για την τόνωση των ελληνικών εξαγωγών με τη διεύρυνση κυρίως σε νέες αναπτυσσόμενες αγορές. Παρατηρείται ότι το ποσοστό των εξαγωγών προς τις χώρες της Ε.Ε έχει περιοριστεί σημαντικά, αντίθετα με εκείνο στις βαλκανικές χώρες που έχει τριπλασιαστεί. Στην αναδιάρθρωση των ελληνικών

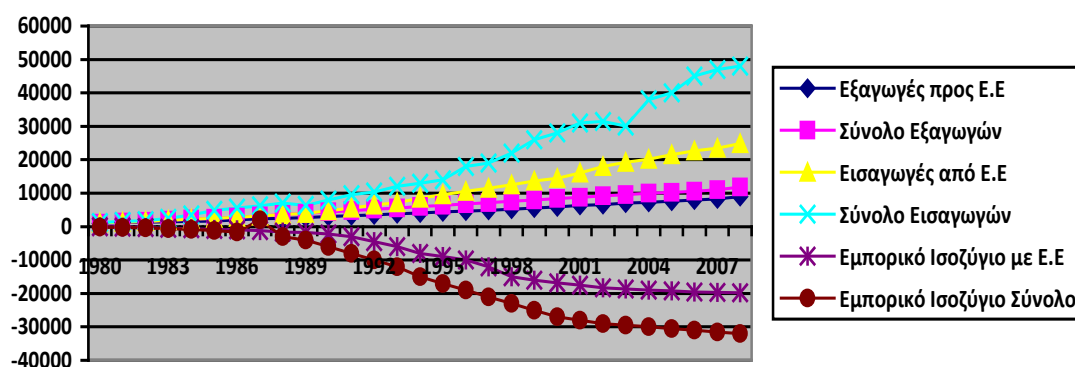
³⁰ Ο Απολογισμός μιας Κοινής Πορείας : Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση 1981-2006, σελ. 82, Ελένη Χυτοπούλου – Παππά, εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 2007.

εξαγωγών συνέβαλε κυρίως η ταχεία ανάπτυξη των αγορών αυτών και γεωγραφική τους εγγύτητα.

Όσον αφορά τη σύνθεση των εισαγωγών, το 40% περίπου αφορούν μηχανολογικό εξοπλισμό και μέσα μεταφορών. Το ποσοστό αυτό αυξήθηκε τη δεκαετία του 70 παράλληλα με την άνοδο της μεταποιητικής παραγωγής. Από το 2000 – 2004 το μερίδιο εισαγωγών μηχανολογικού εξοπλισμού και μέσων μεταφοράς αυξήθηκε αρκετά, γεγονός που συνδέεται με τις εισαγωγές για την εξυπηρέτηση των αναγκών των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

Η σχετική σταθερότητα που παρατηρείται στη σύνθεση των εισαγωγών αντανακλά την έλλειψη υποκατάστασης των εισαγωγών η οποία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στον περιορισμό του σχετικού βάρους της μεταποίησης και τη συγκέντρωση της ελληνικής οικονομίας στην παραγωγή υπηρεσιών.³¹

Διάγραμμα 6.2

Όσον αφορά τη σύνθεση των ελληνικών εξαγωγών, το μερίδιο των προϊόντων χαμηλής τεχνολογίας από το 94% των εξαγωγών το πρώτο ήμισυ της δεκαετίας του 1960 περιορίστηκε στο 70%, ενώ αυξήθηκαν σταθερά τα μερίδια των προϊόντων μέσης και υψηλής τεχνολογίας. Παρά ταύτα μεταξύ των χωρών της ζώνης του ευρώ η Ελλάδα έχει την υψηλότερη συμμετοχή προϊόντων χαμηλής τεχνολογίας στις εξαγωγές και τη μεγαλύτερη απόκλιση από τον κοινοτικό μέσο όρο της ευροζώνης.

³¹ Ο Απολογισμός μιας Κοινής Πορείας : Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση 1981-2006, σελ. 98, Ελένη Χυτοπούλου – Παππά, εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 2007

Η σύνθεση αυτών των εξαγωγών δείχνει ότι η συμμετοχή της Ελλάδας στους κλάδους υψηλής τεχνολογίας που είναι πλέον δυναμικοί, είναι περιορισμένη σε σχέση με το μέσο όρο των χωρών της ευρωζώνης και συνεπώς δεν μπορεί να εκμεταλλευτεί πλήρως τις εξελίξεις της διεθνούς ζήτησης.

Επιπλέον τα προϊόντα χαμηλής τεχνολογίας στα οποία συγκεντρώνεται το ελληνικό εξαγωγικό εμπόριο υφίστανται ισχυρό ανταγωνισμό από την είσοδο στην παγκόσμια αγορά των χωρών που παράγουν παρόμοια προϊόντα με πολύ χαμηλότερο κόστος.

Πίνακας 6.1 : Συμμετοχή των κλάδων εντάσεως στις εξαγωγές της ευρωζώνης.

	Μέση Εκατοστιαία Συμμετοχή κάθε κλάδου στο σύνολο της αξίας των εξαγωγών					
	Προϊόντα χαμηλής τεχνολογίας		Προϊόντα μέσης τεχνολογίας		Προϊόντα υψηλής τεχνολογίας	
	1985-1989	2000-2001	1985-1989	2000-2001	1985-1989	2000-2001
Βέλγιο-Λουξεμβούργο	54	41	37	46	9	12
Γαλλία	38	28	48	51	14	51
Γερμανία	26	21	58	58	15	21
Ελλάδα	88	67	10	21	2	12
Ιρλανδία	49	14	22	40	30	46
Ιταλία	47	44	42	44	12	13
Ολλανδία	42	31	39	34	19	35
Πορτογαλία	82	61	13	25	5	14
Ισπανία	57	41	37	47	6	11
Αυστρία	51	37	37	45	12	18
Φινλανδία	59	38	32	30	9	32
Μέσος Όρος ζώνης του Ευρώ	38	30	4	49	14	21

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος-έκθεση Διοικητή 2005

6.2 Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΩΦΕΛΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε

Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε ότι για την Ελλάδα υπήρξε μεγάλη δημοσιονομική ωφέλεια από την ένταξή της στην Ε.Ε.

Η δημοσιονομική ωφέλεια προκύπτει άμεσα με βάσει τις καθαρές εισπράξεις της χώρας από τον κοινοτικό προϋπολογισμό. Από το 1995-2005, όπου βρισκόταν σε εφαρμογή τα πιο σημαντικά κοινοτικά πλαίσια στήριξης (δεύτερο και τρίτο τα οποία ήταν και τα πιο ωφέλημα από πλευράς χρηματοδοτήσεων), οι καθαρές εισπράξεις ανήλθαν στα 42,7 δις ευρώ. Από τον πίνακα που αναφέρεται στις χρηματοδοτικές δοσοληψίες της Ελλάδας με την Ε.Ε διαπιστώνεται ότι:

Η Ελλάδα είναι συνεχώς μέχρι σήμερα καθαρός λήπτης, δηλαδή συνεισφέρει στον κοινοτικό προϋπολογισμό λιγότερους πόρους από εκείνους που λαμβάνει από τις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις. Οι απολήψεις από τον κοινοτικό προϋπολογισμό παρέμειναν καθ' όλη την περίοδο 1995-2005 σημαντικά υψηλότερες από τις αποδόσεις. Επίσης ένας σημαντικός τομέας της οικονομίας που επωφελήθηκε σημαντικά από τις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις ήταν η γεωργία και η περιφερειακή ανάπτυξη. Το σύνολο των πόρων για τη γεωργία και την αλιεία ανήλθαν σε 30.293 εκατ. ευρώ, ενώ το σύνολο των πόρων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία για την περιφερειακή ανάπτυξη ανήλθαν σε 26.909 εκατ. ευρώ. Συγκρίνοντας έτσι τις αποδόσεις από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, διαπιστώνεται ότι υπάρχει μια σχέση 4 προς 1 κατά μέσο όρο.³²

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι παρόλο που απολείψεις από τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό είναι πάντα μεγαλύτερες από τις συνεισφορές, στο μέλλον λόγω των συνεχών διευρύνσεων της Ε.Ε με νέα κράτη-μέλη, η σχέση 4 προς 1 θα αρχίσει να μεταβάλλεται προς το χειρότερο. Η περαιτέρω επιδείνωση θα επέλθει μετά το 2013, οπότε θα ισχύσει και το νέο σύστημα ιδίων πόρων. Η επιδείνωση επίσης εξαρτάται από τις δαπάνες που θα κλιθεί να αναλάβει ο κοινοτικός προϋπολογισμός σε περίπτωση νέας διεύρυνσης με την ένταξη χωρών με χαμηλό ΑΕΠ.

³² Σημασία της ένταξης στην ευρωπαϊκή Ένωση για την Ελλάδα, σελ 38, κείμενα Ελληνικής Προεδρίας 2003

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται το ποσοστό του ΑΕΠ και του Εμπορικού Ισοζυγίου που αντιστοιχεί σε καθαρές εισροές από τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό από το 1986 έως το 2005. Από τη διαχρονική εξέλιξη διαπιστώνεται ότι όσον αφορά τη σχέση με το ΑΕΠ μέχρι το 2000 οι καθαρές εισροές αντιστοιχούσαν κατά μέσο όρο στο 3,8 του ΑΕΠ. Από το 2001 και μετά παρατηρήθηκε σταθερή μείωση επί του ποσοστού συμμετοχής των καθαρών εισφορών στο ΑΕΠ, όσο και επί του ποσοστού συμμετοχής στο εμπορικό ισοζύγιο. Η εξέλιξη αυτή σε συνδυασμό με τη διατήρηση του υψηλότερου από το μέσο κοινοτικό όρο ρυθμού ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας φανερώνει ότι παράλληλα με την επιδείνωση του εμπορικού ισοζυγίου μειώθηκε και σε σχετικό αλλά και σε απόλυτο μέγεθος η εισροή κοινοτικών πόρων. Η μείωση της σημασίας των κοινοτικών εισροών μπορεί να ερμηνευθεί και σαν ένδειξη ότι ο στόχος της πραγματικής σύγκλισης προσεγγίζεται.

Με την ένταξη της Ελλάδας στην ευρωζώνη από 01/01/2001, η χρηματοδότηση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών δεν αποτελεί πλέον – στον ίδιο βαθμό που ήταν στο παρελθόν – περιοριστικό παράγοντα που επηρεάζει άμεσα την άσκηση οικονομικής πολιτικής. Ωστόσο, η πορεία του ισοζυγίου των τρεχουσών συναλλαγών εξακολουθεί να αποτελεί χρήσιμο δείκτη της ανταγωνιστικότητας.

Όταν το έλλειμμα του ισοζυγίου διευρύνεται, αυτό σημαίνει γενικά ότι οι επενδύσεις αυξάνονται ταχύτερα από τις αποταμιεύσεις.³³ Κρίσιμο ζήτημα σ' αυτή την περίπτωση είναι, εάν οι αυξημένες επενδύσεις θα οδηγήσουν σε άνοδο του προϊόντος και θα καταστήσουν δυνατή την εξόφληση των αναλαμβανόμενων υποχρεώσεων ή εάν αντίθετα, θα αυξηθούν με αποτέλεσμα οι εισαγωγές καταναλωτικών αγαθών και ο εξωτερικός δανεισμός, με αποτέλεσμα να οδηγηθεί τελικά σε προσαρμογή η οικονομία με αρνητικές επιπτώσεις για το βιοτικό επίπεδο.

Σχετικά με τη διαμόρφωση του εμπορικού ελλείμματος, αυτό που κατ' αρχήν ενδιαφέρει είναι κατά πόσον τα υπόλοιπα στοιχεία του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μπορούν να καλύπτουν μέρος του εμπορικού

³³ Ο Απολογισμός μιας Κοινής Πορείας : Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση 1981-2006, σελ. 88, Ελένη Χυτοπούλου – Παππά, εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 2007

ελλείμματος και το απομένον μέρος του εμπορικού ελλείμματος να καλύπτεται από εισροές επενδυτικών κεφαλαίων, χωρίς την ανάγκη προσφυγής σε υπερβολικό δανεισμό. Πράγματι, μακροπρόθεσμα οι αυξημένες εισαγωγές, εφόσον δεν αφορούν καταναλωτικά αγαθά, αναμένεται να συμβάλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγικών τομέων της οικονομίας, συμπεριλαμβανόμενων των υπηρεσιών, Παράλληλα, σημαντική συμβολή στην περαιτέρω ανάπτυξη της οικονομίας αναμένεται και από την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων τα οποία επιταχύνουν το ρυθμό ανόδου των επενδύσεων και σε συνδυασμό με την εισαγωγή της κατάλληλης τεχνογνωσίας οδηγούν σε αύξηση τη παραγωγικότητας και τελικά σε επίσπευση της πραγματικής σύγκλισης. Δυο σημαντικά μεγέθη που παίζουν καθοριστικό ρόλο στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της Ελλάδας είναι οι άδηλοι πόροι (κυρίως ο τουρισμός και οι μεταφορές) και οι μεταβιβάσεις στο εξωτερικό (κυρίως εισπράξεις από την Ε.Ε, μεταναστευτικά εμβάσματα και επενδύσεις ξένων κεφαλαίων).

Από τον πίνακα 6.4 προκύπτει ότι το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διαμορφώθηκε από 3,1 % του ΑΕΠ το 1998 σε 7,9 % του ΑΕΠ το 2005. Το μεγάλο μέγεθος του ελλείμματος τα τελευταία χρόνια δείχνει ότι η εγχώρια (ιδιωτική και δημόσια) αποταμίευση δεν επαρκεί για τη χρηματοδότηση των συνολικών εγχωρίων επενδύσεων.

Αυτό οφείλεται κυρίως :

- Στον υψηλό βαθμό ανόδου της ελληνικής οικονομίας σε σύγκριση με τους περισσότερους εμπορικούς εταίρους.
- Στην απώλεια ανταγωνιστικότητας λόγω της θετικής διαφοράς πληθωρισμού και ρυθμού ανόδου του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος μεταξύ της Ελλάδας και των κυριοτέρων ανταγωνιστριών χωρών
- Σε διαρθρωτικές αδυναμίες που περιορίζουν τον εξαγωγικό προσανατολισμό της ελληνικής παραγωγής.

Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα αντανακλά, επίσης σε σημαντικό βαθμό στοιχεία δυσλειτουργίας στις αγορές αγαθών και συντελεστών παραγωγής.

Στη διεύρυνση του ελλείμματος συνέβαλαν επίσης :

- Η αύξηση των καθαρών πληρωμών για εισαγωγές καυσίμων λόγω της ανόδου της διεθνούς τιμής του αργού πετρελαίου.

- Η αύξηση των καθαρών πληρωμών για τόκους.
- Η μείωση των μεταναστευτικών εμβασμάτων.
- Η δαπάνη για την αγορά ποντοπόρων (2004)
- Η αύξηση των πληρωμών της ελληνικής κυβέρνησης προς την Ε.Ε με παράλληλη μείωση των εισροών από την Ε.Ε.

Πίνακας 6.2 : Χρηματικές δοσοληψίες με την Ευρωπαϊκή Ένωση σε εκατ. Ευρώ.
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Σύνολο
A) Απολείψεις από την Ε.Ε	4.121	5.173	4.906	5.377	5.816	6.004	5.420	5.309	4.605	5.650	5.452	57.833
Επιστροφή 10% για έξοδα είσπραξης ιδίων πόρων	15	15	16	18	20	22	20	45	52	66	67	356
Κοινοτικό Ταμείο	195	203	263	377	620	679	248	361	584	640	576	4.746
ΕΓΤΠΕ – Τμήμα Προσαν/σμου	280	288	309	318	321	391	170	100	138	296	377	2.988
Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα	1	34	-	-	-	-	-	-	-	-	-	35
Περιφερειακό Ταμείο	1.270	1.677	1.394	1.776	1.917	1.936	1.778	1.598	945	1.523	1.341	17.155
ΕΓΤΠΕ – Τμήμα Εγγυήσεων	2.197	2.569	2.461	2.389	2.460	2.506	2.610	2.634	2.757	2.737	2.755	28.075
Λοιπές απολήψεις	23	42	15	12	11	12	9	9	18	7	-	158
Ταμείο Συνοχής	123	331	423	457	421	407	575	549	63	348	311	4.008
Απολείψεις από χώρες ΕΖΕΣ	7	4	8	7	10	12	7	13	7	4	3	82
Ταμείο Αλιείας	10	11	17	22	36	39	3	-	41	29	22	230
B) Αποδόσεις στην Ε.Ε	910	1.022	1.101	1.336	1.275	1.402	1.395	1.425	1.542	2.030	2.224	15.622
Γεωργικές εισφορές	9	7	9	9	10	9	10	12	15	18	12	120
Εισφορές ζάχαρης	13	11	9	12	11	11	14	11	8	7	4	111
Δασμοί ΚΕΔ και ΕΚΑΧ	128	131	147	158	178	202	178	173	185	259	250	1.989
Συνεισφορές με βάση τον ΦΠΑ	520	533	522	552	563	569	611	553	541	441	424	5.829
Συνεισφορές με βάση το ΑΕΠ	166	263	362	507	509	543	537	581	758	1.129	1.211	6.566
Λοιπές συνεισφορές	56	63	37	58	4	26	31	44	7	15	41	382
Συμμετοχή στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης	18	10	13	29	-	39	10	19	27	35	33	233
Επιστροφές από ανεκτέλεστα προγράμματα	-	3	2	12	-	-	-	31	1	126	249	425
Συμμετοχή στο πρόγραμμα επισιτιστικής βοήθειας	-	-	-	-	-	3	4	-	-	-	-	7
Καθαρές εισπράξεις από την Ε.Ε(A-B)	3.211	4.151	3.805	4.041	4.541	4.602	4.025	3.884	3.063	3.620	3.228	42.171

Πίνακας 6.3: Καθαρές εισροές της Ελλάδας από τον κοινοτικό προϋπολογισμό ως ποσοστό του ΑΕΠ και του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου.

Πηγή: *Annual Macroeconomic Database.*

	Καθαρές εισροές σε εκατ. ευρώ (1)	Ως Ποσοστό ΑΕΠ ()	Ως ποσοστό του ελλείμματος του εμπορικού ισοζυγίου με την Ε.Ε
1986	535	2,7	45,1
1987	658	2,9	52,6
1988	763	2,8	44,5
1989	1.037	3,2	43,5
1990	1.393	3,5	39,8
1991	1.778	3,7	45,0
1992	2.406	4,3	52,3
1993	3.017	4,8	46,0
1994	3.268	4,5	56,1
1995	3.211	4,0	42,8
1996	4.151	4,7	48,4
1997	3.804	3,9	39,7
1998	4.041	3,8	33,3
1999	4.541	4,0	35,1
2000	4.602	3,8	34,3
2001	4.025	3,0	32,4
2002	3.884	2,7	31,0
2003	3.063	1,9	19,4
2004	3.620	2,1	20,3
2005	3.228	1,8	18,6

Πίνακας 6.4 : Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών Σε εκατ. Ευρώ

Πηγή: Annual Macroeconomic Database.

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ΑΕΠ	105.773	112.686	121.701	131.769	142.369	154.153	168.417	181.088,0
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-3.286,5	-4.800,5	-8.372,4	-8.169,3	-8.571,3	-8.646,3	-10.717,1	-14.347,5
Ποσοστό ΑΕΠ	3,1	4,3	6,9	6,2	6,0	5,6	6,4	7,9
Εμπορικό Ισοζύγιο	-14.823,4	-16.887,7	-21.927,5	-21.610,9	-22.708,7	-22.643,5	25.435,8	-27.546,9
Ποσοστό ΑΕΠ	14,0	15,0	18,0	16,4	15,9	14,7	15,1	15,2
Ισοζύγιο Υπηρεσιών	6.072,6	6.846,5	8.711,0	9.150,0	10.755,4	11.506,4	15.467,0	15.698,1
Ισοζύγιο εισοδημάτων	-1.381,8	-626,5	-955,3	-1.981,3	-2.073,4	-2.597,4	-4.377,4	-5.676,1
Ισοζύγιο Μεταβιβάσεων	6.846,1	5.868,2	5.799,3	6.272,9	5.455,4	5.088,1	6.015,1	5.226,0
Ποσοστό ΑΕΠ	6,5	5,2	4,8	4,8	3,8	3,3	3,6	2,9
Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών	3.394,6	4.748,1	8.906,3	6.934,8	10.310,4	9.883,7	8.098,0	12.606,6

6.3 ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗ ΩΦΕΛΕΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ

Στον πίνακα 6.5 εμφανίζονται οι επιπτώσεις από τις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων στις χώρες της Συνοχής (Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία και Ιρλανδία). Τα στοιχεία αυτά προέρχονται από μελέτη για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που πραγματοποίησε η μελετητική ομάδα Jorg Beutel το 1996.³⁴

Από τα στοιχεία που αφορούν το Α' και Β' ΚΠΣ προκύπτει ότι για την Ελλάδα οι κοινοτικές χρηματοδοτήσεις συνέβαλαν στο να κρατηθεί θετικός ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ και στις δύο περιόδους προγραμματισμού. Ο ρυθμός αύξησης, για την Ελλάδα μόνο, θα ήταν αρνητικός σε περίπτωση μη κοινοτικής χρηματοδότησης, ενώ στα υπόλοιπα κράτη – μέλη, χωρίς την κοινοτική χρηματοδότηση θα μειωνόταν βέβαια ο ρυθμός ανάπτυξης, λόγω της οικονομικής συγκυρίας, αλλά θα ήταν πάντα θετικός. Είναι χαρακτηριστικό ότι παρά την κοινοτική στήριξη, στην Ελλάδα σημειώνεται ο χαμηλότερος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ με σημαντική μάλιστα διαφορά από τις χώρες που έχουν καλύτερες επιδόσεις (Ιρλανδία και Ισπανία). Είναι επίσης αξιοσημείωτο ότι ο αντίκτυπος από πιθανή μη χρηματοδότηση από την Κοινότητα είναι το ίδιο μεγάλος σε Ελλάδα και Ιρλανδία.

³⁴ Το Δημοσιονομικό Σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο Κοινοτικός Προϋπολογισμός, σελ56, Γ. Γεωργίου, εκδόσεις Σάκκουλα, 2002

Πίνακας 6.5 : Οι χρηματοδοτήσεις από τα διαρθρωτικά ταμεία και η ανάπτυξη στις χώρες της Συνοχής. Σε τιμές 1994

Πηγή : Μελέτη Beutel για Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1996

	Αναμενόμενος Ρυθμός Ανάπτυξης του ΑΕΠ	Ρυθμός Αύξησης του ΑΕΠ με τις κοινοτικές Χρηματοδοτήσεις	Ρυθμός Αύξησης του ΑΕΠ χωρίς τις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις	Μείωση του Ρυθμού Αύξησης του ΑΕΠ χωρίς τις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις	Μείωση του Ρυθμού Ανάπτυξης χωρίς τις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις
	1	2	3	4=1-2	5=1-3
1989-93					
Ελλάδα	0,9	0,1	-0,5	0,9	1,4
Ισπανία	2,1	1,8	1,4	0,3	0,7
Ιρλανδία	5,7	4,9	3,8	0,8	1,9
Πορτογαλία	2,3	1,4	0,5	0,9	1,8
EUR 4	2,2	1,7	1,2	0,5	1,0
1994-1999					
Ελλάδα	1,7	0,7	-0,3	1,0	2,0
Ισπανία	3,3	2,8	2,3	0,5	1,1
Ιρλανδία	5,1	4,5	4,0	0,6	1,1
Πορτογαλία	2,8	1,7	0,9	1,0	1,9
EUR 4	3,2	2,5	1,9	0,7	1,3

Θα πρέπει να συμφωνήσουμε πως οι επενδύσεις είναι από τους πιο σημαντικούς παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης. Ο πίνακας 6.6 δείχνει τη συμμετοχή των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων στις συνολικές επενδύσεις. Εάν ληφθούν υπόψη και οι εθνικές δαπάνες, το ποσοστό για την Ελλάδα είναι υψηλότερο του 43,7%, ενώ το ίδιο ποσοστό για την Πορτογαλία και την Ιρλανδία είναι, αντίστοιχα, 34,2% και 33,7%. Είναι προφανές ότι οι κοινοτικές χρηματοδοτήσεις παίζουν καθοριστικό ρόλο για την οικονομική ανάπτυξη μικρών χωρών όπως η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία.

Πινάκας 6.6 : Διαρθρωτικά ταμεία και σχηματισμός κεφαλαίου στις χώρες της Συνοχής. Σε τιμές 1994

Πηγή : Μελέτη Beutel για Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1996

	Αναμενόμενος Ρυθμός Αύξησης Σχηματισμού Κεφαλαίου	% Σχηματισμός Κεφαλαίου Εξαρτώμενου από Κοινοτικές και Εθνικές Παρεμβάσεις	% Σχηματισμού Κεφαλαίου Εξαρτώμενου από Κοινοτικές Παρεμβάσεις
	1	2	3
1989-93			
Ελλάδα	1,5	29,0	17,2
Ισπανία	1,1	9,8	4,7
Ιρλανδία	2,3	43,1	19,0
Πορτογαλία	0,4	30,5	15,1
EUR 4	1,1	16,8	8,4
1994-99			
Ελλάδα	6,6	43,7	22,3
Ισπανία	7,0	21,5	11,1
Ιρλανδία	7,7	33,7	18,9
Πορτογαλία	6,7	34,2	18,8
EUR 4	6,9	26,8	14,1

Οι περιφέρειες οι οποίες λαμβάνουν κοινοτικές χρηματοδοτήσεις είναι μικρές ανοικτές οικονομίες με περιορισμένη βιομηχανική παραγωγή, όπου για πολλά κεφαλαιούχα προϊόντα ή μέρη τους, τα οποία είναι ζωτικής σημασίας για την εφαρμογή των προτεραιοτήτων του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, δεν υπάρχει εγχώρια παραγωγή και θα πρέπει να εισαχθούν από τις άλλες βιομηχανοποιημένες χώρες – μέλη της ΕΕ ή τρίτες χώρες. Ως αποτέλεσμα μόνο ένα τμήμα των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων μετατρέπεται σε περιφερειακό ΑΕΠ.

Ο πίνακας 6.7 δείχνει για το έτος 1994 το μέγεθος της «διαρροής» που οφείλεται στις αυξημένες εισαγωγές που επιφέρουν τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Με βάση πιο πρόσφατες εκτιμήσεις το ποσοστό αυτό για την Ελλάδα έχει εκτιναχθεί

στο 35% λόγω της χειροτέρευσης του εμπορικού ελλείμματος και της σημαντικής αύξησης των εισαγωγών από χώρες της ΕΕ.

Πίνακας 6.7 : Διαρθρωτικά Ταμεία : Επίπτωση στο Περιφερειακό ΑΕΠ και Εισαγωγές. Σε τιμές 1994

Πηγή : Μελέτη Beutel για Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1996

1994	Αύξηση του Περιφερειακού ΑΕΠ σαν ποσοστό % των κοινοτικών παραμβάσεων	Διαρροές σε χώρες ΕΕ σαν ποσοστό % των κοινοτικών παραμβάσεων	Διαρροές σε τρίτες χώρες σαν ποσοστό % των κοινοτικών παραμβάσεων
Ελλάδα	109,1	18,3	3,5
Ισπανία	122,5	17,0	7,1
Ιρλανδία	103,5	26,8	7,6
Πορτογαλία	107,6	26,0	5,4
EUR 4	115,0	20,0	6,1

Για μικρές ανοικτές οικονομίες, όπως η Ελλάδα, η Πορτογαλία και η Ιρλανδία, οι οποίες έχουν σημαντικό μέρος των Κοινοτικών χρηματοδοτήσεων «διαρρέει». Κατά συνέπεια, οι πιο ανεπτυγμένες περιφέρειες μπορούν να αναμένουν σημαντική ωφέλεια από τις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις. Η σημαντική διαρροή πόρων προς τις ανεπτυγμένες χώρες αποτέλεσε βασικό επιχείρημα στη διαπραγμάτευση για το δημοσιονομικό πλαίσιο 2007-2013.

Σαν πρώτη εκτίμηση, η επίδραση των μεταβιβάσεων από την ΕΟΚ υπήρξε θετική για το ισοζύγιο πληρωμών, αλλά ήταν αρνητική για το εμπορικό ισοζύγιο.

Οι μεταβιβάσεις μπορεί να επέτρεψαν υψηλότερους πραγματικούς μισθούς και αύξηση τη κατανάλωση, αυτή η εξέλιξη όμως είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί το κόστος εργασίας και να μειωθεί η διεθνείς ανταγωνιστικότητα.

Εξάλλου, επειδή δεν έγιναν οι απαιτούμενες διαρθρωτικές μεταβολές και οι μεταβιβάσεις επενδύθηκαν κυρίως σε κατασκευές και όχι σε επενδύσεις για τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας δεν είχαν επίδραση στην ανάπτυξη.

Ενώ, λοιπόν, η ένταξη στην ΕΟΚ δεν βοήθησε, στο βαθμό που αναμένονταν, την Ελλάδα στο να κερδίσει το στοίχημα της ανταγωνιστικότητας, χωρίς

αμφιβολία συνέβαλε καθοριστικά στην αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος και στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της χώρας.

Από την άλλη πλευρά, η συμμετοχή στην Κοινότητα αντιπροσωπεύει πάνω απ' όλα μια «πολιτική επιλογή» και από τη μελλοντική πορεία της χώρας μας θα κριθεί τι ήταν πιο σημαντικό ανάμεσα στην πολιτική σταθεροποίηση που επιτεύχθηκε και στην έλλειψη οικονομικής προσαρμογής, σε μια δύσκολη συγκυρία, μετά τις ενεργειακές κρίσεις και την οριστική ένταξη της χώρας στις ευρωπαϊκές κοινότητες.

Εν τέλει κανένας δεν αμφισβητεί ότι σημαντικοί πόροι εισέρρευσαν στην χώρα μετά την ένταξη και στήριξαν την οικονομία.

Το κρίσιμο ερώτημα όμως παραμένει, πως θα αντιδρούσε η ελληνική οικονομία στον κοινοτικό ανταγωνισμό, εάν δεν υπήρξε το δίκτυ ασφαλείας των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων.

Πέρα από τα οικονομικά οφέλη δεν θα πρέπει να παραλείψουμε και τα πολιτικά, τα οποία αναλύονται παρακάτω:

- Σταθεροποίηση της δημοκρατίας και των θεσμών.

Η ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε δημιούργησε πένα θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο η χώρα κατόρθωσε να σταθεροποιήσει το δημοκρατικό πολιτικό της σύστημα και τους θεσμούς που το διέπουν, μετά την περίοδο της δικτατορίας.

- Ενίσχυση της πολιτικής θέσης.

Με την ένταξη της στην Ε.Ε η χώρα μας ενίσχυσε την ανεξαρτησία και τη θέση της στο περιφερειακό και διεθνές σύστημα.

- Εδραίωση της εθνικής ασφάλειας.

Ως κράτος – μέλος της Ε.Ε η Ελλάδα είχε την ευκαιρία να αναδειχθεί σε παράγοντα σταθερότητας, ειρήνης και συνεργασίας στην περιοχή των Βαλκανίων και παράλληλα να στηρίζει τη διεύρυνση της Ε.Ε με γνώμονα τις αρχές του διεθνούς δικαίου και της δημοκρατίας.

- Ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε

Με την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε εξασφαλίστηκε μια καλύτερη προοπτική για την Κύπρο, η οποία χρόνια τώρα βιώνει την περιπέτεια της βίαιης διχοτόμησής της.

- Ανάπτυξη διαλόγου με την Τουρκία για συνεργασία σε κοινοτικό πλαίσιο.

Κυρίως στο πλαίσιο κοινοτικών προγραμμάτων διασυνοριακής συνεργασίας, έχει ξεκινήσει δειλά μια προσπάθεια να υπάρξουν σχέδια κοινού

ενδιαφέροντος και για τις δύο χώρες που θα συγχρηματοδοτήσει η Ε.Ε. Ωστόσο μέχρι στιγμής δεν έχει ευοδωθεί αυτή η προσπάθεια.³⁵

6.4 ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΗΜΕΡΑ : Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 2007-2008

6.4.1 Οι εξελίξεις κατά το 2007-2008

Το 2007 επιβεβαιώθηκε ότι συνεχίζεται η πορεία επιβράδυνσης της ελληνικής οικονομίας που είχε ως σημείο εκκίνησης το τέλος των Ολυμπιακών Αγώνων.

Εντούτοις, ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ διατηρείται έκτοτε σε ικανοποιητικά επίπεδα, ιδιαίτερα εάν συγκριθεί με τις επιδόσεις άλλων χωρών της Ευρώπης: όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 6.3, η ελληνική οικονομία εξακολουθεί να μεγεθύνεται με ρυθμούς που υπερβαίνουν τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15 «παλαιών» χωρών μελών. Με άλλα λόγια, η επιβράδυνση που ακολούθησε το έτος 2004 είναι μια διαδικασία βραδείας επιδείνωσης.

Το γεγονός ότι η επιδείνωση είναι βραδεία φαίνεται στο Διάγραμμα 6.4 που περιλαμβάνει την μακροχρόνια και την μεσοπρόθεσμη εξέλιξη του ρυθμού μεταβολής του ΑΕΠ. Κατά τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Spring 2008 Economic Forecasts), ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ στην Ελλάδα αναμένεται να ανέλθει σε 3,4% ετησίως κατά την επόμενη διετία. Οι προβλέψεις της πρόσφατης έκθεσης του ΟΟΣΑ (Economic Outlook, Ιούνιος 2008), ελάχιστα διαφέρουν από τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Εάν επαληθευθούν οι προβλέψεις αυτές, θα έχει εδραιωθεί ακόμη περισσότερο η πορεία της ελληνικής οικονομίας προς σημαντικά χαμηλότερους ρυθμούς μεγέθυνσης.

³⁵ Ελλάδα – 25 χρόνια ενωσιακού βίου, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση, σελ 89, εκδόσεις Παπαζήση 2006

Διάγραμμα 6.3

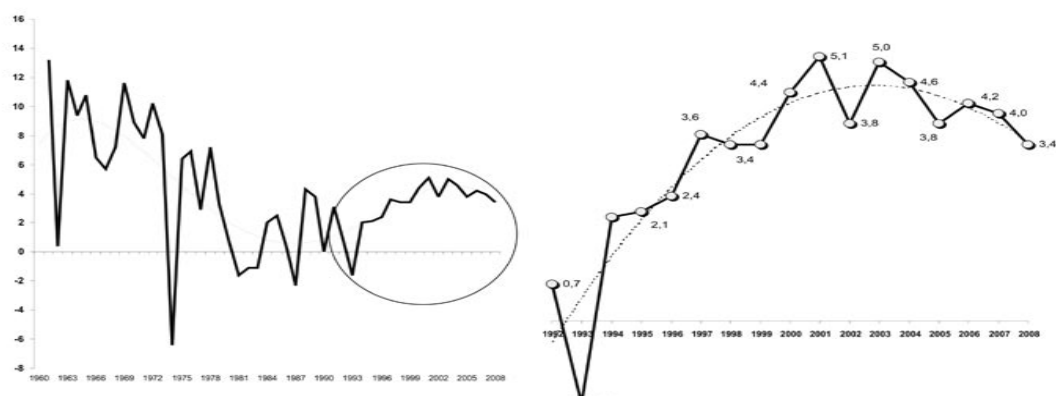
Διαφορά ρυθμού μεταβολής ΑΕΠ Ελλάδας έναντι ΕΕ-15 (%)
1995-2007 και πρόβλεψη Ευρ. Επιτροπής 2008

Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

Διάγραμμα 6.4

Ρυθμός μεταβολής ΑΕΠ στην Ελλάδα (%) 1960-2007 και πρόβλεψη Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2008

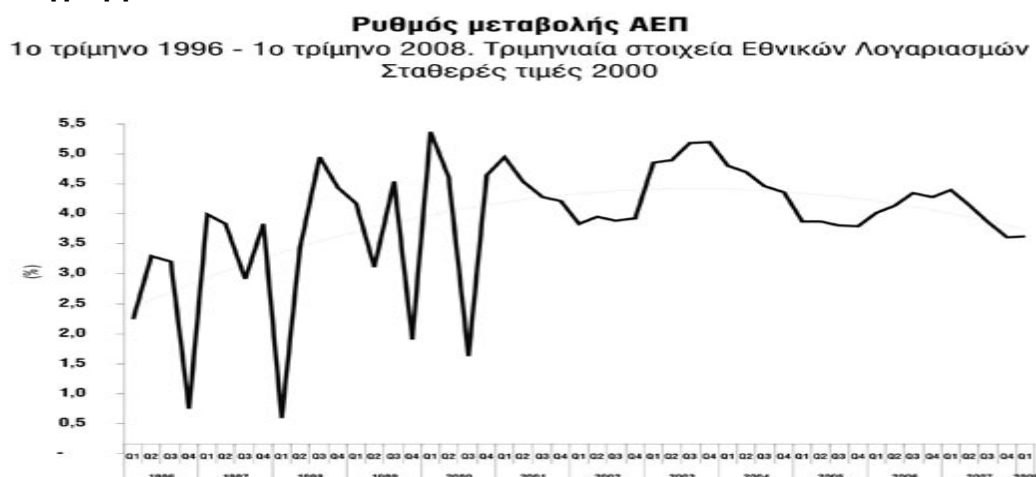

Πηγή: Statistical Annex Spring 2008 Economic Forecasts EC.

Μια ακριβέστερη εικόνα των εξελίξεων φαίνεται στο Διάγραμμα 6.5: οι τριμηνιαίες μεταβολές του ΑΕΠ δείχνουν ότι η τρέχουσα επιδείνωση έχει εκκινήσει ήδη από το τρίτο τρίμηνο του 2007.

Οι εξελίξεις αυτές σχετίζονται άμεσα με τις δυσμενείς διεθνείς εξελίξεις, δηλαδή με την άνοδο των τιμών του πετρελαίου, των άλλων πρώτων υλών και των τροφίμων, και φυσικά με την διεθνή χρηματιστική αναταραχή και την σταδιακή εξασθένηση της αγοράς κατοικίας. Οι παράγοντες αυτοί επηρέασαν αρνητικά τον ρυθμό μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας από το δεύτερο τρίμηνο του 2007 και οδήγησαν σε έξαρση των πληθωριστικών πιέσεων.

Διάγραμμα 6.5

Σύμφωνα με τον J. Elmeskon (Editorial Economic Outlook Ιουνίου 2008) περισσότερα τρίμηνα ασθενούς οικονομικής δραστηριότητας θα χρειαστούν έως ότου η παγκόσμια οικονομία επανέλθει στις προ της κρίσης ισορροπίες της.

Ο πληθωρισμός επιταχύνθηκε σημαντικά κατά τους τελευταίους μήνες του 2007 και κατά το 2008 αντανakλώντας την προσήλωση των επιχειρήσεων στην κερδοσκοπία και την αντίδραση τους στην αύξηση των τιμών του πετρελαίου και των πρώτων υλών: Η άνοδος των τιμών του πετρελαίου και των άλλων εισαγόμενων πρώτων υλών, αποτελεί σημαντικό παράγοντα όξυνσης του ανταγωνισμού των επιχειρήσεων και των εργαζομένων για την διανομή του προϊόντος. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι διατίθεται, πλέον, ένα αυξημένο μερίδιο του ΑΕΠ για την πληρωμή των εισαγόμενων πρώτων υλών, αφήνοντας προς διανομή μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας ένα μικρότερο μέρος του εγχωρίου προϊόντος. Ως συνέπεια, οι επιχειρήσεις αυξάνουν τις τιμές τους προσπαθώντας να διατηρήσουν την κερδοφορία τους στα υψηλά επίπεδα των προηγούμενων ετών. Η άνοδος των τιμών σχετίζεται και με το γεγονός ότι η παραγωγικότητα της

εργασίας στην Ελλάδα επιβραδύνεται περιορίζοντας έτσι τις δυνατότητες μείωσης του κόστους παραγωγής.

Έχει προκύψει με τον τρόπο αυτό το πρόβλημα της «ακρίβειας», το οποίο δεν είναι τίποτα άλλο από την απόπειρα των επιχειρήσεων να ανακτήσουν τα «απολεσθέντα» κέρδη από την άνοδο της τιμής του πετρελαίου και των άλλων πρώτων υλών. Για τον λόγο αυτό, η διαπίστωση ότι ο πληθωρισμός είναι εισαγόμενος παραμένει στην πυροδότηση της πληθωριστικής διαδικασίας και παραβλέπει την ουσιαστική πλευρά της διαδικασίας αυτής που είναι η απόπειρα των επιχειρήσεων να διατηρήσουν την κερδοφορία τους σε υψηλά επίπεδα.

Έτσι, στο ποσοστό του πληθωρισμού 4,9% που ανακοίνωσε η ΕΣΥΕ για τον Μάιο 2008 το 0,9% αντιστοιχεί στην αύξηση της τιμής του πετρελαίου και των άλλων πρώτων υλών και το υπόλοιπο 4% αντιστοιχεί στον εγχώριο πληθωρισμό. Το πρόβλημα της ακρίβειας δεν έχει μόνον κοινωνική σημασία, αλλά έχει και οικονομική, αφού μειώνει το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών και την αγοραστική τους δύναμη.

Από την άποψη αυτή είναι χαρακτηριστικό ότι το πρώτο τρίμηνο του 2008 είναι το μοναδικό τρίμηνο της περιόδου 1995-2008 για το οποίο μειώθηκαν η ιδιωτική κατανάλωση και η εσωτερική ζήτηση (-0,2%).

Στη μείωση της ζήτησης συμβάλλει και η άνοδος των επιτοκίων που σχετίζεται με τον περιορισμό της ρευστότητας που προκλήθηκε αρχικά από την αύξηση των επισφαλειών στην αγορά των στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ.

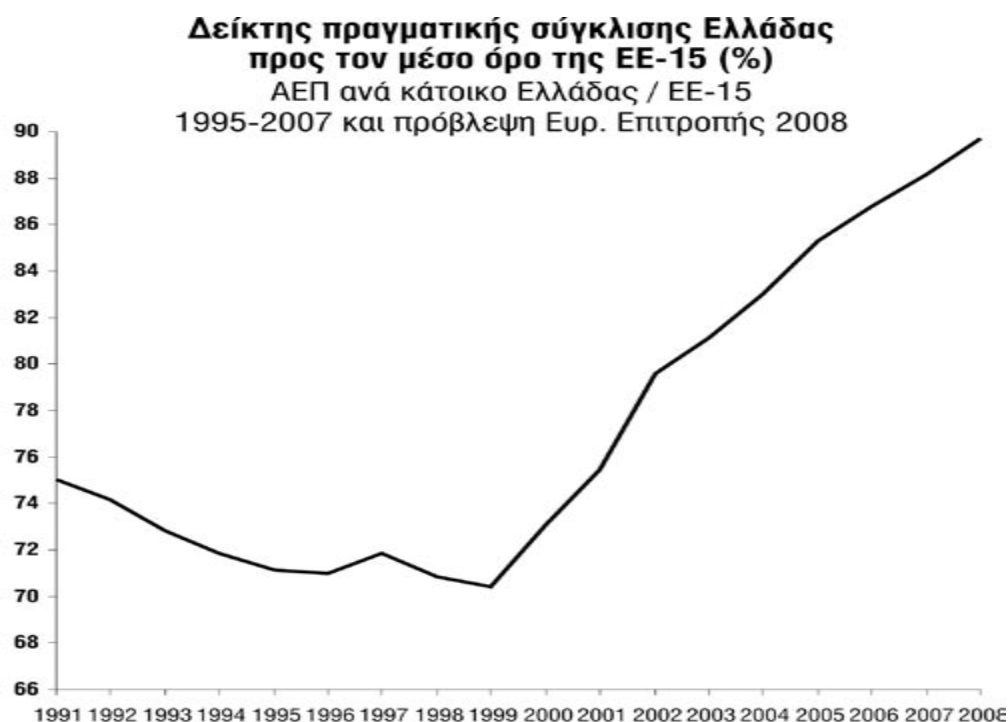
Παρόλα αυτά, όπως ήδη αναφέραμε, οι επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας είναι καλύτερες των αντίστοιχων επιδόσεων των άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ταχύτερη οικονομική μεγέθυνση είχε ως αποτέλεσμα να βελτιωθεί ο βαθμός πραγματικής σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας (με την έννοια ότι το ΑΕΠ ανά κάτοικο στην Ελλάδα, σε ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης, πλησίασε τον αντίστοιχο μέσο όρο στις 15 «παλαιές» χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Η συγκεκριμένη βελτίωση ανέρχεται σε είκοσι περίπου εκατοστιαίες μονάδες: ενώ δηλαδή κατά το 1995, το ΑΕΠ ανά κάτοικο στην Ελλάδα, υπολογισμένο σε ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης, ανερχόταν περίπου σε 70% του μέσου όρου της ΕΕ-15, σήμερα ανέρχεται σε περίπου 90%. Αυτή η σημαντική άνοδος είχε καταγραφεί από τους Εθνικούς Λογαριασμούς και πριν από την πρόσφατη αναθεώρησή τους, πλην όμως υπήρχε τότε υποεκτίμηση του σημερινού επιπέδου πραγματικής σύγκλισης. Μετά την αναθεώρηση των Εθνικών Λογαριασμών που παρουσιάζουν υψηλότερο το ΑΕΠ στην Ελλάδα, η ελληνική

οικονομία προωθήθηκε στην πραγματική σύγκλιση. Όμως, το 2008 ο στόχος της πραγματικής σύγκλισης προβλέπεται να μειωθεί σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat) το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Ελλάδας προβλέπεται να υποχωρήσει στο 98% ίσως και χαμηλότερα του ευρωπαϊκού μέσου όρου των 27 κρατών-μελών από 98,6% που ήταν το 2007, σε σχέση με την ευρωζώνη η απόκλιση είναι ακόμη μεγαλύτερη αφού το κατά κεφαλή ΑΕΠ των 13 κρατών-μελών ανέρχεται στο 109,1% του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Η σημαντική άνοδος του ΑΕΠ ανά κάτοικο στην Ελλάδα, δεν οφείλεται τόσο στην αύξηση της απασχόλησης, όσο στην αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας.

Διάγραμμα 6.6

Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

Αξιοσημείωτες είναι οι αλλαγές που επήλθαν σε σύγκριση με το αντίστοιχο μέσο σταθμισμένο επίπεδο των 35 αναπτυγμένων χωρών, με τις οποίες πραγματοποιείται το μεγαλύτερο μέρος των ανταλλαγών της Ελλάδας (με εξαίρεση το πετρέλαιο), με τις άλλες χώρες της ΕΕ-15 και με τις 23 πιο αναπτυγμένες χώρες. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 6.7, το επίπεδο παραγωγικότητας στην Ελλάδα αυξήθηκε σημαντικά από το 2000 έως το 2007,

σε σύγκριση με όλες τις εξεταζόμενες χώρες. Πιο συγκεκριμένα, κατά το 2007, το επίπεδο παραγωγικότητας στην Ελλάδα είχε ανέλθει έναντι του έτους 2000 περίπου κατά 12% περισσότερο από την ΕΕ-15, κατά 10% από τις 23 αναπτυγμένες χώρες και κατά 7% περίπου από τις 35 πιο αναπτυγμένες χώρες του πλανήτη. Κατά το 2008, σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η πορεία αυτή, της ταχύτερης αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας στην Ελλάδα έναντι των άλλων αναπτυγμένων χωρών, θα συνεχιστεί, παρά το γεγονός ότι συγκρινόμενη η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα το 2008 σε σχέση με το 2007 θα αντιστοιχεί στο 71,9% του ευρωπαϊκού μέσου όρου από 73,7%.

Διάγραμμα 6.7

Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

Εντούτοις, οι καλές επιδόσεις που παρουσιάζει σε διεθνή σύγκριση η ελληνική οικονομία, όσον αφορά την παραγωγικότητα της εργασίας, αποκρύπτουν το γεγονός ότι οι επιδόσεις αυτές συγκρινόμενες με τις αντίστοιχες της προηγούμενης περιόδου (1995-2004 όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα) υστερούν σημαντικά.

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 6.8, το 2001 υπήρξε σημείο καμπής και η παραγωγικότητα έκτοτε επιβραδύνεται. Βέβαια, ισχύει και για την παραγωγικότητα της εργασίας ότι και για την μεγέθυνση του ΑΕΠ, δηλαδή ότι η παρατηρούμενη επιβράδυνση της ανάπτυξης είναι μια διαδικασία βραδείας επιδείνωσης, η οποία «απενεργοποιεί» τους βασικούς παράγοντες βελτίωσης του επιπέδου ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η παραγωγικότητα της εργασίας στην Ελλάδα θα αυξηθεί περαιτέρω το 2008 κατά 2,2%.

Διάγραμμα 6.8

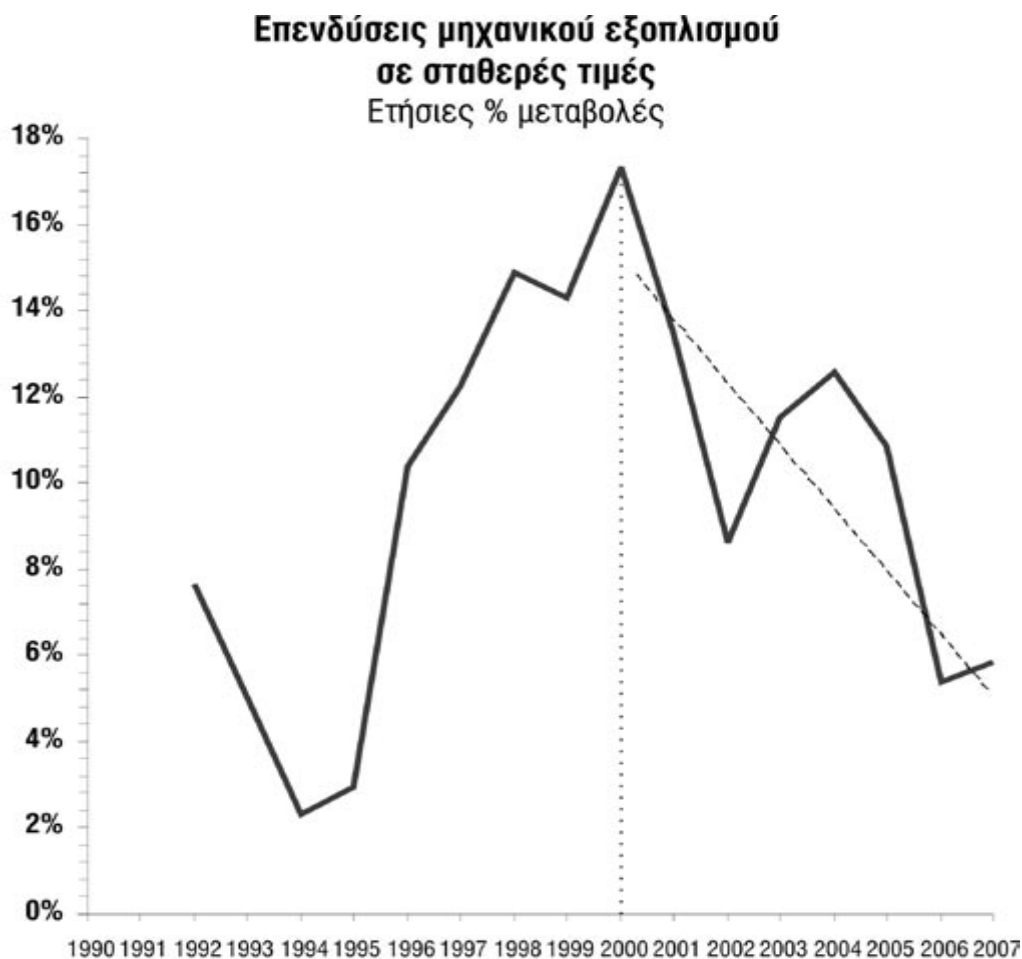
Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

Η επίδοση αυτή, όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 6.8, είναι μια από τις χειρότερες από το 1995.

Αυτές οι εξελίξεις σχετίζονται με την πορεία των επενδύσεων σε μηχανικό εξοπλισμό. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 6.9, οι επενδύσεις σε μηχανικό εξοπλισμό παρουσίασαν σημαντική επιτάχυνση κατά την πενταετία 1996-2000 και εξηγούν σε μεγάλο βαθμό την άνοδο της παραγωγικότητας της εργασίας που παρατηρήθηκε τότε.

Επίσης, η υπεροχή της ελληνικής οικονομίας σε επενδύσεις σε μηχανικό εξοπλισμό έναντι των άλλων αναπτυγμένων χωρών, εξηγεί, σε σημαντικό βαθμό, την ταχύτερη αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας έναντι των άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και έναντι των 23 και 35 πιο αναπτυγμένων οικονομιών

Διάγραμμα 6.9

Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

Οι εξωτερικές ανταλλαγές της χώρας είχαν αρνητική συμβολή στο ΑΕΠ για τρίτο συνεχές έτος. Πιο συγκεκριμένα, το 2007 αφαίρεσαν 1,3 εκατοστιαία μονάδα από την αύξηση του προϊόντος. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2008, αναμένεται ότι το εξωτερικό εμπόριο θα έχει εκ νέου αρνητική συμβολή στο ΑΕΠ (-1% περίπου).

Στο Διάγραμμα 6.10 φαίνεται η μακροχρόνια εξέλιξη της συμβολής του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών στο ΑΕΠ (σε κινητό μέσο 5 ετών ώστε η καμπύλη να αντιπροσωπεύει καλύτερα τις μακροχρόνιες τάσεις). Προκύπτει από την παρατήρηση του διαγράμματος ότι η μακροχρόνια συμβολή του εξωτερικού εμπορίου στο ΑΕΠ, όχι μόνον είναι αρνητική αλλά επιπλέον βαίνει επιδεινούμενη.

Διάγραμμα 6.10

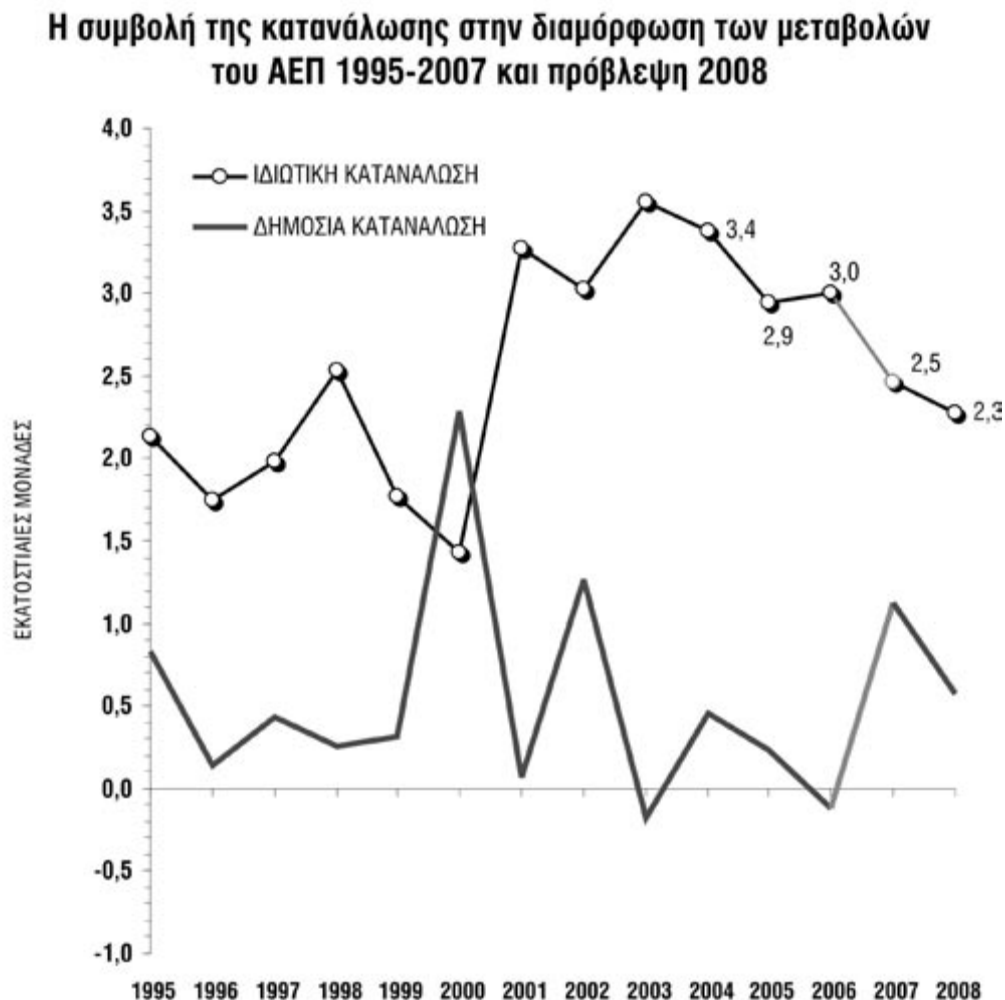

Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

Την αρνητική συμβολή του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών, κατά το 2007, στη διαμόρφωση του ΑΕΠ, υπερκάλυψε η θετική συμβολή της ιδιωτικής κατανάλωσης (Διάγραμμα 6.11) περίπου κατά δύομισι εκατοστιαίες μονάδες, μετά από μια ακόμη μεγαλύτερη θετική συμβολή κατά το 2006 (περίπου τρεις εκατοστιαίες μονάδες). Η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, κατά το 2008, εκτιμάται ότι θα συμβάλει στην αύξηση του ΑΕΠ κατά 2,3 εκατοστιαίες μονάδες. Σημαντική ήταν και η συμβολή της δημόσιας κατανάλωσης στην αύξηση του ΑΕΠ

κατά μία περίπου εκατοστιαία μονάδα. Για το 2008, εντούτοις, η συμβολή της δημόσιας κατανάλωσης αναμένεται να περιοριστεί στην μισή εκατοστιαία μονάδα.

Διάγραμμα 6.11

Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

Όπως αναφέραμε και πιο πάνω, οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ακολουθούν ανοδική πορεία από το 1996 είτε λάβουμε υπόψη μας τις κατοικίες είτε όχι.

Η αύξηση των επενδύσεων συνέβαλε διαρκώς στην αύξηση της συνολικής ζήτησης και του ΑΕΠ (Διάγραμμα 6.12). Μετά από την πολύ μικρή συμβολή τους κατά το 2005 και την πολύ μεγάλη κατά το 2006, αύξησαν το ΑΕΠ κατά 1,6 εκατοστιαίες μονάδες το 2007.

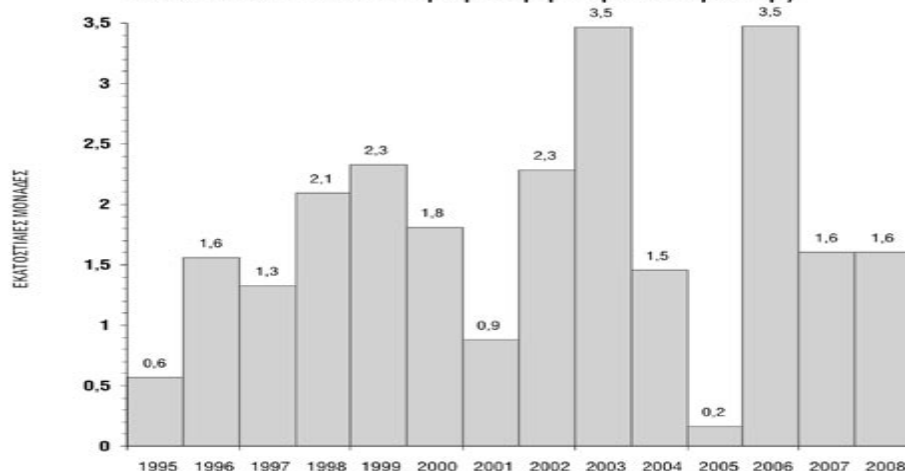
Σύμφωνα με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εξίσου μεγάλη θα είναι η συμβολή τους στην αύξηση του ΑΕΠ και κατά το 2008. Εάν ωστόσο, λάβουμε υπόψη μας την μεγάλη πτώση του 3ου και 4ου τριμήνου 2007 και του

1ου τριμήνου 2008, σε συνδυασμό με το δυσμενές κλίμα που έχει δημιουργηθεί εξαιτίας της διεθνούς κρίσης, την άνοδο των επιτοκίων και την κάποιια εξάντληση του δυναμισμού στον τομέα της κατοικίας, ενδέχεται οι προβλέψεις αυτές να αποδειχθούν υπερβολικά αισιόδοξες.

Η αύξηση των επενδύσεων, όπως αυτή φαίνεται στο Διάγραμμα 6.12, αφορά στις κατοικίες και στις κατασκευές γενικότερα, και όχι στο πιο κρίσιμο τμήμα τους, που είναι οι επενδύσεις σε μηχανικό εξοπλισμό (Διάγραμμα 6.9).

Διάγραμμα 6.12

Η συμβολή των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στην διαμόρφωση των μεταβολών του ΑΕΠ 1995-2007. 2008: Πρόβλεψη Ευρ. Επιτροπής

Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

Η ανοδική πορεία των επενδύσεων σε εξοπλισμό, που είχε οδηγήσει τον μακροχρόνιο μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησής τους σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, επιβραδύνεται ήδη από το 2001 με επιπτώσεις στην παραγωγικότητα της εργασίας. Ωστόσο, από την άποψη της άμεσης συμβολής στην αύξηση του ΑΕΠ διαμέσου της αύξησης της εγχώριας ζήτησης, οι επενδύσεις σε κατασκευές είναι τουλάχιστον εξίσου σημαντικές με τις επενδύσεις σε εξοπλισμό, αφού οι τελευταίες αποτελούν ζήτηση η οποία σε μεγαλύτερο βαθμό απευθύνεται σε επιχειρήσεις του εξωτερικού.

Η συμβολή της εγχώριας ζήτησης στην αύξηση του ΑΕΠ, ως σύνθεση της συμβολής της κατανάλωσης και των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, ήταν υψηλή και υπερκάλυψε την αρνητική συμβολή του εξωτερικού ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών.

Σε διεθνή σύγκριση (Διάγραμμα 6.13) η εγχώρια ζήτηση αυξήθηκε, μεταξύ 1995 και 2008, έναντι των 23 πιο αναπτυγμένων χωρών, κατά 30% περίπου. Η αντίστοιχη αύξηση του ΑΕΠ ανήλθε σε 22% περίπου. Αυτή η απόκλιση μεταξύ των δύο μεγεθών περιγράφει το γεγονός ότι η εγχώρια ζήτηση στην Ελλάδα απευθύνεται στις εισαγωγές περισσότερο από ότι στις άλλες αναπτυγμένες χώρες.

Διάγραμμα 6.13

Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

Αυτό που υποδηλώνει, δηλαδή, η απόκλιση αυτή είναι η εξαιρετικά μειωμένη ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Η μειωμένη και επιδεινούμενη ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας αποτυπώνεται στις μεταβολές του βαθμού κάλυψης των εισαγωγών από εξαγωγές (Διάγραμμα 6.14). Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω μεταξύ 1995 και 2001, ο λόγος εξαγωγών / εισαγωγών κυμάνθηκε γύρω από την σταθερή τιμή 64%. Από το 3ο τρίμηνο του 2001, όμως, ο βαθμός κάλυψης μειώνεται και κυμαίνεται γύρω από την σταθερή τιμή 59%.

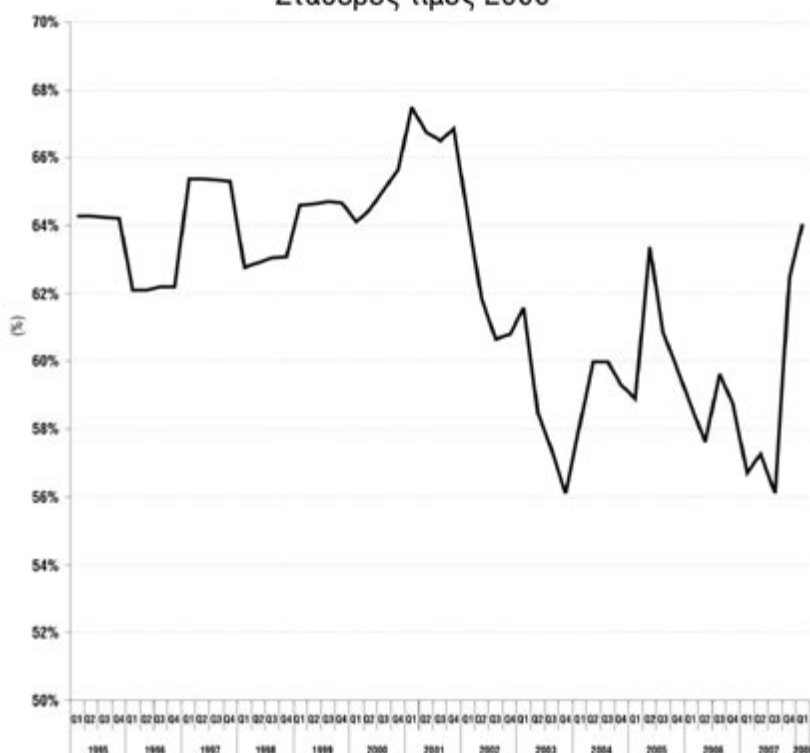
Ενδιαφέρουσα εξέλιξη αποτελεί η μεγάλη άνοδος του λόγου εξαγωγών / εισαγωγών κατά τα δύο τελευταία τρίμηνα του 2007 και το 1ο τρίμηνο του 2008, γιατί δεν σχετίζεται με κάποια αιφνίδια μεταβολή στην ανταγωνιστικότητα αλλά

οφείλεται στην μείωση των εισαγωγών, οι οποίες επηρεάστηκαν από την υποχώρηση της εγχώριας ζήτησης (-0,2%).

Η μείωση του βαθμού κάλυψης των εισαγωγών από εξαγωγές είναι μακροχρόνια και το σημείο εκκίνησης της επιδείνωσής του τοποθετείται πολύ νωρίτερα, κατά την χρονική στιγμή που η δραχμή άρχισε να ανατιμάται (1987).

Διάγραμμα 6.14

Βαθμός κάλυψης εισαγωγών από εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (%)
1ο τρίμηνο 1995 - 1ο τρίμηνο 2008. Τριμηνιαία στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών
Σταθερές τιμές 2000

Το ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών ως ποσοστό του ΑΕΠ, που είναι ένας άλλος σημαντικός δείκτης ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας, στην περίπτωση της Ελλάδας ανέρχεται σε -14,1% (2007) και αποτελεί την χειρότερη επίδοση μεταξύ των 15 «παλαιών» χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι χειρότερες επιδόσεις, με βάση το ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι της Πορτογαλίας και της Ισπανίας, δηλαδή δύο χωρών της σύγκλισης που διαθέτουν κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο παρόμοιο με αυτό της Ελλάδας, της (νότιας) Ιταλίας και της Κύπρου.

Οι βόρειες χώρες της ΕΕ-15 διαθέτουν πλεονάσματα στο εξωτερικό τους εμπόριο (αγαθών και υπηρεσιών). Ιδιαίτερα η Ιρλανδία, η Ολλανδία, η Σουηδία, η Γερμανία και Αυστρία διαθέτουν εντυπωσιακά πλεονάσματα.

Διάγραμμα 6.15

Πηγή: AMECO, DG Economic and Financial Affairs.

Η επιδείνωση του ισοζυγίου της Ελλάδας φαίνεται στο Διάγραμμα 6.16, στο οποίο φαίνονται επίσης οι μεταβολές της τρέχουσας σταθμισμένης συναλλαγματικής ισοτιμίας έναντι των 35 αναπτυγμένων χωρών του πλανήτη. Η συσχέτιση που φαίνεται στο συγκεκριμένο διάγραμμα υποδηλώνει την αιτιώδη σχέση μεταξύ συναλλαγματικής ισοτιμίας και επιδόσεων στο εξωτερικό εμπόριο: Η ανατίμηση του εθνικού νομίσματος (δραχμής ή ευρώ) κατέστησε ακριβότερες τις ελληνικές εξαγωγές και φθηνότερες τις εισαγωγές στην Ελλάδα με αποτέλεσμα η συναλλαγματική ισοτιμία να επηρεάσει

αρνητικά το ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών.³⁶ Η έκθεση της ελληνικής οικονομίας στην πίεση του διεθνούς ανταγωνισμού διαμέσου του ανατιμημένου

³⁶ Οικονομική Έκθεση 2007-2008, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Νοέμβριος 2008, σελ 45

νομίσματος είχε ως αντίτιμο για τον εκσυγχρονισμό που ενθάρρυνε, την διεύρυνση του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών.

Διάγραμμα 6.16

Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

Εντούτοις, εξίσου ισχυρή φαίνεται ότι είναι και η σχέση μεταξύ ισοζυγίου και εσωτερικής ζήτησης: όταν αυξάνεται η τελευταία ευνοείται μεν η εγχώρια παραγωγή, πλην όμως ευνοούνται και οι εισαγωγές για προϊόντα τα οποία δεν παράγονται εγχωρίως. Στο Διάγραμμα 6.17 φαίνεται η συσχέτιση μεταξύ των δύο μεγεθών (ισοζυγίου και εγχώριας ζήτησης) που υποδηλώνει την ύπαρξη αιτιώδους σχέσης μεταξύ τους. Αυτό σημαίνει ότι το έλλειμμα

οφείλεται εν πολλοίς στην αυξημένη ζήτηση που χαρακτηρίζει την Ελλάδα και για τον λόγο αυτόν υπερεκτιμά το πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας που θα εμφανίζεται μικρότερο εάν διορθωθεί (το έλλειμμα στο ισοζύγιο) για την επίδραση που έχει η αυξημένη ζήτηση στην Ελλάδα.

Για να αποφευχθεί η υπερεκτίμηση του προβλήματος της ανταγωνιστικότητας, θα έπρεπε να λάβουμε υπόψη μας το σύνολο των παραγόντων που επιδεινώνουν το έλλειμμα χωρίς αυτή η επιδείνωση να αντιστοιχεί σε μείωση της ανταγωνιστικότητας:

- Πρώτον, ένα μέρος του ελλείμματος στο ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών οφείλεται στην άνοδο της τιμής του πετρελαίου και των πρώτων υλών.
- Δεύτερον, ένα άλλο μεγάλο μέρος του οφείλεται στην εισαγωγή μηχανολογικού εξοπλισμού (βιομηχανικού, ναυτιλιακού κλπ) που εξαρτάται από την αναπτυξιακή διαδικασία και αυξάνει την μελλοντική ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.
- Τρίτον, η αναδιανομή του εισοδήματος σε βάρος των ασθενέστερων στρωμάτων που πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα στην διάρκεια της τελευταίας εικοσαετίας, πιθανότατα τροφοδοτεί την ζήτηση για εισαγόμενα φθηνά προϊόντα που παράγονται σε χώρες χαμηλού κόστους εργασίας (ενδύματα, τρόφιμα και διαρκή καταναλωτικά αγαθά χαμηλότερης ποιότητας).
- Τέταρτον, υπήρξε στην Ελλάδα μακροχρόνια αύξηση της ζήτησης που υπερέβη κατά πολύ την αντίστοιχη αύξηση στους εμπορικούς εταίρους της.

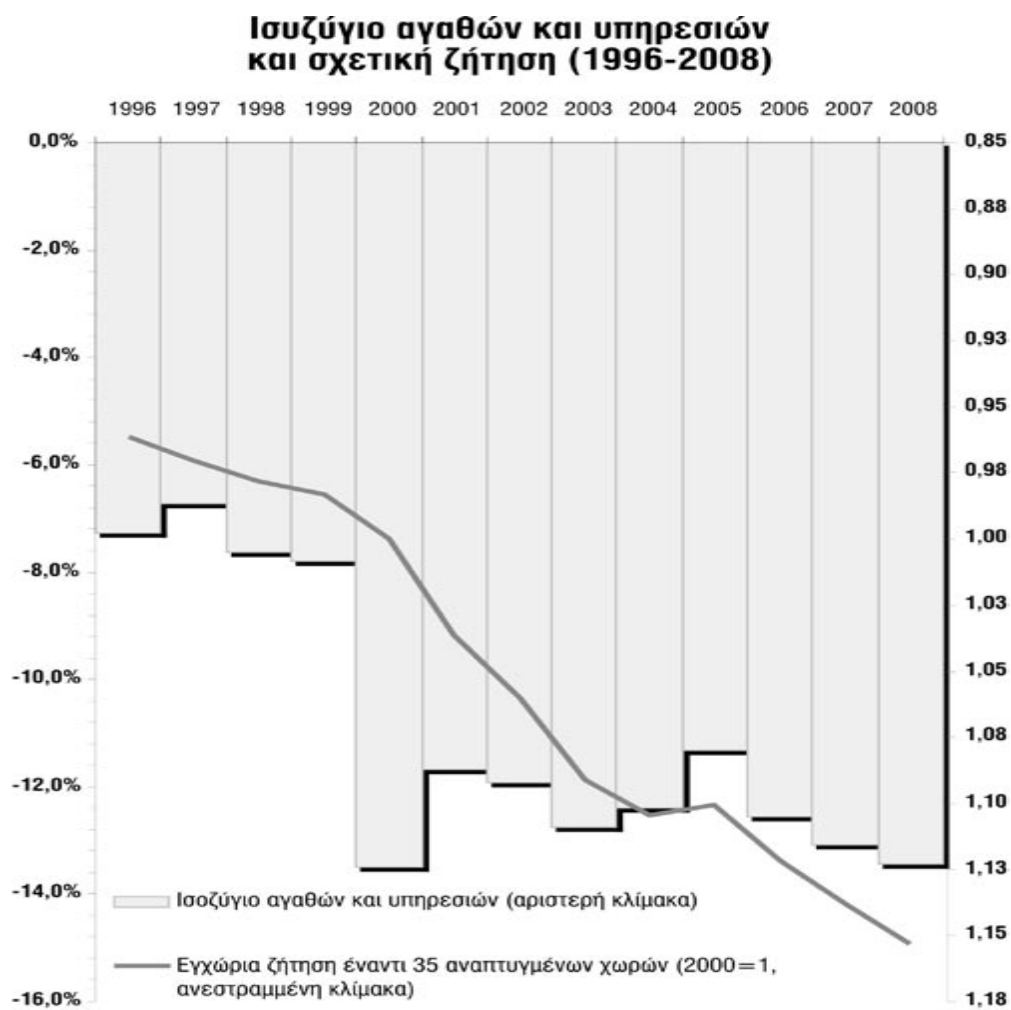
Επομένως, εάν διορθώναμε το έλλειμμα στο ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών της Ελλάδας για την επίπτωση των παραπάνω παραγόντων, θα βρίσκαμε ότι η επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας είναι λιγότερο δραματική από ότι εκ πρώτης όψεως φαίνεται.³⁷

Αντίθετα, στοιχείο που συνηγορεί υπέρ της άποψης ότι η επιδείνωση οφείλεται βασικά στην συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ, είναι η ομοιότητα που παρατηρείται στο εξωτερικό ισοζύγιο των νότιων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για τις οποίες μπορούμε να υποθέσουμε βάσιμα ότι διαθέτουν παρόμοιο κοινωνικο-οικονομικό μοντέλο και παρόμοια διεθνή παραγωγική εξειδίκευση. Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 6.18, η επιδείνωση του εξωτερικού ισοζυγίου είναι κοινή, παρόλο που διαφέρει ως προς τον βαθμό. Η Ισπανία, η Ιταλία, που διέθεταν πλεονάσματα έχουν δημιουργήσει τώρα ελλείμματα (μικρό η Ιταλία, μεγάλο η Ισπανία). Το ίδιο ισχύει για την Κύπρο μετά το 2001, ενώ η Πορτογαλία και η Ελλάδα υφίστανται χρόνια ελλείμματα. Το έλλειμμα της Πορτογαλίας έχει προσελκύσει το ενδιαφέρον διεθνών οργανισμών και αναλυτών που προτείνουν ως πλέον πρόσφορη λύση την συγκράτηση των πραγματικών μισθών. Ήδη, ο μέσος πραγματικός μισθός στην Πορτογαλία παρουσιάζει μικρή μείωση έναντι του 2002. Αξιοσημείωτο είναι ότι το έλλειμμα της Ελλάδας είναι υψηλότερο από αυτό της Πορτογαλίας.

³⁷ Οικονομική Έκθεση 2007-2008, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Νοέμβριος 2008 σελ 49.

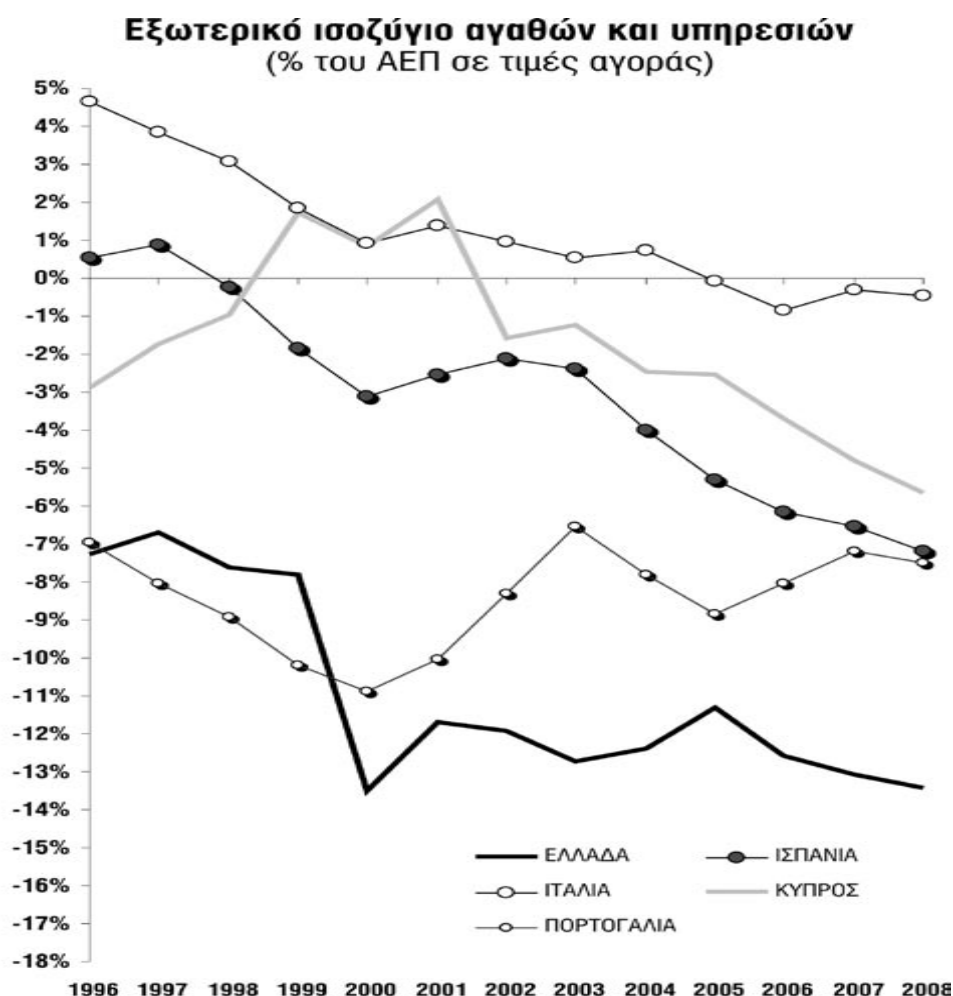
Ως δείκτης ανταγωνιστικότητας αναφέρεται συχνά το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο περιλαμβάνει, εκτός από το ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών, τις μονομερείς μεταβιβάσεις (π.χ. τους πόρους που εισρέουν στην Ελλάδα από την ΕΕ) και το ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων. Ο δείκτης αυτός είναι ακόμη πιο ατελής από το ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών, καθώς στην διαμόρφωσή του παρεμβαίνουν ακόμη περισσότεροι παράγοντες που δεν σχετίζονται με την ανταγωνιστικότητα. Πρόκειται περισσότερο για έναν δείκτη της εξωτερικής θέσης της χώρας όπως αυτή διαμορφώνεται από σειρά παραγόντων, μεταξύ των οποίων και η ανταγωνιστικότητα. Θα πρέπει επίσης να αναφέρουμε το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών επιδεινώνεται για όλες τις χώρες του νότου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πλην όμως, η Ελλάδα διαθέτει το μεγαλύτερο έλλειμμα μεταξύ των υπό εξέταση χωρών.

Διάγραμμα 6.17

Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

Διάγραμμα 6.18

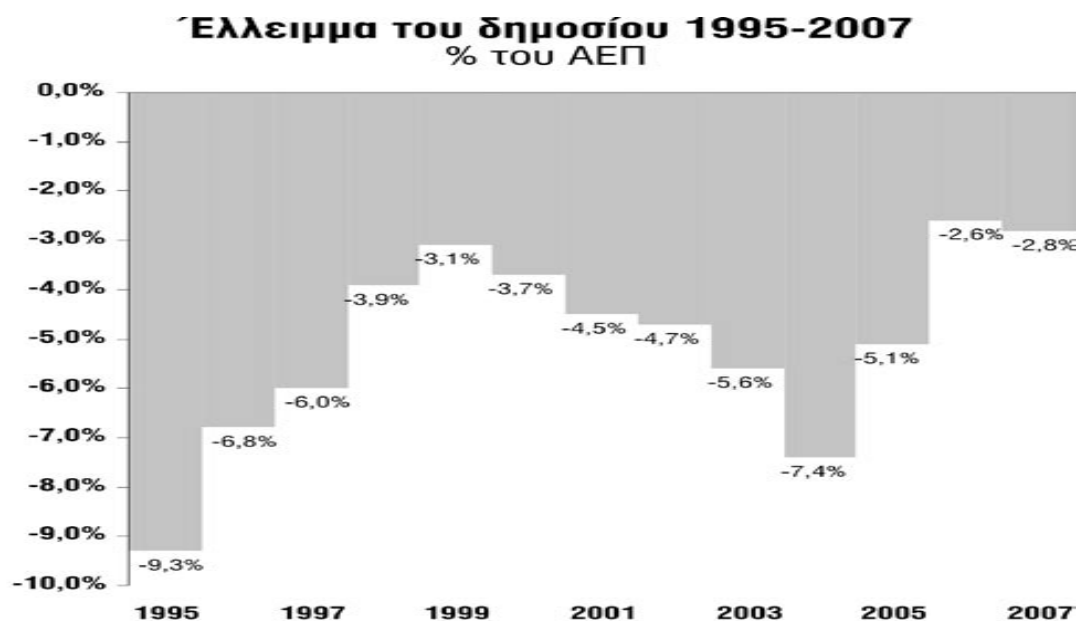
Πηγή: Annual Macroeconomic Database EC.

6.4.2. Οι δημοσιονομικές εξελίξεις

Στο Διάγραμμα 6.19 φαίνεται ότι χάρη στην ασκούμενη από το 2005 πολιτική συρρίκνωσης του δημοσίου ελλείμματος αντιστράφηκε η πορεία διεύρυνσής του που είχε ως σημείο εκκίνησης το έτος 2000. Ως αποτέλεσμα, η εξέλιξη του δημοσίου ελλείμματος σε πιο μακροχρόνια βάση, από το 1988 μέχρι σήμερα, διαιρείται σε τρεις περιόδους: Στην πρώτη περίοδο περιστολής του δημοσίου ελλείμματος, από τα πρώτα έτη της δεκαετίας του 1990 μέχρι και το 1999, το έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκε από το επίπεδο 9,3% στο 3,1%. Κατά την αμέσως επόμενη περίοδο, την πενταετία 2000-2004, το έλλειμμα, είτε σε απόλυτες τιμές είτε ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσίασε αύξηση μέχρι τα υψηλά επίπεδα που καταγράφηκαν με την δημοσιονομική απογραφή του 2005 (5,1%), που καθόρισε εκ νέου τον τρόπο υπολογισμού του ελλείμματος έτσι ώστε να εμφανίζεται σημαντικά αυξημένο έναντι του παλαιού υπολογισμού. Από το 2005

εισήλθαμε στην τρίτη περίοδο, κατά την οποία το δημόσιο έλλειμμα μειώνεται εκ νέου με ταχείς ρυθμούς, έτσι ώστε στο τέλος του 2007 να ανέρχεται σε -2,8%.

Διάγραμμα 6.19

Πηγή: Annual Macroeconomic Database.

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 6.20, η βελτίωση του δημοσίου ελλείμματος σχετίζεται τόσο με την εξέλιξη των εσόδων όσο και των δαπανών του δημοσίου. Οι μεν δαπάνες παρέμειναν σχεδόν σταθερές 1995 μέχρι και το 2004, τα δε έσοδα του δημοσίου, ενώ αρχικά αυξήθηκαν (1995-2000), ακολούθησαν πτωτική τάση από το 2001 μέχρι και το 2005. Η επιδείνωση του ελλείμματος της περιόδου 2000-2005 οφείλεται πρωτίστως στην μείωση των εσόδων και δευτερευόντως στην αύξηση των δαπανών. Η διόρθωση του 2005 πραγματοποιήθηκε αποκλειστικά με την θεαματική περιστολή των δαπανών καθώς τα έσοδα μειώθηκαν περαιτέρω. Στη συνέχεια όμως, η βελτίωση στο ισοζύγιο της διετίας 2006-2007 αναμενόταν ότι θα επέλθει με την αύξηση των εσόδων. Όμως, στο τέλος του πρώτου εξαμήνου του 2008 τα έσοδα αυξήθηκαν κατά 5,7% έναντι του στόχου αύξησης των εσόδων κατά 12,2% με αποτέλεσμα κατά την συγκεκριμένη περίοδο η «μαύρη τρύπα» του Κρατικού Προϋπολογισμού να διογκωθεί στα 1,53 δις ευρώ.³⁸

³⁸ Οικονομική Έκθεση 2007-2008, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Νοέμβριος 2008, σελ 52.

Διάγραμμα 6.20

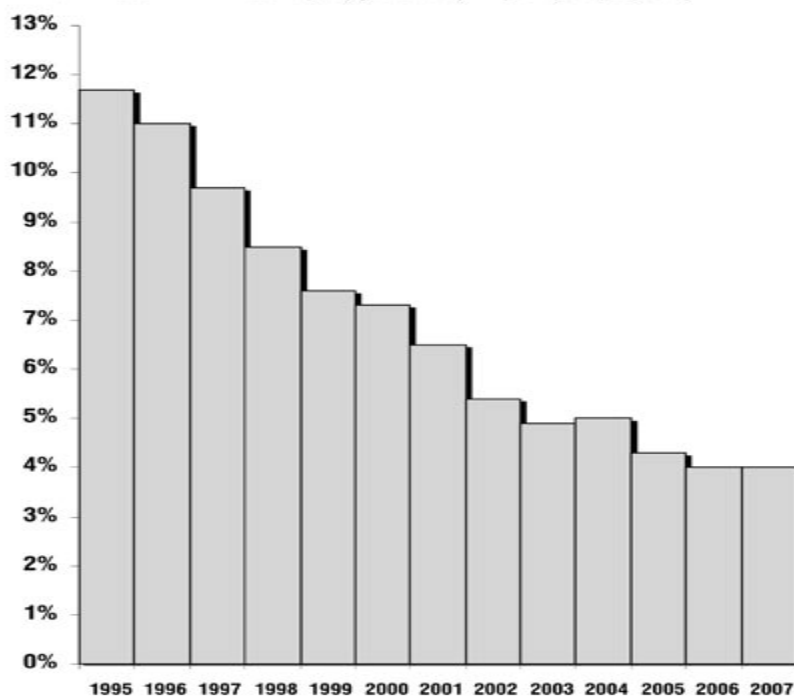

Πηγή: Annual Macroeconomic Database.

Ένα σημαντικό μέρος των δαπανών του δημοσίου είναι οι πληρωμές των τόκων. Ως ποσοστό του ΑΕΠ ακολουθούν πτωτική πορεία και κατά το 2005-2007 βρίσκονταν στο επίπεδο 4,0% έναντι 5,0% κατά την διετία 2003-2004 (Διάγραμμα 6.21).

Διάγραμμα 6.21

Τόκοι που καταβάλλονται από το δημόσιο 1995-2007
% του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές αγοράς

Πηγή: Annual Macroeconomic Database.

Η μακροχρόνια εξέλιξη του ελλείμματος σχετίζεται με τα πρωτογενή πλεονάσματα του δημοσίου (Διάγραμμα 6.22), τα οποία εμφανίζονται το 1994. Τα πλεονάσματα αυτά ήταν αυξανόμενα και προσέγγισαν το ανώτατο σημείο τους (+5% του ΑΕΠ) το 1998-1999. Στην συνέχεια, ωστόσο, υπήρξε σταδιακή μείωση που κατέληξε σε μικρό έλλειμμα κατά το 2003 και σε έλλειμμα περίπου 3,0% κατά το 2004. Η πορεία αυτή του πρωτογενούς ισοζυγίου κατά το 1999-2004 ευθυνόταν για την πορεία του συνολικού δημοσίου ελλείμματος, αφού οι τόκοι ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσίαζαν μείωση. Από το 2005 ωστόσο άρχισε βελτίωση η οποία οδήγησε το πρωτογενές ισοζύγιο σε πλεόνασμα 2,0% του ΑΕΠ το 2006-2007.

Διάγραμμα 6.22

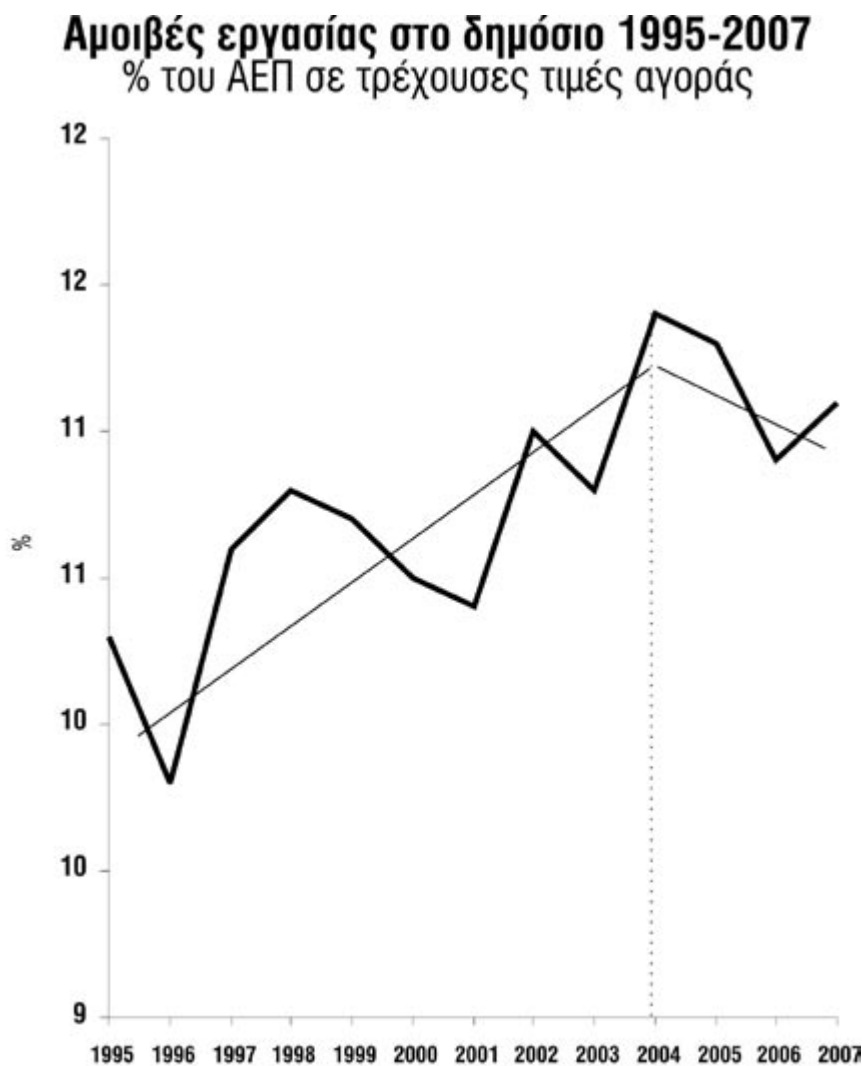

Πηγή: Annual Macroeconomic Database.

Με δεδομένη την υποχρέωση του μηδενικού δημοσίου ελλείμματος, πρέπει το πρωτογενές πλεόνασμα να ισούται ή να υπερβαίνει τους καταβαλλόμενους τόκους από το δημόσιο στους πιστωτές του. Το πρωτογενές πλεόνασμα στην περίπτωση της Ελλάδας, υπό αυτές τις συνθήκες, πρέπει να υπερβαίνει το 4,0% του ΑΕΠ (έναντι περίπου 2% σήμερα).

Οι αμοιβές των υπαλλήλων της γενικής κυβέρνησης, ανέρχονται σε περίπου 11% του ΑΕΠ. Η διαχρονική μεταβολή του μεγέθους αυτού φαίνεται στο (Διάγραμμα 6.23). Η ανοδική πορεία των ετών 1995-2004, η οποία οφείλεται ως ένα βαθμό στην αύξηση του αριθμού των υπαλλήλων, διακόπηκε κατά το 2005 και ακολουθεί έκτοτε πτωτική τάση.

Διάγραμμα 6.23

Πηγή: Annual Macroeconomic Database.

Συμπερασματικά η δυσμενής δημοσιονομική κατάσταση της ελληνικής οικονομίας η οποία, εκτός των άλλων, τροφοδοτείται και από τις επιπτώσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης, δημιουργεί συνθήκες αβεβαιότητας, τόσο για την επίτευξη των στόχων του Κρατικού Προϋπολογισμού του έτους 2008, όσο και για τους στόχους και τις προβλέψεις των οικονομικών και δημοσιονομικών μεγεθών κατά την σύνταξη του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2009, με ό,τι αρνητικά συνεπάγεται για την αύξηση (άμεση και έμμεση φορολογία) της φορολογικής επιβάρυνσης του κόσμου της μισθωτής εργασίας. Από την άποψη αυτή αξίζει να σημειωθεί ότι την περίοδο 2004-2006 (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Ιούλιος 2008) ο φόρος εισοδήματος των συνταξιούχων και των μισθωτών αυξήθηκε κατά 39,9% και 17,7% αντίστοιχα, ενώ ο φόρος που κατέβαλαν οι επιχειρήσεις για τα κέρδη τους μειώθηκε κατά 13,1%.

Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με τα στοιχεία που προέκυψαν από την επεξεργασία των φορολογικών δηλώσεων του 2006 (εισοδήματα 2005) και του 2007 (εισοδήματα 2006), την τριετία 2004-2006 το μέσο εισόδημα των συνταξιούχων αυξήθηκε κατά 14,4% (από 12.208 ευρώ σε 13.965 ευρώ) ενώ ο μέσος φόρος εισοδήματος που κατέβαλαν αυξήθηκε κατά 39,9%.

Έτσι το 2004 κατά μέσο όρο ο κάθε συνταξιούχος στην χώρα μας κατέβαλε φόρο εισοδήματος 697 ευρώ, ενώ το 2006 κατέβαλε 975 ευρώ, δηλαδή 278 ευρώ περισσότερα. Την ίδια τριετία 2004-2006 ενώ το μέσο εισόδημα των μισθωτών αυξήθηκε κατά 9,4%, ο μέσος φόρος εισοδήματος που κατέβαλαν αυξήθηκε κατά 17,7%. Αντίθετα, οι επιχειρήσεις με αυξημένα δηλωθέντα κέρδη την τριετία 2004 - 2006 κατά 4,4%, κατέβαλαν κατά μέσο όρο μειωμένο φόρο κατά 13,1% (από 25.083 ευρώ, κατά μέσο όρο φόρο για τα κέρδη τους το 2004 κατέβαλαν κατά μέσο όρο φόρο 21.802 ευρώ το 2006). Έτσι οι μισθωτοί και συνταξιούχοι το 2004 κατέβαλαν το 44% των φόρων εισοδήματος και το 2006 με 68,1% των δηλωθέντων εισοδημάτων κατέβαλαν το 50,1% των φόρων εισοδήματος (άμεση φορολογία).

Αντίθετα οι επιχειρήσεις ενώ το 2004 είχαν καταβάλει το 43% των φόρων εισοδήματος, το 2006 με 16,5% των δηλωθέντων εισοδημάτων κατέβαλαν το 36,3% των φόρων εισοδήματος (άμεση φορολογία). Οι εξελίξεις αυτές στην φορολογική επιβάρυνση των ελλήνων φορολογουμένων (5.530.427 οικονομικό έτος 2007) αναδεικνύουν το εύρος και το βάθος της φορολογικής ανισότητας σε βάρος των μισθωτών και των συνταξιούχων.

6.5 Η ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΓΝΩΜΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ

Άκρως ενδιαφέρον θα ήταν όμως να δούμε και τι σκέφτονται οι Έλληνες για την ένταξη.

Από την εθνική ανάλυση του Ευρωβαρόμετρου³⁹ προκύπτει ότι οι Έλληνες είναι αρκετά ενημερωμένοι για την Ε.Ε και αισθάνονται ικανοποιημένοι που η χώρα είναι μέλος. Από τις απαντήσεις συγκρατούμαι μερικές ενδιαφέρουσες σχετικά με την εικόνα της Ε.Ε στην Ελλάδα:

- Η πλειονότητα της ελληνικής κοινής γνώμης έχει θετική εικόνα για την Ε.Ε, καθώς και 16% των Ελλήνων πολιτών εκφράζεται κατηγορηματικά υπέρ μιας θετικής εικόνας για την Ε.Ε και το 57% της ελληνικής κοινής γνώμης θεωρεί ότι η Ε.Ε προβάλλει μια αρκετά θετική εικόνα. Ποσοστό 7% εκφράζεται ουδέτερα, ενώ ποσοστό 145 προσλαμβάνει μια αρκετά αρνητική εικόνα της Ε.Ε. Τέλος μόνο το 6% της ελληνικής κοινής γνώμης έχει μια πολύ αρνητική εικόνα.
- Σε ερώτημα της έρευνας πως αισθάνονται οι Έλληνες σε ενδεχόμενη διάλυση της Ε.Ε, η ελληνική κοινή γνώμη σε ποσοστό 51% δηλώνει μεγάλη δυσαρέσκεια, αν και σημαντική μερίδα του ελληνικού δείγματος (40%) τοποθετείται ουδέτερα, εκφράζοντας την αίσθηση της αδιαφορίας για μια τέτοια υπόθεση. Πολύ ευχαριστημένο δηλώνει ότι θα αισθανόταν μόλις το 9% των ερωτηθέντων.
- Οι Έλληνες στην πλειονότητά τους εκδηλώνουν θετικά αισθήματα απέναντι στην Ε.Ε, όπως αυτό της ελπίδας 55% και της εμπιστοσύνης. Αρνητικά αισθήματα, όπως αυτό της ανησυχίας και της δυσπιστίας, εκδηλώνονται από χαμηλότερα ποσοστά αυτού του δείγματος, 26% και 22%, αντίστοιχα.
- Το επίπεδο των γνώσεων των Ελλήνων πολιτών σε θέματα που σχετίζονται με την Ε.Ε αξιολογείται ως ιδιαίτερα ικανοποιητικό και υψηλό καθώς η πλειοψηφία της ελληνικής κοινής γνώμης απαντά σωστά σε όλα τα ερωτήματα που τέθηκαν σε σχετικό κουίζ της έρευνας και αφορούν την Ε.Ε.
- Βασικές επιφυλάξεις για 8 στους 10 Έλληνες σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης στα πλαίσια της Ε.Ε αφορούν στη μεταφορά εργασίας προς άλλα κράτη – μέλη, όπου η παραγωγή είναι φθηνότερη (82%), όπως επίσης στο ενδεχόμενο η οικοδόμηση της Ευρώπης να προκαλέσει περισσότερες δυσκολίες στους Έλληνες αγρότες (79%).

³⁹ Ευρωβαρόμετρο, Εθνική Ανάλυση - Ελλάδα, Απρίλιος 2006.

- Οι Έλληνες εκτιμούν ότι το συμφέρον και η ευημερία της Ελλάδας συνδέονται άμεσα με την παραμονή της χώρας τους κόλπους της Ε.Ε. Αξιοσημείωτο είναι, αν και οι Έλληνες τοποθετούνται πλειοψηφικά υπέρ της λήψης πρωτοβουλίας για να βελτιωθεί η θέση της Ελλάδας σε σχέση με το μέσο όρο των χωρών της Ε.Ε από της ελληνική κυβέρνηση, και όχι από την Ε.Ε ή και την τοπική αυτοδιοίκηση της χώρας.
- Η συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση την καθιστά αποτελεσματικότερη από ότι αν λειτουργούσε ανεξάρτητα, δηλαδή εκτός της Ε.Ε.

6.6 ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η Ελλάδα του σήμερα απέχει κατά πολύ από εκείνη του 1981, όταν η χώρα μας έγινε μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας. Και αυτό το οφείλουμε σε ένα μεγάλο βαθμό στην ΕΕ. Παράλληλα όμως χάσαμε στο παρελθόν πολλές ευκαιρίες για περαιτέρω ανάπτυξη. Είναι πλέον καιρός να εκμεταλλευτούμε πλήρως τις ευκαιρίες που μας παρουσιάζονται και να πάψουμε να είμαστε μια χώρα απλώς παρατηρητής. Αυτό που χρειάζεται είναι η βούληση που θα μετατρέψει την Ελλάδα σε ουσιαστικό συνδιαμορφωτή του ευρωπαϊκού οράματος.

Τα τελευταία χρόνια έχουμε ομολογουμένως πετύχει πολλά, όμως η έκταση των μεταρρυθμίσεων δεν είναι ανάλογη με το μέγεθος των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η χώρα. Η ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας καθώς και η προστασία των αδύναμων κοινωνικών ομάδων βρίσκεται στην κορυφή της ατζέντας της κυβέρνησης καθώς υγιείς επιχειρήσεις φέρνουν νέες θέσεις εργασίας, βελτιώνουν το βιοτικό επίπεδο των πολιτών και αυξάνουν το ειδικό βάρος της χώρας μας στο διεθνές σκηνικό. Η μεταρρυθμιστική προσπάθεια της χώρας προς αυτή την κατεύθυνση θα συνεχιστεί. Πρέπει να συνεχιστεί, γιατί το κόστος της αδράνειας είναι κατά πολύ μεγαλύτερο από το κόστος της αλλαγής.

Το κόστος της αδράνειας φαίνεται στην σημερινή συγκυρία της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής και κατ' επέκταση οικονομικής κρίσης, ιδιαίτερα ευκρινές και αντιληπτό, όπως ανάλογα κατανοητό είναι πως το πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας είναι κυρίως πολιτικό παρά οικονομικό, δηλαδή το ζητούμενο είναι το απόθεμα πολιτικής βούλησης για μεταρρυθμίσεις και δομικές αλλαγές που άμεσα ή έμμεσα επηρεάζουν την οικονομία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΠΗΓΕΣ

Α. Ελληνόγλωσση

1. Αγαπητός Γεώργιος, «Η Ελλάδα των ηνωμένων πολιτειών της Ευρώπης: Ρώμη – Μάαστριχτ – Άμστερνταμ» εκδόσεις το οικονομικό, Αθήνα 2001
2. Βιτάλη Μ. Γεωργίου, «Κοινοτική Έννομη Τάξη», Αθήνα 1988.
3. Γεωργακόπουλος Α. Θεόδωρος, «Η Ευρωπαϊκή Ένωση. Θεσμοί και Πολιτικές», Αθήνα-Πειραιάς, 1995.
4. Γεωργίου Γ. «Το Δημοσιονομικό Σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο Κοινοτικός Προϋπολογισμός», εκδόσεις Σάκκουλα, 2002
5. Δαγτόγλου Δ. Π. «Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο», Αθήνα 1985.
6. Ιωακειμίδης Π. Κ., «Η αναθεώρηση της συνθήκης του Maastricht», εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1995
7. Ιωακειμίδης Π. Κ., «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, Θεωρία και Πολιτικές» εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1991
8. Ιωακειμίδης Π. Κ., «Η συνθήκη της Νίκαιας και το μέλλον της Ευρώπης», εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 2001
9. Ιωακειμίδης Π. Κ., «Ευρωπαϊκή Πολιτική Ένωση, θεωρία – διαπραγμάτευση, θεσμοί και πολιτικές, Η Συνθήκη του Maastricht και η Ελλάδα», εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1993
10. Καζάκος Παναγιώτης, «Η Ελλάδα στη μεταβαλλόμενη Ευρώπη», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000.
11. Κανελλοπούλου Π.Ι., «Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Αθήνα-Κομοτηνή, 1999.
12. Μαραβέγιας Ν. – Τσινισιζέλης Μ. «Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση: Οργάνωση και Πολιτικές», εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 2007
13. Μούσης Σ. Νίκος, «Από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Θεσμοί και Πολιτικές», Αθήνα 1994.
14. Μούσης Σ. Νίκος, «Ευρωπαϊκή Ένωση, δίκαιο, οικονομία πολιτική» εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003
15. Παπαγεωργίου Κ. – Δαμιανός Δ. – Σπάθης Π., «Αγροτική Πολιτική» εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 2005
16. Σαρρής Νίκος, «Ευρωπαϊκή Ενοποίηση», Αθήνα 1999, εκδόσεις Έλλην.
17. Στεφάνου Α. Κων/νος, «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση», Τόμος Α, Αθήνα-Κομοτηνή, 2001.

18. Τσούκαλης Λ., «Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση (Πολιτική και Οικονομική θεώριση)», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000
19. Τσούκαλης Λ., «Η νέα Ευρωπαϊκή Οικονομία», εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1993.
20. Φατούρος Α. Αργύρης-Πλιακός Δ. Αστέρης, «Κεφάλαια Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου», Αθήνα 2000.
21. Χυτοπούλου – Παππά Ελένη, «Ο Απολογισμός μιας Κοινής Πορείας: Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ένωση 1981-2006», εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 2007
22. Ευρωπαϊκή Επιτροπή – ΕΚΕΠΠ, «Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Αθήνα 2002
23. Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας – Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Κοινοτικών και άλλων Πόρων «Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο 1957-2007»

Β. Ξενόγλωσση

1. John McCormick, «Understanding the European Union, A Concise Introduction», Palgrave 2002
2. Kelsen, «Principles of International Law», 1967.
3. Koopmans, «Federalism : The Wrong Debate», CULREV, τεύχος 29.
4. Ministry of press and Mass Media, «Greece in the European Union: The new Role & the New Agenda», Athens 2002
5. Malcolm Levitt – Christopher Lord, «The Political Economy and Monetary Union», Palgrave, 2000 London
6. Ben Rosamond, «Theories of European Integration», Palgrave 2002 New York

Γ. Εκθέσεις

1. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Συμφωνία Ευρωπαϊκής Ένωσης».
2. Οικονομική Έκθεση 2007-2008, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Νοέμβριος 2008
3. Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Νοέμβριος 2006

4. Ελλάδα – 25 χρόνια Ενωσιακού βίου, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Τριμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση, εκδόσεις Παπαζήση 2006

Δ. Διαδύκτιο

1. [http : // www.intellectum. gr](http://www.intellectum.gr)
2. [http : // www.ecb.gr](http://www.ecb.gr).
3. [http : // www.elwikipedia.gr](http://www.elwikipedia.gr)
4. [http : // www.ekem.gr](http://www.ekem.gr).
5. [http : // www.mfa.gr](http://www.mfa.gr).
6. http://europa.eu/index_el.htm
7. [http : // www.eu.2003.gr](http://www.eu.2003.gr)
8. <http://portal.kathimerini.gr>
9. <http://www.mnec.gr>